

”BAKOM DE LUKKEDE DØRENE”

EN KVALITATIV STUDIE AV FEM MENN SOM HAR ERFARING MED SALG AV SEX

Charlotte Ruud Granum

Masteroppgave i kriminologi

Institutt for kriminologi og retts sosiologi

Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

Høst 2011

TAKK

Først og fremst vil jeg rette en stor takk til informantene for at dere delte deres historier med meg. Uten dere hadde det ikke blitt noen avhandling!

Ellers er det mange som har bidratt til å ferdigstille denne avhandlingen. Takk til min kunnskapsrike og dyktige veileder Kjersti Ericsson som har gitt meg grundige og ærlige tilbakemeldinger fra første stund. Jeg kunne ikke hatt en bedre veileder enn deg! Takk også til Ulla Bjørndahl på Pro Senteret, og til psykiatrisk sykepleier og leder i helse- og overdoseteamet i Trondheim kommune, Jan Erik Skjøllås, for hjelp og tips. Ellers en takk til alle dere andre som har hjulpet meg underveis!

Venner og familie fortjener en takk for støtte og oppmuntring.

Takk til Jørn for at du alltid tror på meg.

Til sist en helt spesiell takk til Signe.

Oslo, oktober 2011

Charlotte Ruud Granum

SAMMENDRAG

Tittel: "Bakom de lukkede dørene". En kvalitativ studie av fem menn som har erfaring med salg av sex

Navn: Charlotte Ruud Granum

Veileder: Kjersti Ericsson

Levert ved: Institutt for kriminologi og rettssosiologi, høst 2011

Avhandlingens tema er mannlig sexsalg i et kjønnsperspektiv, og jeg har intervjuet fem menn som har erfaring med salg av sex. Problemstillingen jeg har forsøkt å besvare er: *Hvordan oppleves det å være mann som selger sex, og hvordan kommer kulturelle forestillinger om kjønn til uttrykk i mannlig sexsalg?* Jeg har med denne problemstillingen blant annet ønsket å se nærmere på hva som skjer når menn bryter med kjønnete forventinger og trer inn i et område som er kulturelt kodet som *kvinnelig*. Hvilke diskurser mennene benytter seg av når de snakker om prostitusjonen og på hvilke måter det å selge sex påvirker opplevelsen av mannlighet, har derfor vært viktige forskningsspørsmål.

Jeg har videre tatt utgangspunkt i to kjønnsteoretiske retninger, nemlig den poststrukturalistiske og den fenomenologiske, da med hovedvekt på Torill Mois begrep om kroppen som en situasjon. Selv om disse retningene ofte settes opp mot hverandre, argumenterer jeg for at det likevel kan være fruktbart å benytte seg av dem begge og at man på denne måten kan gripe mer av kjønnets komplekse virkelighet.

Selve analysen er delt inn tre deler. I første del drøfter jeg informantenes opplevelser av usynliggjøring og hvordan dette igjen kan sies å henge sammen med at menns sårbarhet blir "splittet vekk" på et strukturelt plan. Deretter tar jeg i andre del av avhandlingen for meg de mangetydige måtene informantene snakker om sexsalgene på, og her ser jeg blant annet nærmere hvordan kulturelle forestillinger om mannlighet kommer til uttrykk i deres fortellinger. I tredje og siste del benytter jeg meg så av Torill Mois begrep om kroppen som en situasjon, og jeg drøfter blant annet hvordan dette begrepet kan kaste lys over informantenes opplevelser og kanskje også gi oss en annen type kunnskap enn en rendyrket diskursorientert tilnærming.

INNHOOLD

1. INNLEDNING	6
1.1 BEGREPSBRUK	7
1.2 ULIKE TILNÆRMINGER TIL PROSTITUSJON	8
1.3 AVHANDLINGENS OPPBYGGING	9
2. METODE	11
2.1 FORFORSTÅELSE	11
2.2 Å FINNE INFORMANTER	13
2.3 TELEFONINTERVJU SOM METODE	18
2.4 KJØNN, SEKSUELL PRAKSIS OG SOSIOKULTURELL BAKGRUNN	20
2.5 SPRÅK, KONTAKT OG AUTENSITET	23
2.6 ENSIDIGHET, INSTRUMENTALITET OG GRENSER	25
2.7 ANONYMISERING	29
3. TEORETISKE PERSPEKTIVER	31
3.1 ET KJØNNSKRITISK UTGANGSPUNKT	31
3.2 EN POSTSTRUKTURALISTISK TILNÆRMING: DISKURSER OG DEKONSTRUKSJON	33
3.3 EN FENOMENOLOGISK TILNÆRMING: KROPPEN SOM EN SITUASJON	37
3.4 TO TANKER I HODET PÅ SAMME TID?	40
3.5 MASKULINITETER OG MANNLIGHET	44
4. PRESENTASJON AV INFORMANTENE	47
5. SÅRBARHET OG GRENSER	51
5.1 <i>"Ingen snakket med meg om grensesetting"</i>	51
5.2 DEN HETEROSEKSUELLE MATRISE I SKOLEN	53
5.3 USYNLIGGJØRING OG AVSPALTNING	59
5.4 ANDREGJØRING, TABUER OG STIGMATISERING	61
5.5 I MØTE MED HJELPEAPPARATET	65
6. MANGETYDIGE MASKULINITETER	69
6.1 HORE OG ALFAHANN?	69
6.1.1 Brudd og konsistens	69

6.1.2 Mannlighetens siste skanse?	76
6.1.3 Maskulinitetskategorier og maskulinitetsdiskurser	85
6.2 "ALLE FANTASERER OM TARZAN "	86
6.2.1 "Det var jo nydelige jenter, ikke sant"	87
6.2.2 "Erobrerfortellingen" som bekreftelse og beskyttelse	95
6.3 FORHOLDET TIL ANDRE MENN	101
6.3.1 Frykt eller frihet?	101
6.3.2 Kontinuitet og bevegelse	105
7. MED KROPPEN SOM UTGANGSPUNKT	115
7.1 NOEN INNLEDENDE TANKER	115
7.2 EREKSJON: ET IKKE –TEMA?	117
7.3 SITUASJONSBEGREPET OG SALG AV SEX	120
8. AVSLUTTENDE REFLEKSJONER	133
LITTERATUR	135
VEDLEGG	
Vedlegg 1, informasjonsskriv/samtykkeerklæring	140
Vedlegg 2, intervjuguide	142
Vedlegg 3, reportasje på gaysir.no	148

1. INNLEDNING

Mens det er skrevet og sagt mye om kvinners salg av sex, har det i mye mindre grad vært fokus på *menn* som selger sex. At menn også kan være prostituerte, er nok en fremmed tanke for mange. Prostitusjon er nemlig i aller høyeste grad en kjønnnet kategori, og det finnes vel knapt noe ord som er såpass ladet og knyttet til en "negativ" kvinnelighet som *hore*. Det er altså tydelig at kulturelle forestillinger om kvinnelighet og mannlighet på dyptgående måter er vevet sammen med våre forestillinger om prostitusjon. Disse forestillingene er også årsaken til at jeg har valgt å skrive denne avhandlingen om menn som selger sex. Jeg har nemlig vært interessert i å undersøke hva som skjer når menn bryter med kjønnete forventinger og trer inn i et område som er såpass kulturelt kodet som *kvinnelig*. Hvilke diskurser mennene benytter seg av når de snakker om prostitusjonen og hvordan det å selge sex påvirker opplevelsen av mannlighet, har derfor vært viktige forskningsspørsmål. Dessuten så har jeg også ønsket å løfte fram og synliggjøre menns potensielle sårbarhet, som jeg mener altfor lett blir oversett i den offentlige debatten. Problemstillingen jeg kommer til å drøfte i denne avhandlingen er:

Hvordan oppleves det å være mann som selger sex, og hvordan kommer kulturelle forestillinger om kjønn til uttrykk i mannlig sexsalg?

Selv om det finnes flere ulike måter å definere prostitusjon på, har jeg i denne avhandlingen valgt å benytte Pro Sentrets egen definisjon: "Vi definerer prostitusjon som kjøp og salg av seksuelle tjenester. Prostitusjon involverer minst to parter, en kjøper og en selger. I prostitusjonen er vederlaget eller betalingen en forutsetning for den seksuelle ytelsen". Denne definisjonen rommer som vi ser relasjoner der betalingen ikke nødvendigvis gis i kontanter, noe som betyr at menn som har erfaring fra mer uklare eller utydelige prostitusjonsrelasjoner, også inkluderes her.

Når det gjelder utvalgskriterier har jeg kun hatt ett krav, og det er at informantene på et eller annet tidspunkt har hatt erfaring med å selge eller bytte sex mot kontanter eller andre goder. Dette betyr at faktorer som alder, hyppighet, kundenes kjønn og lignende, ikke har hatt betydning for mitt utvalg. Det sentrale for meg har vært å få innblikk i de enkelte mennenes opplevelser, ikke på hvilke måter prostitusjonen har foregått. Et slikt "åpent" utvalg har vært en fordel i forhold til å skaffe informanter, og det ville nok ha blitt enda vanskeligere å komme i kontakt med disse hvis jeg hadde hatt strenge utvalgskriterier.

1.1 BEGREPSBRUK

Jeg benytter meg både av begrepene *prostitusjon* og *salg av sex* i denne avhandlingen. På tross av at prostitusjonsbegrepet på mange måter kan sies å være "ladet" med negative konnotasjoner, er dette likevel et innarbeidet og velkjent ord. At informantene både syntes det var greit at *jeg* brukte det og *selv* benyttet det under intervjuene, har vært av avgjørende betydning her.

Når det gjelder seksuell praksis, kommer jeg i hovedsak å benevne dette som *identifikasjon*. Dette betyr at jeg kommer til å skrive at noen for eksempel er *homofilt eller heterofilt identifiserte*, heller enn at noen *er* homofile eller heterofile. På denne måten ønsker jeg å "åpne opp" seksualitetskategoriene og understreke det mer flytende og dynamiske aspektet ved menneskelig seksualitet. Noen steder kommer jeg imidlertid til å benytte begreper som for eksempel *homofile*, men da i sammenhenger hvor dette allerede er en gitt definisjon, som for eksempel i tilknytning til magasiner eller nettsteder.

Jeg benytter meg også av ordene *queer* eller *queere*, som er ment å beskrive noen eller noe som bryter med velkjente kategorier og begreper for kjønn og seksualitet. Selv om ordet *skeiv* ofte blir brukt på norsk, mener jeg likevel at dette ikke fanger godt nok opp det

overskridende aspektet som begrepet *queer* forsøker å vise til, og jeg bruker derfor den engelske versjonen.

1.2 ULIKE TILNÆRMINGER TIL PROSTITUSJON

Den finske sosiologen og prostitusjonsforskeren Margaretha Järvinen beskriver tre ulike tilnærminger til prostitusjon. Den første tilnærmingen hun tar for seg er den funksjonalistiske. Innenfor et slik perspektiv betraktes prostitusjon som en naturlig og normal konsekvens av menns behov for seksuell tilfredstillelse. Menn "trenger" sex og kvinner tilfredstiller altså dette behovet ved å prostituere seg. Prostitusjon kan dermed ses som et "samfunnsnyttig" fenomen (Järvinen, 1993).

Den andre tilnærmingen har røtter i en feministisk forståelse og hevder at prostitusjon er vold mot kvinner. Salg av sex er innenfor en slik tankegang knyttet til og muliggjort av menns strukturelle makt over kvinner, og den enkelte kvinne har få muligheter til å bryte ut av undertrykkingen. At en kvinne velger å selge sex betraktes dermed som en konsekvens av undertrykkende kjønnsstrukturer, uavhengig av hva kvinnen selv eventuelt måtte oppleve det som (Järvinen, 1993). Den innflytelsesrike boka *Bakgater – en bok om prostitusjon, penger og kjærlighet* fra 1986, skrevet av de norske kriminologene Cecilie Høigård og Liv Finstad, er et eksempel på en slik feministisk prostitusjonsforståelse. Boka tar hovedsaklig for seg rusmisbrukende kvinner i gateprostitusjon og har vært svært viktig i nordisk prostitusjonsforskning.

Den tredje og siste tilnærmingen til prostitusjon, er den sosialt-interaksjonistiske. Her betraktes prostitusjon som en foranderlig kategori som blir tillagt ulik mening avhengig av kontekst. Salg av sex vil altså tillegges ulik betydning i ulike samfunn og i ulike situasjoner. En

slik forståelse vektlegger også det *glidende* ved prostitusjon, noe som betyr at det ikke finnes klare grenser mellom prostitusjon og ikke-prostitusjon, og at dette derfor heller bør betraktes som et kontinuum (Järvinen, 1993). Den norske sosiologen May-Len Skilbrei plasserer seg i boka *Når sex er arbeid – en sosiologisk analyse av prostitusjon på massasjeinstituttene* fra 1998 innenfor en slik sosialt-interaksjonistisk tilnærming til prostitusjon, på samme tid som hun også trekker på en mer feministisk forståelse. *Når sex er arbeid* er i likhet med *Bakgater* en viktig bok innenfor nordisk prostitusjonsforskning, og den omhandler som tittelen antyder kvinner som selger sex på massasjeinstitutter. I likhet med Skilbrei har min tilnærming til prostitusjon også sine røtter i både en feministisk og en sosial-interaksjonistisk forståelse.

1.3 AVHANDLINGENS OPPBYGGING

Avhandlingen begynner først med et metodekapittel, der jeg blant annet drøfter selve intervjusituasjonen og forskjellige etiske problemstillinger. Jeg presenterer deretter avhandlingens teoretiske fundament gjennom en diskusjon av poststrukturalistiske og fenomenologiske teorier, i tillegg til at jeg tar for meg forskning på menn og maskuliniteter.

Selve analysen er strukturert rundt det jeg anser som tre hovedstrømninger i de mannlige prostituertes historier. På denne måten håper jeg å få satt søkelyset på grunnleggende og viktige temaer knyttet til menn og prostitusjon, slik de fremkommer i møte med informantene. I den første delen av analysen som jeg har kalt "Sårbarhet og grenser", vil jeg ta for meg mannlig sexsalg knyttet til sårbarhet og smerte i et grenseland opp mot det som ofte defineres som overgrep og utnyttning, og med utgangspunkt i informantene Sander og Aslak sine opplevelser vil jeg trekke tråder til underliggende kjønnsnormer i samfunnet generelt. I andre del av analysen, "Mangetydige maskuliniteter", vil jeg så ta for meg de ulike måtene informantene forstår og gjør kjønn på, og blant annet vise hvordan de benytter seg

av både tradisjonelle og mer moderne kjønnsdiskurser når de snakker om sexsalgene. Deretter vil jeg i tredje og siste del av analysen, "Med kroppen som utgangspunkt", altså ta utgangspunkt i kroppen og se nærmere på hva slags betydning den kjønnete og biologiske kroppen får når man selger sex, da med særlig vekt på forståelsen av kroppen som en situasjon. Helt til slutt vil jeg så komme med noen avsluttende refleksjoner.

2. METODE

I denne avhandlingen benytter jeg meg av kvalitativ metode, som er særlig egnet når man ønsker å undersøke hvordan individer opplever seg selv og sitt eget liv (Fog, 2004). Jeg har gjennomført intervjuer med fem mannlige prostituerte, hvorav ett ble gjennomført ansikt til ansikt, mens de resterende fire ble utført på telefon. Under intervjuene benyttet jeg meg av en intervjuguide der jeg hadde skrevet ned hvilke spørsmål jeg ønsket å stille, på samme tid som jeg likevel var opptatt av ikke å strukturere og styre intervjusituasjonen for mye. Ved fire av de fem intervjuene brukte jeg diktafon. Det første intervjuet ble gjort i Trondheim, da informant Håkon bodde der, og det varte i overkant av halvannen time. Av de fire telefonintervjuene jeg gjennomførte, snakket jeg med Sander i ca. 45 minutter, Jim i 2 timer, Aslak i 1 time og Stian i 2 timer. Alle informantene ble opplyst om at det var frivillig å være med, at de når som helst kunne trekke seg og at alle opplysninger ville bli anonymisert, slik at ingen skulle kunne bli gjenkjent i den ferdige avhandlingen.

2.1 FORFORSTÅELSE

Hvordan har så min egen forforståelse påvirket denne avhandlingen? Dette er noe jeg har reflektert mye over, og da særlig i forhold til Jim og Stian, fordi de har presentert meg for en forståelse av prostitusjon som har utfordret meg både personlig og faglig. Jeg kommer ikke til å gå nærmere inn på mine personlige meninger knyttet til prostitusjon her, men mitt ståsted er at jeg i utgangspunktet ikke ønsker at sex skal være en vare som kan kjøpes og selges på et marked. Jeg vil understreke at dette ikke betyr at jeg mener at kjøp av sex skal være en ulovlig handling som bør straffes. Og jeg mener at langt viktigere enn å diskutere om prostitusjon er rett eller galt, er prostitusjonens meningsinnhold og betydning for de involverte. Like fullt har det etter hvert blitt tydelig for meg, at selv om jeg hadde bestemt

meg for å holde normative diskusjoner om sexsalg utenfor denne oppgaven, så kan jeg likevel ikke fri meg fra mitt eget utgangspunkt og min egen forståelse av prostitusjon. Og de kulturelle bildene av prostituerte som ofre og skadede individer har nok i større grad enn jeg har trodd og vært bevisst, også vært en del av min personlige "bagasje". Så selv om jeg har opplevd å gå inn i temaet med nysgjerrighet og med et ønske om å forstå mer, samtidig som jeg opplever meg selv som en tolerant person, har jeg likevel båret med meg visse forestillinger som har blitt tydeliggjort underveis i prosjektet.

Det har som jeg nevnte særlig vært intervjuene med Stian og Jim som har brakt dette opp til overflaten, og det ble tydelig under og etter disse intervjuene at det rett og slett var mer utfordrende enn jeg hadde trodd å forholde seg til slike fortellinger. Å få presentert Jims og Stians historier om prostitusjon som et yrke de selv har valgt og liker, har fått meg til å innse at jeg ikke har vært så nøytral som jeg i utgangspunktet hadde trodd. Dette kan også ha kommet til uttrykk på måter jeg selv nødvendigvis ikke har vært klar over, som for eksempel i måten jeg har snakket på, spørsmål jeg har stilt og lignende. Da jeg etter hvert har forstått at det er et umulig prosjekt å slippe unna sine egne antagelser og forestillinger, har jeg derfor heller enn å ignorere disse antagelsene og forestillingene, forsøkt å ta tak i og å synliggjøre dem. Som psykologen Jette Fog skriver i sin bok om kvalitative forskningsintervjuer:

"Tankegangen innebærer, at jeg gransker mit eget følelsesmessige engagemnet i hele saken, i projektet, i det at interviewe, i temaet for undersøgelsen, i mine interviewpersoner, i min karriere og i eventuelt at skulle have bestemte – for eksempel politiske – resultater frem via mine interviewpersoner. Jeg skal undersøge, hvilke *for*-domme og *fjordomme*, jeg har om det forskningsfelt, jeg har valgt meg. Jeg skal undersøge mine lidenskabe, gøre de bevidste tydelige for mig selv og arbejde med at få de udbevidste op i lyset. Ikke nødvendigvis for at kvitte dem, men for at vide, at de er der, og hvordan de ser ud, så jeg kan opdage, hvis de alligevel sniger sig ind i min tekst" (Fog, 2004, s. 17).

Ved å undersøke meg selv slik Fog beskriver, har det blitt tydeligere hvordan mine egne oppfatninger har påvirket prosjektet, og jeg har fått et klarere og mer avgrenset blikk på informantenes fortellinger og opplevelser. Ved å ta tak i ubehaget jeg har følt ved Stians og Jims fortellinger, har jeg dermed fått et rom og en distanse som jeg igjen opplever har påvirket analysearbeidet på positive måter.

2.2 Å FINNE INFORMANTER

Å finne mannlige sexselgere som ønsket å stille opp som informanter, har vært den største utfordringen i arbeidet med denne avhandlingen. At det er vanskelig å få tak i menn som vil snakke om sine erfaringer med sexsalg, var jeg likevel forberedt på allerede før jeg bestemte meg for å skrive om temaet. Dette fordi jeg blant annet hadde hørt at de få som hadde skrevet om dette tidligere, hadde hatt store vansker med å komme i kontakt med informanter. For eksempel beskriver pedagogen Inger Björne-Fagerli i sin masteroppgave i pedagogikk fra 2007 om to menn som tidligere har solgt sex, hvor vanskelig det var å komme i kontakt med menn som ville snakke, og at hun derfor endte opp med kun to informanter. Nå hadde hun som kriterium at mennene ikke lenger skulle prostituere seg, noe som jo kan ha vanskeliggjort situasjonen ytterligere, men det er nok ikke enkelt å finne disse mennene uansett. Like fullt bestemte jeg meg for å skrive om dette temaet, selv om jeg må innrømme at jeg periodevis mens jeg lette etter informanter begynte å spørre meg selv om jeg hadde valgt et tema som rett og slett var for utilgjengelig, og om jeg i stedet for burde ha valgt noe annet å skrive om.

Noe av det første jeg gjorde da jeg hadde skrevet prosjektbeskrivelsen og fått godkjenning fra NSD (norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste), var å ta kontakt med Pro Sentret i Oslo, Norges nasjonale kompetansesenter for kunnskap om prostitusjon. Min kontaktperson her ble Ulla Bjørndahl, som jeg også kjente fra tidligere, og sammen satte vi oss ned og

diskuterte hvordan jeg skulle gå fram for å komme i kontakt med menn som kunne tenke seg å stille opp som informanter. En av dem Ulla understreket at jeg absolutt burde ta kontakt med var Jan Erik Skjølås, psykiatrisk sykepleier og leder for helse- og overdoseteamet i Trondheim kommune. Skjølås viste seg å være svært hjelpsom, og i løpet av kort tid formidlet han kontakt med den første informanten Håkon, som jeg gjennomførte et personlig intervju med våren 2009.

Fra dette intervjuet med Håkon til det neste, gikk det ca. et halvt år på grunn av vanskeligheter med å finne prostituerte menn som ønsket å stille opp på intervju. Selv om jeg på forhånd var forberedt på at det kunne bli slik, var det likevel en utfordring å oppleve dette i praksis. Jeg var tidvis frustrert og følte at prosjektet mitt stod på stedet hvil, mens mine medstudenter gjennomførte det ene intervjuet etter det andre. På et tidspunkt begynte jeg for eksempel å lure på om jeg skulle endre problemstillingen eller finne et annet tema å skrive om, men jeg bestemte jeg likevel for å forsette å lete etter prostituerte menn som ønsket å snakke .

I løpet av denne perioden prøvde jeg på flere måter å komme i kontakt med eventuelle informanter. Noe av det jeg håpet kunne gi meg resultater, var å ta kontakt med menn som hadde lagt ut sex- eller eskorteannonser på nettet. De fleste av disse annonsene hadde e-postadresse, og jeg syntes det var mye enklere å sende en e-post enn å ringe og snakke med mennene personlig. Nå fikk jeg ingen informanter på denne måten, og de fleste fikk jeg heller ingen tilbakemelding fra.

Jeg lette også mye på internett etter alt som hadde med mannlig sexsalg å gjøre og håpet at jeg slik kanskje kunne få informasjon som kunne hjelpe meg videre. Jeg kom for eksempel over en nettavis der det var gjort intervjuer med flere mannlige sexselgere, og sendte håpefull en e-post til journalisten som hadde skrevet artikkelen, men fikk dessverre ikke noe svar. Heller ikke nettsiden kontakt.no som formidler diverse sexannonser, svarte på forespørselen min. Videre tok jeg kontakt med både politiet, uteseksjonen og diverse

mennesker som jeg fra ulike hold visste hadde kunnskap om eller kjennskap til mannlig prostitusjon, men jeg fikk heller ikke tilbakemelding på disse forespørslene. Jeg hadde også håpet at jeg kanskje kunne få satt inn en forespørsel i Blikk, et magasin for homofile, lesbiske og biseksuelle, men fikk beskjed fra redaksjonen om at en slik annonse ville koste flere tusen kroner, noe som var uaktuelt for meg. I ettertid ser jeg imidlertid at jeg heller burde ha spurt om de kunne lage en reportasje om prosjektet mitt, noe som i så fall ikke ville kostet noe. At jeg ikke gjorde det, handlet nok til dels om at jeg var redd for å virke pågående.

På et tidspunkt tok jeg også kontakt med Olafiaklinikken i Oslo, som har spesialisert seg på rådgivning og behandling knyttet til seksuelt overførbare sykdommer, og spurte om jeg kunne henge opp et informasjonskriv om prosjektet mitt. Legen jeg snakket med var imidlertid redd for at dette kunne skremme eventuelle prostituerte menn vekk fra klinikken. Hun fortalte at deres hovedfokus var å behandle seksuelt overførbare sykdommer og at prostituerte menn var en såpass vanskelig gruppe å nå, at hun ikke ville vanskeliggjøre dette ytterligere. Selv om det er forståelig at Olafiaklinikken er redde for å "skremme" vekk mannlige sexselgere, er det likevel mulig at denne holdningen er med på nettopp å opprettholde og reprodusere tabuiseringen og tausheten omkring mannlig sexsalg. Det vil med andre ord si at fordi man i utgangspunktet forventer at menn som selger sex er stigmatiserte og ikke ønsker å snakke, så kan denne holdningen bidra til en ytterligere stigmatisering og taushet. Selv om mange menn som selger sex nok faktisk er i en vanskelig situasjon og også er redde for å bli "avslørt", blir det likevel problematisk når dette blir den eneste forventningen disse mennene blir møtt med, og det er sannsynlig at dette igjen kan forhindre reell kontakt de aktuelle mennene.

Det som omsider førte til at jeg fikk kontakt med fire informanter, var at en reportasje om prosjektet mitt ble publisert på gaysir.no, som er et nettsted for homofile. Jeg hadde flere måneder før dette forsøkt å legge inn en annonse med informasjon om prosjektet mitt på et åpent forum på samme nettsted. For å gjøre dette måtte jeg opprette en profil, men jeg la svært inn svært få opplysninger om meg selv, og jeg la heller ikke ved noe bilde. Jeg skrev også en e-post til redaksjonen hvor jeg ba om tilbakemelding hvis de ikke ønsket slike

forespørslers på nettsiden, men denne henvendelsen fikk jeg ikke svar på. Kort tid etter at jeg hadde lagt ut annonsen, fikk jeg imidlertid mange kommentarer på forumet. De fleste var negative, og jeg ble veldig overrasket over hvor sterke reaksjoner jeg fikk. Flere var opprørte og sinte og mente at forespørselen min var upassende. Noen mistenkte blant annet at jeg ikke var den jeg gav meg ut for og advarte andre mot å ta kontakt med meg i tilfelle jeg egentlig var politi. Det at jeg hadde en svært anonym profil uten bilde, bidro nok til denne mistenkeliggjøringen. Selv om noen også støttet meg og mente at jeg holdt på et interessant prosjekt, synes jeg det er påfallende at annonsen min skapte så sterke følelser og reaksjoner. Hvorfor det ble slik er et interessant spørsmål, og jeg tror at dette blant annet kan knyttes til den tabuiseringen av mannlig sexsalg som jeg tidligere har nevnt, i tillegg til at prostitusjon generelt er et meget ladet fenomen, slik at noen av medlemmene på gaysir.no kanskje kan ha kjent seg støtt, fornærmet eller mistenkeliggjort. En annen faktor som kan være relevant her, er det relativt nyinnførte forbudet mot sexhandel. Selv om det kun er *kjøp* og ikke salg av sex som er ulovlig, er det likevel mulig at noen blander dette sammen. Kommentaren jeg fikk om at jeg kanskje kunne være politi, kan derfor tyde på at noen trodde jeg var ute etter å "ta" eller "avsløre" menn som selger sex. Det er også mulig at koblingen mellom prostitusjon og straffesystemet som følge av forbudet mot sexkjøp, kan føre til mer frykt og varsomhet og et økt behov for å skjule eventuell kunnskap om eller forbindelse til temaet.

På bakgrunn av denne opplevelsen, hadde jeg derfor ikke regnet med at gaysir.no var interessert i å formidle informasjon om prosjektet mitt. Høsten 2009 sendte imidlertid NRK en dokumentar om mannlig sexsalg, der det fremgikk at de hadde kommet i kontakt med mannlige sexselgere gjennom en reportasje på gaysir.no. På dette tidspunktet var jeg veldig frustrert på grunn av mangelen på informanter, og jeg var heller ikke like redd for å virke "masete" som jeg hadde vært i begynnelsen av prosjektet. Jeg tok derfor umiddelbart kontakt med gaysir.no og spurte om de også kunne lage en sak om prosjektet mitt, noe de samtykket til.

Til sammen var det ni menn som tok kontakt etter at gaysir.no publiserte saken om prosjektet mitt, og dette endte videre i fem intervjuer. (Et av intervjuene besluttet jeg å ikke

bruke i denne avhandlingen, da det kom svært lite informasjon ut av det). Tre stykker av dem som kontaktet meg samtykket til å la seg intervju, men brøt plutselig kontakten. Ved et annet tilfelle måtte jeg helt uforberedt ta et telefonintervju på sparket. Dette ble derfor en intens og krevende periode, og selv om det kun var ni menn som kontaktet meg, så skjedde det over en kort tidsperiode. I tillegg fikk jeg høre mange personlige historier på kort tid, og jeg brukte flere uker på å "fordøye" disse både mentalt og følelsesmessig.

Når jeg i ettertid ser tilbake, blir det tydelig at jeg med fordel kunne ha vært mer pågående og aktiv i perioden da jeg lette etter informanter. Jeg kunne for eksempel ha ringt til flere personer enn det jeg gjorde, men jeg var blant annet redd for å "mase" på eller å forstyrre noen. På et tidspunkt snakket jeg med Ulla på Pro Sentret om at jeg kanskje burde oppsøke en sauna for menn og eventuelt få hengt opp informasjon om prosjektet der, men tanken på dette syntes jeg var så ubehagelig at jeg ikke gjorde det. Å være pågående er ikke min sterkeste side, og jeg likte heller ikke å spørre helt fremmede mennesker om de kunne hjelpe meg.

Når det gjelder reportasjen som ble publisert på gaysir.no, ser jeg også nå at jeg i større grad burde ha vært forberedt på "spontane" intervjuer og telefonsamtaler. Jeg hadde på forhånd forestilt meg at eventuelle informanter skulle ta kontakt og at vi deretter sammen skulle avtale tid og sted for intervju, ikke at noen plutselig skulle ringe og ønske å gjøre et intervju der og da over telefonen. Da jeg ikke hadde forberedt meg på telefonintervjuer, hadde jeg heller ikke ordnet med opptaksmuligheter på telefonen, noe som ble veldig stressende. Jeg ante rett og slett ikke hvordan dette kunne gjøres, og det var heller ingen som kunne hjelpe meg. Jeg lette derfor i mange timer på internett etter informasjon og følte meg ganske desperat og fortvilet, selv om jeg til slutt heldigvis fant ut av hvordan jeg kunne få dette til.

2.3 TELEFONINTERVJU SOM METODE

I utgangspunktet ønsket jeg å gjøre alle intervjuene ansikt til ansikt og hadde egentlig ikke vurdert telefonintervju som noen mulighet. Av de fire informantene jeg intervjuet på telefon var det to som *kun* ønsket å la seg intervjuet på denne måten, mens de resterende to kunne tenke seg å gjøre intervjuene ansikt til ansikt. Men fordi en av disse bodde i en annen by langt unna, og jeg i så fall måtte ha reist dit, bestemte jeg meg for å gjennomføre dette intervjuet på telefon. På grunn av sykdom hos meg ble også det fjerde intervjuet utført på denne måten.

Prieur og Taksdal gjennomførte i sin studie av menn som *kjøper* sex, en stor andel av intervjuene med disse mennene på telefon. De skriver at de i utgangspunktet foretrakk å gjøre intervjuene ansikt til ansikt, men at en del av mennene ikke ønsket personlige møter, i tillegg til at geografiske avstander også vanskeliggjorde slike. Videre skriver de at telefonintervjuene vanligvis ikke gav like fyldig informasjon som de intervjuene som ble gjort ansikt til ansikt, og at det heller ikke ble en like rolig stemning når intervjuene ble foretatt på telefon (Prieur og Taksdal, 1989). På bakgrunn av dette var jeg derfor i forkant av telefonintervjuene blant annet bekymret for om disse kom til å bli "dårligere" og mindre givende enn intervjuer gjort ansikt til ansikt.

I ettertid må jeg imidlertid si at telefonintervjuene ble mer positive enn jeg på forhånd hadde trodd, og min erfaring er at selv om man "mister" noe informasjon som den fysiske tilstedeværelsen gir, kan man også få tilgang til informasjon som man kanskje ikke ville ha fått ansikt til ansikt. En umiddelbar fordel med telefonintervjuer er jo selvfølgelig at man ikke er bundet opp av geografiske avstander og dermed kan få tilgang til flere informanter, noe som særlig er en fordel i et prosjekt som dette. Og som Prieur og Taksdal understreker, gir telefonen en frihet og anonymitet som gjør at mennesker som ikke ville ha stilt opp på et personlig intervju, faktisk kan våge å snakke (Prieur og Taksdal 1989). Kanskje tør man også å dele opplevelser, følelser og tanker i større grad når man slipper å se og bli sett, særlig når det dreier seg om vanskelige og personlige temaer. Betraktet på denne måten kan altså den

avstanden og distansen som vanligvis blir sett på som noe negativt ved telefonintervjuer, være det som faktisk også utgjør det positive ved denne typen intervjuer.

En av dem som kun ville stille opp på telefonintervju og ikke møte meg fysisk var Jim. Han hevdet at en av årsakene til at han hadde klart å arbeide som prostituert såpass lenge som han faktisk hadde, var at han etterstrebet anonymitet, og derfor ville han heller ikke møte meg personlig. En annen av informantene, Aslak, ringte meg spontant opp, noe som førte til at jeg måtte gjennomføre intervjuet på sparket. Jeg vurderte imidlertid å fortelle han at det ikke passet og heller spørre han om vi kunne avtale et annet tidspunkt. Dette gjorde jeg likevel ikke, da det virket som om det hadde vært vanskelig for han å ringe til meg, og jeg merket også at han hadde veldig mye som han gjerne ville fortelle. Jeg tenkte derfor at det å be han om å ringe meg opp igjen på et senere tidspunkt, kanskje ville oppleves som en avvisning, og valgte derfor å fullføre samtalen. Jeg hadde på dette tidspunktet ikke opptaksmuligheter på telefon og fikk derfor dessverre ikke lydopptak av intervjuet, selv om jeg likevel (etter hvert) fikk tatt notater som jeg renskrev kort tid etter samtalen.

Prieur og Taksdal skriver i sin bok om menn som kjøper sex at de opplevde at det for noen menn nesten ble *for* lett å snakke om sex og intime detaljer på telefonen. Anonymiteten gjorde liksom at den vanlige "selvsensuren" ble mer utvisket, noe som kunne bli både problematisk og ubehagelig (Prieur og Taksdal, 1989). Selv om jeg også har intervjuet menn om intime og seksuelle temaer, deler jeg ikke denne erfaringen med Prieur og Taksdal. Den åpenheten som anonymiteten på telefonen gir, synes jeg har vært ubetinget positiv, og alle detaljene jeg har fått har vært viktige for analysearbeidet. Nå er det nok sannsynlig at dette i stor grad henger sammen med at jeg har intervjuet menn som selger og ikke kjøper sex. For de fleste av mine informanter er jo nettopp salg av sex arbeid og i hovedsak ikke knyttet til personlig lyst eller seksuell utfoldelse. At tre av de fire telefonintervjuene ble foretatt med menn som kun selger sex til andre menn, og det fjerde med en mann som både selger sex til menn og kvinner, er nok også viktig her. Dette kjønnsperspektivet kommer jeg imidlertid til å drøfte nærmere i neste kapittel.

2.4 KJØNN, SEKSUELL PRAKSIS OG SOSIOKULTURELL BAKGRUNN

Jeg har altså intervjuet fem menn, hvorav tre identifiserer seg som homofile, en som heterofil, den femte som bifil, men jeg selv er kvinne som lever heteroseksuelt. Hvordan har så disse faktorene påvirket samspillet mellom meg og informantene? Hvordan har kjønn og seksuell praksis kommet til uttrykk under intervjuene?

Prieur og Taksdal beskriver hvordan det å være kvinne som intervjuer menn, gir muligheten til å være "sosialt akseptabelt inkompetent". Med dette begrepet mener de at når man som kvinne intervjuer mannlige informanter er det innforstått at det finnes erfaringer og opplevelser man ikke deler, noe som igjen gjør at man kan tillate seg å stille flere "dumme" spørsmål (Prieur og Taksdal, 1989). En kvinnelig intervjuer kan dermed tillate seg å virke litt uvitende når hun intervjuer menn. Jeg kjenner meg på mange måter igjen i dette, men min opplevelse er likevel at dette ikke kun handler om kjønn, men i like stor grad om seksuell identifikasjon og praksis. Det har altså ikke kun vært informantenes kjønn som har vært viktig, men også om de selger sex til menn eller kvinner. Selv om jeg som kvinne ikke har personlig erfaring med å være mann, vet jeg likevel noe om hvordan det å være en kvinne i en heteroseksuell relasjon. Jeg har med andre ord en forståelse av og nærhet til heterofil praksis som jeg ikke har til homofil praksis, og dette kan ses i forbindelse med begrepet seksuelle skript som sosiolog Kristinn Hegna beskriver på denne måten:

"Simon og Gagnons sentrale begrep sexual script (1984) defineres som kulturelle «oppskrifter» for seksualitet i et gitt samfunn. De angir hva som er «appropriate and inappropriate sexual partners (the whos), proper and improper sexual behaviour (the whats), permissible and nonpermissible settings for sex (the wheres), positively and negatively sanctioned motives for sex (the whys) and appropriate and inappropriate sexual techniques (the hows)» (Troiden 1993, s. 192)". (Hegna, 2007, s. 22).

Heteroseksuelle skript, særlig det som overfor beskrives som "the hows", har altså ført til at jeg på et vis har følt meg sikrere og mer kyndig under intervjuene med de to informantene som selger sex til kvinner, enn med de informantene som (kun) selger sex til andre menn.

På samme tid som det har vært enklere å sette seg inn i en situasjon der menn selger sex til kvinner enn til andre menn, så har dette imidlertid også bydd på en slags grenseproblematikk. Og i en analyse som denne hvor seksuelle detaljer og opplevelser er sentrale og viktige, blir dette ekstra tydelig. Jo mer nærhet og gjenkjennelse, jo mer utydelige har grensene mellom meg selv og informantenes fortellinger blitt. Og motsatt, jo mer fremmed temaet har vært for meg, jo tydeligere har jeg opplevd grensene mellom meg selv og informantene. Denne grenseproblematikken kan videre ses i sammenheng med utfordringer knyttet flørt og seksuelle undertoner i intervjusituasjonen. Jeg syntes nemlig at det på mange måter var "tryggere" å intervju menn som selger sex til andre menn, noe som nok blant annet handler om å kunne få unngå eventuell ubehagelig flørting eller seksualisering under intervjuet. Da jeg intervjuet menn som selger sex til andre menn, visste jeg jo at de sannsynligvis ikke var interessert i kvinner og at de nok derfor heller ikke kom til å komme med bemerkninger eller hentydninger av seksuell art. I denne situasjonen ble jeg liksom (og konstruerte nok også meg selv som) en slags "outsider", noe som gav meg en behagelig distanse der jeg liksom kunne stå på utsiden og "kikke" inn i noe jeg ikke hadde personlig erfaring med.

Kippe tar for seg disse problemstillingene knyttet flørt og seksualisering i intervjusituasjonen, men da i tilknytning til intervjuer med menn som kjøper sex av kvinner. Selv om jeg har intervjuet menn som selger sex, mener jeg likevel at Kippes erfaringer kan være fruktbare her. Blant annet knytter Kippe sine informanternes flørtende tone til en posisjonering som "potente mannfolk" og dermed til konstruksjon av en kulturelt anerkjent mannlighet (Kippe, 2005). Selv om jeg ikke opplevde seksualiserte hentydninger som noe stort problem, var likevel (det personlige) intervjuet med informanten Håkon tidvis preget av subtile seksuelle og flørtende undertoner, noe som igjen kan ses i sammenheng med Kippes opplevelser. Jeg

kommer imidlertid til å drøfte intervjuet med Håkon mer inngående i et senere kapittel og da gå nærmere inn på disse problemstillingene der.

Informantenes kulturelle og sosiale bakgrunn har også påvirket intervjusituasjonen. Selv om jeg kun har intervjuet fem menn, finnes det blant disse et stort spenn knyttet til sosial og kulturell bakgrunn. Dette har vært særlig tydelig i tilknytning til utdannelsesnivå, hvorav to er akademikere, mens to ikke har høyere utdanning. (En av informantene oppgav ikke eventuell skolegang/utdanning.) Ulikhetene knyttet til sosiokulturell bakgrunn har derfor vært tydelige, og disse forskjellene har preget og kommet til uttrykk i intervjusituasjonen på flere måter. Ikke minst har jeg opplevd at jeg som intervjuer har blitt påvirket av dette. Blant annet har jeg i større grad vært oppmerksom på min egen selvfremførelse under intervjuene med Jim og Stian som begge har universitetsutdanning, mens jeg under intervjuene med de av informantene som jeg har hatt en større kulturell og sosial avstand til, i mindre grad har vært fokusert på egne prestasjoner og væremåter. Jeg har nok også i større grad enn hva tilfellet er med de andre informantene, vært redd for å støte Jim og Stian med mine tolkninger av deres fortellinger.

På samme tid som jeg ble mer selvkritisk og oppmerksom på meg selv under intervjuene med Jim og Stian, fikk jeg likevel mye informasjon ut av disse, og kommunikasjonen fløt lett. Jeg merket at de var godt vant til å tenke kritisk og formulere seg verbalt, og begge intervjuene varte i to timer og var således de to lengste i undersøkelsen. At disse intervjuene gikk såpass "bra", henger nok igjen sammen med nettopp det faktum at vi alle var akademikere og delte en felles forståelsehorisont. Blant annet nevnte Jim queer teori i forbindelse med et av mine spørsmål, og dette var da noe vi kunne snakke videre om fordi vi begge var inneforståtte med begrepet.

2.5 SPRÅK, KONTAKT OG AUTENSITET

Noe jeg har reflektert mye over gjennom hele intervjuprosessen, transkriberingsarbeidet og selve analysen av intervjumaterialet, er hva som egentlig kommer fram i intervjusituasjonen. Hva er det som egentlig blir sagt? Hva slags informasjon er det intervjuene frembringer? Hvilket sted er det informantene snakker fra? Hvilket sted er det jeg snakker fra? Hvilket bilde er det informantene presenterer av seg selv? Gir en verbal, utadvendt og velformulert informant nødvendigvis mer og "bedre" informasjon enn en informant som er mer innadvendt og tilbaketrukket? Og ikke minst, kan språket ikke bare brukes som en måte å få kontakt på, men også som en beskyttelse?

Jeg har stilt meg selv disse spørsmålene blant annet fordi jeg har opplevd stor variasjon i informantenes selvfremførelse, verbalitet og måter å kommunisere på. Og jeg har i etterkant av intervjuene og transkriberingen blitt sittende igjen med følelser og fornemmelser knyttet til de enkelte informantene som det har vært vanskelig å få tak på og å artikulere. På mange måter kjennes det lettere, tryggere og mer "fornuftig" å konsentrere seg om hva informantene konkret har sagt og hva slags verbal informasjon de har kunnet gi, enn å gi oppmerksomhet til det ordløse, subjektive og intuitive. Like fullt mener jeg at disse ordløse fornemmelsene er viktige og meningsfulle, og at de kan gi verdifull innsikt og forståelse. Den danske psykologen Jette Fog, som jeg tidligere har nevnt, tar for seg nettopp disse psykologiske og relasjonelle prosessene i sin bok *Med samtalen som utgangspunkt – det kvalitative forskningsintervju* fra 2004. Her understreker hun betydningen av å granske egne følelser og fornemmelser, for på den måten å kunne erobre større klarhet og innsikt i intervjuprosessen. Hun beskriver også hvordan det kvalitative forskningsintervjuet har likheter med psykoterapi, og at intervjueren i likhet med psykoterapeuten bruker seg selv og sin egen subjektivitet som redskap i møtet med intervjuobjektet (Fog, 2004).

Jeg har flere ganger underveis i transkriberingen og analysen av intervjuene, måttet stoppe opp for å reflektere over om min umiddelbare oppfatning av informantene handler om mine egne blinde flekker, om at jeg ønsker bekreftelse av mine personlige standpunkt og lignende,

eller om de faktisk er "reelle" tolkninger. Eller sagt på en annen måte, jeg har måttet undersøke om det jeg har sett virkelig er den andre, og ikke meg selv.

Et eksempel på dette er intervjuet med Jim. Jeg opplevde i utgangspunktet dette som givende og interessant og følte at vi hadde en god flyt i samtalen. Han lo mye, var utadventt, velformulert og svarte utfyllende på mine spørsmål. Gjennom hele intervjuet understreket han at han "elsket" å selge sex, og han presenterte i det hele tatt seg selv som en ressurssterk og reflektert person som var fornøyd med tilværelsen. Likevel hadde jeg en vag følelse av at det jeg fikk tilgang til bare var *en* del av virkeligheten og at han iscenesatte seg selv på en bestemt måte. Da jeg for eksempel spurte han om det var problematisk eller vanskelig at ingen familiemedlemmer eller venner visste hva han egentlig jobbet med, virket det som om han ikke ønsket å snakke om dette. Han førte i stedet for samtalen inn på at mennesker som jobber i etterretning, politi og lignende, også må hemmeligholde jobbinformasjon, og at ingen snakker om at dette er problematisk for dem. På tross av hans åpenhet og verbalitet, fikk jeg altså en slags fornemmelse av at det likevel var følelser og temaer han ikke ville gi meg tilgang til. Så har jeg spurt meg selv: Hvordan skal jeg tolke dette? Er det jeg som ønsker å konstruere en fortelling med mer sårbarhet og smerte enn det er grunnlag for, eller er det reelt at Jim unngikk å snakke fra de mer sårbare delene i seg selv? Gikk han i forsvar når jeg spurte han om vanskelige temaer, eller er det jeg som ikke kan tåle at han erfarer verden på en annen måte enn meg?

Etter hvert har jeg har imidlertid kommet frem til at mine fornemmelser nok er reelle i den forstand at Jim kun lot meg få innblikk i *visse* sider ved livet sitt. Dette betyr ikke at det han fortalte ikke var "sant" eller at jeg tror at han "egentlig" hadde det vondt og vanskelig, for det tror jeg ikke, men mitt poeng er at det også eksisterer *andre* fortellinger som jeg ikke fikk innblikk i. Noe som styrker en slik tolkning, er at Jim fortalte at årsaken til at han ville la seg intervjuet var gi et annet bilde av prostitusjon enn det som vanligvis presenteres i media, og at han var oppgitt over at prostitusjon alltid ble assosiert med vonde og fæle ting. På denne måten kan man tenke seg at han kanskje hadde en agenda med intervjuet. Jeg tror også at de aller fleste mennesker, uavhengig av arbeidssituasjon, vil oppleve det som en belastning å

holde yrket sitt hemmelig for familie og venner. At Jim ikke ønsket å gå nærmere inn på dette og umiddelbart skiftet fokus vekk fra spørsmålet mitt, peker nok derfor i retning av at det faktisk var sider ved prostitusjonen han ikke ønsket å snakke om.

Betraktet på denne måten kan språket altså ikke bare være en måte å få kontakt på, men også brukes som en beskyttelse mot at andre kommer for nær visse områder i en selv. Det er interessant at jeg på mange måter opplevde å få en slags "dypere" kontakt med for eksempel Sander, selv om intervjuet med han kun varte i ca. 45 minutter og han var mindre verbal og utadvendt enn Jim. Dette kan selvfølgelig ha å gjøre med at Jim og Sander er i to ulike situasjoner, og at Sander i motsetning til Jim opplever det å selge sex som en stor belastning. Likevel mener jeg at opplevelsene jeg har hatt i forhold til informantenes måter å kommunisere på, kaster søkelys på viktige og interessante prosesser i intervjusituasjonen. Vanligvis er man jo opplært til at det å være utadvendt og verbal er positive egenskaper, mens det å være mer innadvendt og sjenert blir betraktet som mindre attraktive egenskaper. Jeg tror imidlertid at taushet, ordknapphet, stotring og usikkerhet ikke nødvendigvis handler om manglende evne til kontakt og formidling, men like gjerne kan bety at man tør å være nær også usikre og sårbare deler av seg selv sammen med andre. Så selv om man selvfølgelig er avhengig av at informantene er verbale og svarer på spørsmålene som blir stilt, har intervjusituasjonen likevel mange dimensjoner og nivåer.

2.6 ENSIDIGHET, INSTRUMENTALITET OG GRENSER

All forskning vil reise forskjellige typer av etiske problemstillinger. En viktig del av forskningsprosessen er derfor å reflektere over og forsøke å forholde seg til disse problemstillingene på gode og forsvarlige måter (Gullveig, Alver og Øyen, 1997). I mitt prosjekt har jeg særlig opplevd det utfordrende å skulle snakke med mennesker om svært personlige og intime temaer, for så å skulle analysere disse samtalene og bruke dem i en avhandling. Selv om informantene selv har samtykket til å delta i prosjektet og jeg har vært

opptatt av at de ikke skulle føle seg presset eller ukomfortable under intervjuet, har jeg innimellom følt ubehag ved det ensidige i situasjonen. Jeg har tidvis både følt meg falsk og at jeg har grafset i andres privatliv, uten at jeg har kunnet gi noe tilbake. Det er på mange måter en absurd situasjon å skulle spørre ut helt ukjente mennesker om noen av deres mest private opplevelser, uavhengig av om det kan kalles forskning eller ikke. Fog sier det slik:

”Det andet problem er, at interviewereren gør personen til objekt for sine handlinger, og det er et mellemmenneskeligt og dermed moralsk problem: Interviewpersonen reduceres til en informationskilde i en samtalsituation, der ellers indebærer et fortroligt eller i det mindste personligt forhold. Forskeren stiller sig hermed i en yderlig position i forhold til personen og ignorerer den gensidighed og forbundethed, den gode samtale ellers kræver. Hun etablerer sig som kigger. Hun ignorerer det krav om gensidighed og respekt, der ligger i selve samtalen” (Fog, 2004, 149).

Fordi jeg også har valgt å gjøre dyptgående analyser av intervjuene har jeg kjent på disse utfordringene i særlig grad, og da spesielt i forhold til det å eventuelt skulle tolke informantene på en annen måte enn de tolker seg selv. For på tross av at informantene faktisk samtykket til å la seg intervju, så er det likevel ikke sikkert at de på det aktuelle tidspunktet visste hva dette egentlig innebar, eller på hvilke måter jeg kom til å benytte meg av deres historier. Kanskje burde jeg derfor ha opplyst dem tydeligere om hva slags analytiske grep jeg kom til å gjøre, noe som imidlertid ville ha vært vanskelig da jeg på forhånd av intervjuene heller ikke selv helt visste hvordan jeg skulle forholde meg til empirien. Jeg har på tross av disse utfordringene likevel forsøkt å ivareta informantenes fortellinger med respekt og varsomhet, selv om det er umulig å forsikre seg mot at noen eventuelt skulle kunne føle seg krenket eller såret av mine tolkninger.

En annen utfordring jeg har kjent på, er hvor aktiv jeg har skullet være i forhold til å overtale eller overbevise eventuelle informanter om å stille opp på intervju. I et prosjekt som dette hvor det er såpass vanskelig å komme i kontakt med menn som ønsker å snakke, er det en vanskelig balansegang å lete aktivt etter informanter, samtidig som man skal passe på at ingen føler seg presset eller forpliktet til å stille opp. For hvor går egentlig grensene her? Hva

er det å være *for* pågående? Kan det være at noen kanskje ønsker eller trenger å bli overtalt til å stille opp som informant? Skal man fortsette å kontakte en person som først har vist interesse for prosjektet eller som har samtykket til å la seg intervju, men som så plutselig ikke gir lyd fra seg? Betyr en slik "tilbaketrekning" at personen ikke lenger ønsker å delta i prosjektet, eller kan det for eksempel heller bety at vedkommende bare trenger litt tid og kanskje vil oppleve det som en avvisning hvis man bryter kontakten? Disse spørsmålene har jeg grublet på gjennom hele prosjektperioden, og jeg tror ikke det finnes entydige svar på dem. Jeg har nok vært såpass redd for at noen skulle føle seg presset til å delta, at jeg som oftest har tolket manglende respons fra mulige informanter som tegn på at de ikke har ønsket å stille opp. Om dette har vært korrekt, er imidlertid umulig å vite.

På grunn av ensidigheten i intervjusituasjonen synes jeg at det har vært vanskelig å sette grenser for hva informantene har kunnet spørre meg om, og jeg har følt at jeg burde "gi noe tilbake" fordi de har svart på mine til tider meget nærgående og personlige spørsmål. Selv om jeg på et rasjonelt nivå har vært fullstendig klar over at intervjusituasjonen ikke innebærer gjensidig utveksling av opplevelser, har det likevel vært en følelsesmessig og sosial utfordring å etterleve dette i praksis. Jeg har innimellom fått en slags følelse av dårlig samvittighet fordi jeg har bedt informantene utdype intime detaljer ved sine liv, mens jeg ikke har gjort det samme overfor dem. Jeg har også vært redd for å ødelegge den gode stemningen ved å være *for* grensesettende, noe som igjen har gitt meg en følelse av å spille et slags spill for å gjøre et godt intervju. Her har det likevel vært forskjeller mellom informantene, og det virker som om noen i større grad enn andre har hatt forståelse for hva intervjusituasjonen innebærer og derfor ikke utfordret mine grenser i samme grad.

Dilemmaene og problemstillingene knyttet til ensidighet og grensesetting kom særlig til uttrykk da jeg intervjuet Håkon, og jeg vil derfor drøfte dette intervjuet mer inngående. Intervjuet med han var det første jeg gjorde, og jeg var derfor ganske nervøs. I tillegg hadde jeg dagen før sittet mange timer på toget og befant meg i en fremmed by, noe som nok også kan ha bidratt til at grensene mellom oss tidvis kunne bli utydelige. Jeg hadde på mange måter ikke nok distanse til situasjonen, og det at Håkon og jeg umiddelbart hadde en svært

god og lett tone bidro til at rollene som intervjuer og informant ble litt utvisket. At vi fikk så god kontakt var jo først og fremst veldig positivt, og jeg føler at jeg fikk et unikt innblikk i hans verden, men på samme tid opplevde jeg at den gode kontakten hadde en bakside. Det at utvekslingen mellom oss på mange måter heller lignet en god samtale enn et intervju, gjorde at Håkon kanskje i større grad enn han ellers ville ha gjort, følte at også han kunne stille meg spørsmål rundt temaene vi snakket om. Noen ganger stilte han meg nemlig veldig personlige spørsmål av seksuell art, og dette var jeg lite forberedt på. Selv om jeg forsøkte å "komme meg unna" spørsmålene hans, syntes jeg likevel at dette var en ubehagelig og vanskelig situasjon å håndtere.

Som jeg allerede har nevnt i forbindelse med drøftingen av kjønn i intervjusituasjonen, handlet nok dette også om Håkons posisjonering som et "potent mannfolk", og likeledes posisjonerte jeg på mange måter meg selv som typisk "kvinnelig". Særlig kom denne dynamikken til uttrykk når vi kom inn på vanskelige og sårbare temaer. For eksempel begynte Håkon å gråte to ganger under intervjuet, og en av gangene tok han hånden min og ba meg om å "ikke dømme han". Selv om jeg ikke var bevisst dette da, ser jeg nå i ettertid at jeg i denne situasjonen i stor grad "gjorde" feminitet ved blant annet å vise forståelse og omsorg, samtidig som jeg forsøkte å gi han råd og å trøste han. Det er også mulig at Håkon prøvde å "appellere" til meg, både ved å begynne å gråte, og dermed "trenge" trøst, og ved å snakke svært detaljert og direkte om sex. Det virket nemlig som om han ønsket å komme nær meg på et personlig plan, og kanskje forsøkte han på et vis å "erobre" meg på samme måte som han har "erobret" kvinnelige kunder. At han ikke ønsket at jeg skulle gå da intervjuet var ferdig, kalte meg "jenta mi" og sa at jeg "roet han ned", styrker en slik tolkning. Det er nok derfor sannsynlig at en mannlig intervjuer ville ha fått en annen type informasjon ut av intervjuet enn jeg fikk, da Håkon nok ikke ville ha oppført seg på denne måten overfor en annen mann.

2.7 ANONYMISERING

Prostitusjon er et tabubelagt og følsom tema, og flere av mine informanter befinner seg i en sårbar situasjon. Selv for de av informantene som opplever det å selge sex som uproblematisk, vil det kunne føre til negative konsekvenser dersom prostitusjonen blir kjent for andre. Å ha fokus på anonymisering er derfor viktig, slik at ingen av informantene skal kunne gjenkjennes gjennom sine fortellinger i denne avhandlingen. Da jeg ikke er så opptatt av å beskrive ytre, konkrete kjennetegn ved prostitusjonen, men i større grad fokuserer på kjønnsuttrykk og meningsinnhold, har jeg nok imidlertid færre utfordringer knyttet til dette enn det jeg kunne hatt. Det å identifisere mennesker gjennom livshistorier og mer konkrete kjennetegn, er nok lettere enn å identifisere mennesker gjennom måter å gjøre kjønn på. Like fullt er det en utfordring og et stort ansvar å beskytte informantene mot gjenkjennelse.

Det har også vært stor forskjell informantene imellom i forhold til hvor mye de har ivaretatt seg selv og sin identitet under intervjuene, og noen av dem har i større grad enn andre satt grenser i forhold til opplysninger som kan føre til gjenkjennelse. Når det for eksempel gjelder Jim, så gav han meg lite informasjon som kunne identifisere han, og det virker som om han var veldig bevisst på dette. Sander derimot, ba meg om å bruke det navnet han har tatt som "nickname" på internettsidene han pleier å ha kontakt med kunder på, som navn på han i denne avhandlingen. Det har jeg imidlertid ikke gjort, da det ville ha vært for risikabelt i forhold til gjenkjennelse. Dette var likevel ikke noe jeg tenkte på under intervjuet med han, da jeg samtykket til forslaget hans, og det først var i etterkant av intervjuet at jeg kom frem at dette ikke ville anonymisere han tilstrekkelig

3. TEORETISKE PERSPEKTIVER

3.1 ET KJØNNSKRITISK UTGANGSPUNKT

I denne oppgaven anlegger jeg et kjønnskritisk perspektiv, noe som betyr at jeg betrakter kjønn som en foranderlig og kompleks kategori som vil ha ulike betydninger i forskjellige kulturer og tidsepoker. I populærkulturen og samfunnet generelt betraktes kjønn ofte som gitt og determinert, noe som blir tydelig i forestillinger og fortellinger om at menn og kvinner "er sånn eller sånn". Det presenteres stadig undersøkelser som "beviser" at egenskaper og evner hovedsakelig er biologisk styrt, og dette begrunnes ofte med teorier om evolusjon, natur og lignende. Hvis man går disse undersøkelsene nærmere etter i sømmene, viser det seg likevel at få av dem holder vitenskapelig standard i forhold til faktorer som utvalg, rekruttering og lignende (Lorentzen, 2006). Ofte er det også slik at det som presenteres som biologiske sannheter om kjønn, i utgangspunktet er kulturelle forestillinger som man så "leser inn" i biologien. Dette betyr at man for eksempel i studier av dyr kun ser og finner det man forventer, som dominans og styrke hos hannedyr og omsorgsfullhet og seksuell trofasthet hos hunndyr. Mange forskere har imidlertid påpekt at det finnes stor kjønnsvariasjon blant dyr, men at atferd som bryter med en tradisjonell kjønnsforståelse ofte blir ignorert (Ericsson, 1991).

Samfunnsvitenskapelig og humanistisk forskning viser også at det finnes stor variasjonsbredde både historisk og kulturelt i forhold til hvordan kjønn defineres og oppfattes, noe som tydeliggjør at kjønn er mer enn naturgitte, fastlagte kategorier. Kjønn er altså ikke noe som kun handler om biologiske faktorer, men noe som også konstrueres i møtet mellom individ og samfunn. Som Lorentzen skriver:

”Etnografiske fortellinger om samfunn og kulturer fra over hundre år tilbake har formidlet kunnskap om organisering av kjønnsforhold som har sett, og ser, helt annerledes ut enn vårt vestlige samfunn. Både arbeidsdeling, maktfordeling og forholdet til seksualitet varierer stort i forskjellige kulturer verden over” (Lorentzen, 2006, s 32).

I den tidligste samfunnsvitenskaplige forskningen på kjønn var begrepet kjønnsroller viktig. Dette skulle tydeliggjøre sosial påvirkning og vise hvordan kjønn er noe vi lærer og ikke noe vi bare er fra naturens side. Kjønnrollebegrepet har siden den gang blitt en et vanlig ord i norsk språk, men innenfor kjønnsforskningen har man etter hvert gått bort fra dette begrepet. Årsaken er at det blant annet kan gi inntrykk av at kjønnsroller er noe vi fritt kan velge og ikke velge etter eget forgodtbefinnende, samtidig som det er lite egnet til å belyse både kjønnete maktstrukturer og endringspotensiale (Solbrække og Aarseth, 2006). Jeg benytter meg derfor ikke av rollebegrepet i denne avhandlingen, men bruker i stedet for ord som konstruksjoner, markører, tegn og lignende. Jeg bruker også begrepet ”å gjøre kjønn”, som først ble utviklet av West og Zimmerman i 1987, og som henspiller på hvordan vi som enkeltindivider i praksis forholder oss til kulturelle kjønnsnormer. Solbrække og Aarseth beskriver begrepet slik:” Med dette grepet forsøker West og Zimmerman å åpne opp for å se kjønn som et sett av foreliggende kulturelle påbud som individet kontinuerlig må følge for å bli anerkjent som en tilregnelig person, derav betegnelsen ”doing gender” ”(Solbrække og Aarseth, 2006, s. 70).

Samfunnsvitenskapelig og humanistisk kjønnsforskning kjennetegnes altså ved at den forholder seg kritisk til eksisterende kjønnsnormer og blant annet knytter disse til strukturelle maktforhold i samfunnet. Den innebærer også en målsetning om og en tro på at det er mulig å endre maktstrukturer (Lorentzen og Muhleisen, 2006). Det finnes imidlertid flere ulike og til tider motsetningsfylte strømninger innenfor kritisk kjønnsteori, og i denne avhandlingen vil jeg i tillegg til maskulinitetsteorier i hovedsak trekke på to teoretiske retninger, nemlig den poststrukturalistiske og den fenomenologiske. Disse perspektivene blir ofte satt opp mot hverandre, men jeg vil videre i dette kapitlet argumentere for at både et

poststrukturalistisk og et fenomenologisk utgangspunkt kan være fruktbart for min analyse av mannlige sexsalg. Men først vil jeg gi en presentasjon av retningene hver for seg.

3.2 EN POSTSTRUKTURALISTISK TILNÆRMING: DISKURSER OG DEKONSTRUKSJON

Ordet poststrukturalisme henviser til et knippe løst sammensatte teorier som har det til felles at de vektlegger det språklige i vår opplevelse av verden (Bondevik og Rustad, 2006). Sentralt innenfor denne retningen er begrepet diskurs, og dette kan for eksempel defineres som "forståelsesformer, meninger og perspektiver som er nedfelt i bestemte måter å snakke, kommunisere og omgås på" (Hundeide, 2003, s 124). Diskursene er det som former og gir mening til våre opplevelser og erfaringer i verden. I følge poststrukturalistene har vi ingen umiddelbar tilgang til materien, men må bruke allerede kjente kategorier og begreper. Hva vi ser, og hvordan vi oppfatter den materielle verden, er ikke gitt en gang for alle, men avhenger av hvilke diskurser vi har til rådighet. Det finnes altså ingen "objektiv" eller "nøytral" erfaring, alt vi opplever må filtreres gjennom allerede eksisterende strukturer, og det er umulig å unnsnippe disse strukturene og gripe virkeligheten som den "egentlig" er (Mortensen, 2007).

Innenfor poststrukturalistisk kjønnsteori har blant annet den amerikanske filosofen Judith Butler hatt stor innflytelse, og hennes teorier regnes som svært viktige for utviklingen av det som kalles queer teori. Et grunnleggende poeng hos Butler er at det er umulig å ha en prediskursiv tilgang til kjønnnet eller materien. Dette betyr at kategoriene kvinne og mann ikke kan anses som "naturlige" eller "objektive", men heller som diskursive effekter. Når vi ser kroppene som "kvinnelige" og "mannlige" er ikke dette fordi det er slik materialiteten "er",

men fordi vi tolker verden inn i allerede kjente (kjønns)kategorier. Kjønnen er ikke altså gitt eller absolutt, men gir seg til kjenne for oss gjennom diskursene (Mortensen, 2007).

Er det da slik at kroppen ikke er virkelig? Eller at den ikke er viktig? Butler vil til dette svare at kroppen både er viktig og virkelig, men at den fremtrer for oss gjennom en gitt meningsstruktur og derfor aldri kan gripes som den "egentlig" er. Dikotomien mann/kvinne er altså ikke naturgitt, men resultatet av en diskursiv prosess. Nært forbundet med denne er det Butler kaller den heteroseksuelle matrise, som knytter mann/kvinne dikotomien til seksualitetsbegrepet. Inndelingen i to avgrensede, gitte kjønnskategorier og ideen om en naturgitt seksuell tiltrekning rettet mot individer med "motsatte" kropper, er del av en "heteroseksuell orden" som igjen er knyttet til dyptpløyende kontroll- og disiplineringsprosesser i samfunnet. Kvinner og menn anses å være komplementære motsetninger, og individers begjær blir forsøkt formet og styrt inn i en slik heteroseksuell ramme. Makt blir derfor et sentralt begrep, og Butler peker på hvordan myndighetene opp gjennom historien på ulike måter og med forskjellige virkemidler har forsøkt å temme befolkningens lyster. Denne disiplineringen blir dermed noe som viser at heteroseksualitet ikke nødvendigvis er "naturlig" og at seksualiteten hele tiden må konstrueres og kontrolleres (Mortensen, 2007).

Butler har også vært kritisk til skillet mellom biologisk og sosialt kjønn. Dette skillet oppstod innenfor feministisk teori for å tydeliggjøre at kjønn i stor grad handler om sosial påvirkning og ikke kun om biologiske faktorer. Ved å skille det sosiale fra det biologiske forestilte man seg at kroppen hadde et gitt, "objektivt" kjønn og at det sosiale kjønnen så handlet om læring og normer. Sosialt kjønn ble dermed konstruert ved at individet internaliserte samfunnets forventninger, og var ikke en naturlig konsekvens av det biologiske kjønnets føringer (Ingraham, 1996). Men med utgangspunkt i tanken om at vi ikke har noen gitt tilgang til materien eller det kroppslige, hevder Butler at det ikke er mulig å skille et sosialt kjønn fra et biologisk. Fra Butlers ståsted er det nemlig umulig å betrakte det biologiske kjønnen som ren biologi, uten at vi *samtidig* trekker inn det sosiale kjønnen. Når vi ser

kropper som "naturlig" inndelt i enten kvinnelige eller mannlige, er det *allerede* sosiale og kulturelle føringer som gjør at vi oppfatter denne todelingen som gitt. Vi kan med andre ord ikke gå "utenom" kulturen og historien for å gripe det opprinnelige, fysiske kjønn. At vi ser det vi ser i verden og kategoriserer på den måten vi gjør, er resultatet av en lang prosess som ikke har noe å gjøre med hva som er "naturlig", "objektivt" og lignende. Derfor er det nytteløst å snakke om biologisk kjønn som noe som er uavhengig av den sosiale virkeligheten, samtidig som det er umulig å gripe et opprinnelig og uberørt biologiske kjønn som ikke allerede er konstruert som sosialt kjønn (Mortensen, 2007). Den amerikanske biologen Anne Fausto-Sterling uttrykker dette slik: "I continue to insist that scientists do not simply read nature to find truths to apply in the social world. Instead, they use truths taken from our social relationships to structure, read, and interpret the natural" (Fausto-Sterling, 2000, s. 5-6).

Et viktig redskap i forsøket på å overkomme begrensende kategorier og dikotomier som for eksempel mannlig/kvinnelig eller heteroseksuell/homoseksuell, er dekonstruksjon. Dekonstruksjon kan beskrives som et forsøk på å plukke fra hverandre gitte begreper eller ideer, eller som Bondevik og Rustad sier det: "En dekonstruktiv lesning (av kanon) vil for eksempel være å bygge ned eller plukke fra hverandre en teksts ofte implisitte logikk. Dekonstruksjon er en poststrukturalistisk metode som søker å demontere en teksts språklige, strukturelle og logiske sammensetning" (Bondevik og Rustad, 2006, s. 53).

Som jeg beskrev overfor peker altså Butler på at vi er nødt til å benytte oss av eksisterende kategorier og begreper for å forstå verden og at disse for oss ofte virker naturlige og selvfølgelig. Det kan derfor være vanskelig å få øye på hvilke sammenhenger og slutninger vår virkelighetsoppfatning faktisk består av, fordi disse er internaliserte og naturliggjorte deler av vår tankegang. Å dekonstruere tekster, ideer, fortellinger og lignende, blir da en måte å få tilgang til det selvfølgeliggjorte og "tatt for gitt" på. Ved å plukke fra hverandre fortellinger om for eksempel mannlighet, kan vi kanskje få tak i underliggende og underkommuniserte sammenhenger som viser hvordan mannligheten (eller umannligheten)

er konstruert og satt sammen til et meningsbærende begrep. På en slik måte kan man også utfordre og destabilisere maktstrukturer i samfunnet, ved at kjente kategorier og begrepspar blir utsatt for kritiske undersøkelser.

Et eksempel på en slik dekonstruktiv tilnærming til kjønn, er den danske psykologen Dorte Marie Søndergaards arbeider. Hun gjengir i en av sine tekster blant annet en analyse som bygger på en undersøkelse der man har lest et eventyr for barn i 4-5 års alderen. Eventyret barna får høre bryter imidlertid med tradisjonelle kjønnsstereotyper, og prinsessen og prinsen i fortellingen oppfører seg ikke slik som i andre eventyr. I stedet for å være den modige helten som redder sin prinsesse, blir prinsen røvet vekk av en drage og trenger derfor selv å bli reddet. Og prinsessen på sin side er ikke passiv og ventende, men prøver aktivt å finne prinsen slik at hun kan redde han. Prinsessen er imidlertid skitten og kledd en papirpose fordi dragen stjal klærne hennes, og da hun til slutt finner prinsen viser det seg at han ikke vil bli reddet av en slik prinsesse. Det ender derfor med at prinsessen forlater prinsen uten at det verken blir noe bryllup eller "lykkelig" slutt (Søndergaard, 2000).

Det interessante her er at de fleste barna ikke er i stand til å forstå dette eventyret fordi det bryter med den grunnleggende kjønnslogikken i de tradisjonelle eventyrene de kjenner til. De har med andre ord rett og slett ikke tilgang til kulturelle diskurser som kan forklare og gi mening til det som hender, noe som fører til at de blant annet ikke er i stand til å se prinsessen som en helt, selv om hun faktisk kommer for å redde prinsen. I stedet for prøver heller flere av barna å gjøre prinsen mer heltmodig enn det han fremstilles som i eventyret, blant annet ved å påpeke at han var modig der han svedde oppe i luften med dragen, på samme tid som de også begynner å betrakte prinsessen som ond fra det tidspunktet dragen tok klærne hennes (Søndergaard, 2000).

I denne analysen blir det altså tydelig hvordan begreper som kvinnelighet og mannlighet består av en rekke forskjellige elementer som til sammen danner en forståelig helhet, og at

man ved å snu opp ned på for eksempel et slikt tradisjonelt eventyr kan dekonstruere kjønnets indre logikk.

3.3 EN FENOMENOLOGISK TILNÆRMING: KROPPEN SOM EN SITUASJON

Fenomenologien er en teoretisk retning som setter individet og dets erfaringer i fokus, og også innenfor denne tradisjonen anser man det som umulig å kunne si noe objektiv om verden eller virkeligheten. Det man fra et fenomenologisk ståsted imidlertid kan si noe om, er individuelle erfaringer og opplevelser, og hvordan vi som subjekter er i til stede i verden. Vår subjektive tilstedeværelse er altså grunnleggende, samtidig som kroppen blir sentral fordi den er utgangspunktet for subjektets erfaring (Sampson, 2008). Fenomenologien er nært knyttet sammen med eksistensialismen og dens begreper om eksistens og essens. Innenfor eksistensialistisk tradisjon er det nemlig en grunnleggende ide at eksistensen kommer forut for essensen. Dette betyr at det er opp til hvert enkelt menneske å finne meningen i sitt eget liv, da det ikke finnes noen iboende mening som er gitt på forhånd, det vil si før eksistensen. På bakgrunn av dette, blir ord som frihet og ansvar viktige. Friheten kan derfor være både frigjørende og angstvekkende, da hvert menneske står fullt ut ansvarlig for sitt eget liv og de valgene det tar. Friheten kan også knyttes til begrepet transcens, som kan betegnes som en slags overskridelse der mennesket strekker seg utover nået. Immanens er et annet sentralt begrep, som viser til det motsatte av transcens, nemlig at mennesket ikke er overskridende eller benytter seg av sin frihet (Sampson, 2008).

Men på samme tid som friheten er viktig og grunnleggende, så finnes likevel konkrete begrensninger for menneskets muligheter og transcens. Disse begrensningene kalles for faktisitet og viser til at hvert enkelt individ er nødt til å forholde seg til visse, faktiske aspekter ved tilværelsen som det ikke selv har råderett over, slik som det at vi for eksempel har en kropp og det at vi skal dø. På denne måten kan vi si at menneskelivet hele tiden

utspiller seg i en kontinuerlig prosess mellom transcendes og faktisistet (Sampson, 2008).

Filosofiprofessor Iris Marion Young beskriver menneskets faktisistet på denne måten:

“The person always faces the material facts of her body and its relation to a given environment. Her bodily organs have certain feeling capacities and function in determinate ways; her size, age, health, and training make her capable of strength and movement in relation to her environment in specific ways. Her skin has a particular color, her face determinate features, her hair particular color and texture, all with their own aesthetic properties. Her specific body lives in a specific context—crowded by other people, anchored to the earth by gravity, surrounded by buildings and streets with a unique history, hearing particular languages, having food and shelter available, or not, as a result of culturally specific social processes that make specific requirements on her to access them. All these concrete material relations of a person's bodily existence and her physical and social environment constitute her facticity” (Young, 2005,s. 17).

Det fenomenologiske utgangspunktet jeg benytter meg av i denne avhandlingen bygger i hovedsak på perspektivene til den norske professoren i litteraturvitenskap Toril Moi, og hennes tolkninger av den franske filosofen Simone de Beauvoirs begrep om kroppen som en situasjon. I likhet med Butler er Moi kritisk til det tradisjonelle skillet mellom biologisk og sosialt kjønn, men hun har en annen tilnærming til dette enn Butler. Moi opplever det nemlig som problematisk å skille biologisk og sosialt kjønn både fordi vi ikke kan betrakte den fysiske kroppen som noe som er utenfor vår subjektive, historiske kontekst, og fordi kropp og sjel er flettet sammen i en uløselig helhet som ikke kan reduseres til enkeltdeler (Moi, 1998).

Selv om Moi anerkjenner distinksjonen mellom biologisk og sosialt kjønn som en grei måte å tydeliggjøre kulturelle og sosiale kjønnsnormer på, opplever hun den likevel som lite givende når det gjelder å forstå kropper og subjektivitet. For Moi er det nemlig *kroppen* som er vår tilgang til og vårt nærvær i verden, og denne kan derfor ikke reduseres til ”biologisk kjønn”. Mens poststrukturalistene på sin side er opptatt av hvordan språklige diskurser former vårt verdensbilde og hevder at vår oppfatning av kropper som inndelt i mannlige eller kvinnelige kun er en diskursiv effekt, mener Moi at en slik tankegang i sin bestrebelse på å benekte

enhver kjønnsforskjell mellom menn og kvinner, risikerer å nærme seg nettopp den samme essensialismen som den i utgangspunktet ønsker å kritisere. Mois poeng er heller at biologiske forskjeller uansett aldri kan rettferdiggjøre sosiale normer, og hun er kritisk til at oppløsning av kjønnskategorier skal kunne virke frigjørende. For Moi er det nemlig ingen logikk som tilsier at det vil være mindre undertrykkende med ti enn med to kjønn, og hun påpeker videre at kategorier og begreper faktisk er helt nødvendige for å kunne forstå og strukturere virkeligheten. I stedet for å dekonstruere kjønnete kategorier eller å "innføre" flere enn to kjønn, ønsker Moi heller en kjønnsforståelse som tar utgangspunkt i kroppen, og hun hevder at en slik fullverdig forståelse allerede kan finnes i de Beauvoirs begrep om kroppen som en situasjon (Moi, 1998).

Hva betyr det så at kroppen er en situasjon? For det første er det viktig å understreke at dette ikke betyr at kroppen *er i en situasjon*, men at den i seg selv *er en situasjon*. Denne distinksjonen er viktig, da det *å være en situasjon* og *å være i en situasjon* er to forskjellige fenomener. Det er selvfølgelig slik at kroppen også befinner seg i ulike situasjoner, men hovedpoenget er at den først og fremst er en situasjon i seg selv. Det er nemlig med våre kropper vi erfarer verden og lever våre liv, og det er disse kroppene som er grunnlaget for våre opplevelser, muligheter og begrensinger. Både ukjønnete og kjønnete biologiske prosesser som graviditet, sykdom og aldring, er alle med på å forme vår tilstedeværelse i verden. Det å ha en syk kropp vil for eksempel oppleves grunnleggende annerledes og gi et annet utgangspunkt enn det å ha en frisk kropp, akkurat som det å ha en gravid kropp vil gi andre erfaringer og føringer enn det å ha en ikke - gravid kropp. Et slikt perspektiv inkluderer dermed den kjønnete kroppen, selv om hovedfokus ikke først og fremst er på kjønn, men på kroppen i seg selv. Moi uttrykker det slik:

"Når Beauvoir skriver at kroppen ikke er en ting, men en situasjon, mener hun at den kroppen-i-verden som vi er, rett og slett er et kroppsliggjort, intensjonelt forhold til verden. Forstått som en situasjon i seg selv, plasserer kroppen oss midt i en rekke andre situasjoner. Vår subjektivitet er alltid kroppsliggjort, men kroppene våre er ikke bare merket av kjønn" (Moi, 1999, s. 101).

Nært knyttet til forestillingen om kroppen som en situasjon, er den eksistensialistiske termen *levd erfaring*. Denne henviser slik Moi beskriver det, til "totaliteten av en persons subjektivitet" og "måten et individ gir mening til sin situasjon og sine handlinger på" (Moi, 1998, s. 96).

3.4 TO TANKER I HODET PÅ SAMME TID?

Nå har jeg altså presentert to tilsynelatende motsetningsfylte perspektiver på kjønn, der det poststrukturalistiske i hovedsak beskjeftiger seg med språket, mens det fenomenologiske i større grad tar utgangspunkt i kroppen. Ofte vil disse ulike perspektivene bli satt opp mot hverandre, og typiske anklager mot fenomenologiske tilnærminger er at disse lett kan bli essensialistiske, mens kritikken av poststrukturalistisk kjønnsteori vanligvis dreier seg om dens tendens til å bli virkelighetsfjern og abstrakt. Som jeg allerede har nevnt, er for eksempel Moi kritisk til en poststrukturalistisk kjønnsforståelse, og da særskilt til Butlers arbeider. Også kriminologen Annick Prieur og sosiologen Bera Moseng er skeptiske til en slik forståelse og i artikkelen "Sorry, we don't speak queer. En kritisk kommentar til queer teori" retter de sterk kritikk mot denne, til tross for at de innledningsvis hevder at "queer teori på sitt beste formidler og videreutvikler viktige innsikter om sosial konstruksjon av kjønn og seksualitet." (Moseng og Prieur, 2000, s. 141).

Selv har jeg opplevd både fenomenologiske og poststrukturalistiske perspektiver på kjønn som svært interessante og givende, men jeg har tenkt at jeg har vært nødt til å "velge" en av dem på grunn av det jeg tidvis opplever som en skyttergravskrig mellom teoretikere på hver sin side. Etter hvert har det imidlertid gått opp for meg at å gjøre dette, ville være å redusere virkeligheten, og kjønn, til noe det ikke er. Å skulle "velge" enten en språklig eller en mer kroppslig tilnærming til kjønn, vil derfor være å begrense forståelsen av et fenomen som faktisk er uhyre komplisert og mangfoldig. Jeg mener av den grunn at det er mest fruktbart å benytte flere forskjellige innfallsvinkler, og at både språklig orienterte og mer kroppsnære analyser kan gi verdifull kunnskap og innsikt. Fra mitt ståsted skaper det dermed en like

snever kjønnsforståelse kun å vektlegge diskursive og språklige prosesser, som å ikke vektlegge disse i det hele tatt.

I denne sammenheng har Harriet Bjerrum Nielsens artikkel "Rommet mellom sitering og dekonstruksjon" fra 2000 vært til stor inspirasjon for meg, samtidig som den også har fungert som et slags teoretisk forankringspunkt. Denne artikkelen tar nemlig for seg spenningen mellom strukturalistiske og poststrukturalistiske teorier og forsøker å bygge en bro mellom dem. Bjerrum Nielsen begynner artikkelen med å beskrive sitt eget møte med poststrukturalismen og hvordan innsikter herfra faktisk var såpass overveldende at det førte til at hun ikke bedrev kvalitativ forskning på flere år. Særlig tanken om at man ved å bruke kategorier som for eksempel gutt eller jente, faktisk er med på å reprodusere de samme kjønnsstereotypene som man i utgangspunktet er kritiske til, og det at språket vi bruker om verden ikke er gitt, men situert og foranderlig, var innsikter Bjerrum Nielsen opplevde som rystende (Bjerrum Nielsen, 2000).

Imidlertid er poenget hennes i ettertid at poststrukturalismen likevel har sine begrensninger. Ett av Bjerrum Nielsens hovedargumenter er nemlig at vi som samfunnsvitere faktisk er nødt til å benytte oss av begreper og kategorier for å kunne si noe om verden rundt oss, og at en overdreven dekonstruktiv tilnærming derfor vil kunne føre til at vi ikke får undersøkt eller sagt noe viktig om den sosiale virkeligheten i det hele tatt. For å belyse dette poenget benytter hun seg av begrepene kommunikasjon og metakommunikasjon. Mens termen kommunikasjon referer til det som faktisk og konkret blir sagt, kan metakommunikasjon beskrives som kommunikasjon om kommunikasjonen. Kontinuerlig metakommunikasjon, som i rendyrkede poststrukturalistiske tilnærminger, vil derfor fort kunne ende opp i endeløse abstrakte og filosofiske utlegninger uten at man får sagt noe om det man *egentlig* ønsket å undersøke. Selv om språket vårt ikke speiler en "objektiv" virkelighet, er det likevel nettopp språket vi er nødt til å benytte oss av for å samhandle, kommunisere og skape mening i livene våre. Som hun skriver:

”Kommunikasjon uten metakommunikasjon har ikke rom for selvrefleksjon og fornyelse. Vi snakker om vår opplevde verden *som om* det var den eneste verden som fantes, og i en slik verden betyr ting bare hva de betyr og dermed basta. Men det motsatte er også tilfelle: metakommunikasjon uten kommunikasjon blir gradvis meningsløs, fordi vi i en uendelig regress fjerner oss fra det problem som var utgangspunktet for metakommunikasjonen, nemlig ønsket om å føre en samtale om vår felles opplevde verden [...] Jeg tror snarere at selve vekslingene mellom det metakommunikative (hvordan italesettes det?) og det kommunikative (hva handler dette om?) nettopp kan være et middel til å forstå hva det er for en opplevd verden (kontekst) intervjueteksten strekker seg etter og prøver å gi oss et språklig bilde av” (Bjerrum Nielsen, 2000, s. 21).

Den store styrken til poststrukturalistisk kjønnteori er slik jeg ser det, nettopp dens evne og mulighet til å tydeliggjøre det ”tatt for gitt”, det selvfølgelige og det naturliggjorte. Ved å bruke for eksempel dekonstruksjon eller fremmedgjørende begreper, oppnås en distanse og et rom der man plutselig kan få øye på den implisitte logikken som ellers er vanskelig å se. I Søndegaards bok *Tegnet på kroppen - Køn: koder og konstruksjoner blant unge voksne i akademia* fra 1996, gjøres dette ved å bytte ut ordene kvinne og mann med begrepene kvinnelig og mannlig kroppsmærke, og dette grepet gjør at kjønnskategoriene destabiliseres og at kjønnete meningsstrukturer trer tydeligere frem (Søndergaard, 1996).

Ved å analysere unge akademikers fortellinger om blant annet kjærlighet og seksualitet, viser Søndergaard videre hvordan kvinnelighet og mannlighet på grunnleggende og selvfølgeliggjorte nivåer er knyttet sammen med egenskaper som passivitet, dominans, skjønnhet, omsorgsevne og lignende. Dette er imidlertid sammenhenger og betydningssystemer som det enkelte individ som regel ikke er bevisst eller oppmerksom på, men som heller fungerer som et slags bakteppe individet forstår og tolker verden ut fra. Et eksempel fra Søndergaards bok er da en av informantene, Sissel, skulle oppsøke en klubb for lesbisk identifiserte kvinner. Sissel beskriver hvordan hun umiddelbart syntes litt synd på en del av de lesbiske kvinnene, da hun opplevde dem som lite feminine. For Sissel handlet den manglende feminiteten blant annet om at kvinnene ikke smilte, at de hadde kortklippet hår og at de ikke var sminket eller pyntet. Men at selve ideen om kvinnelighet som konnotert

med sminke, smykker, langt hår og lignende, faktisk ikke er medfødt eller naturgitt, men heller kan ses som en del av en kulturell diskurs som er så gjennomsyrende og omfattende at den oppleves som noe selvfølgelig, er ikke Sissel bevisst (Søndergaard, 1996). Og ved å benytte en diskursorientert og dekonstruktiv analyse som Søndergaard gjør her, blir slike kulturelle sammenhenger tydeligere og lettere å få øye på.

Men på samme tid som poststrukturalistiske tilnærminger kan være nyttige, er det likevel ikke alle kjønnete dimensjoner disse er egnet til å gripe. Og noe av det som etter min mening fort forsvinner i poststrukturalistiske analyser, er mer konkrete opplevelser av hvordan det faktisk oppleves å ha en kjønnnet kropp, eller en kropp i det hele tatt. I min avhandling gjelder dette særlig i forhold til temaet ereksjon, som jeg mener er viktig å ta på alvor i seg selv og ikke bare nærme seg diskursivt. Selv om kroppen og språket er sammenvevd på en slik måte at det er umulig å få tak i et fysisk, "objektivt" grunnlag for kjønn, betyr ikke dette at fysiologiske ulikheter og funksjoner ikke er virkelige eller viktige. At det er umulig å gripe en "ren" eller "uberørt" kropp, er i seg selv heller ikke noe argument for å hevde at kjønnete kroppslige erfaringer eller prosesser er uviktige eller lite betydningsfulle. Det er nemlig fullt mulig å gå med på at vår måte å betrakte den materielle verden på er subjektiv og situert, samtidig som vi anerkjenner den som en virkelighet som vi faktisk må forholde oss til.

Videre er et kroppslig fenomen som ereksjon, til tross for at det er breddfullt av symbolikk og kulturelle føringer, like fullt en konkret, fysisk erfaring som for en mannlig prostituert vil ha bestemte implikasjoner og konsekvenser. På samme måte vil det å avskrive ereksjon som kjønnnet erfaringsgrunnlag, ved å hevde at kategorien mann kun er en konstruksjon uten noe som helst "objektivt" grunnlag, i ytterste konsekvens kunne bli et slags metafysisk tankesprang som fjerner seg fra individers konkrete livserfaringer.

Og det er nettopp her jeg mener at man i stedet for å dekonstruere kjønnnet i stykker, heller burde benytte mer fenomenologiske tilnærminger som kan gi innsikt i hvordan fysiske fenomener og prosesser oppleves og erfares *nedenfra*, det vil si *fra kroppen og ut i verden*.

For kropper er ikke tekst, men materialitet, som gir både muligheter og begrensinger. Prieur og Moseng understreker nettopp dette da de påpeker at det jo faktisk *finnes* reelle grenser for kroppens formbarhet. Det finnes grenser for hva for eksempel en mannlig transvestitt kan gjøre for å få kroppen sin til å ligne en kvinnekropp, og overskrides disse grensene kan det få alvorlige helsemessige konsekvenser (Prieur og Moseng, 2000). Så når Butler argumenterer for at muligheten til å bli gravid og føde barn ikke er et viktig kjennetegn ved kategorien kvinne fordi unge jenter og kvinner etter menopausen ikke er fertile (Osborne og Segal, 1994), synes jeg at dette blir å fjerne seg fra grunnleggende og viktige erfaringer som har stor betydning for svært mange kvinners liv.

3.5 MASKULINITETER OG MANNLIGHET

Jeg har i tillegg til de fenomenologiske og poststrukturalistiske perspektivene som jeg har drøftet i det foregående, benyttet meg av teorier om maskuliniteter og mannlighet. Forskningen på menn ble først etablert som eget forskningsfelt på 1980 og 90-tallet og er derfor i motsetning til kvinneforskningen et relativt nytt teoretisk område. Felles for dette forskningsfeltet er imidlertid tanken om at også menn er kjønnete individer som hele tiden er med å konstruere og iscenesette sin egen mannlighet. Å være mann er altså ikke noe man bare *er*, men noe som må skapes og reproduseres, og mannsforskningens oppgave er blant annet å undersøke hvordan dette skjer (Lorentzen, 2006).

En svært sentral mannsforsker er den amerikanske sosiologen R. W. Connell, som har hatt stor innflytelse med sin bok *Masculinities* fra 1995. Hun bruker her begrepet maskuliniteter i flertall, for å understreke at det ikke finnes en fast maskulinitet, og identifiserer videre fire maskulinitetsformer. Den første av dem er hegemonisk maskulinitet, som kort fortalt kan knyttes til menn i ledende posisjoner med makt og innflytelse, og det vil ofte være samsvar mellom denne makten og kulturelle idealer for maskulinitet i samfunnet for øvrig. Den neste maskulinitetsformen er den underordnede, og denne kan eksemplifiseres gjennom homofile

menn, som uttrykker en lite anerkjent og akseptert måte å være mann på. Den tredje formen er marginalisert maskulinitet, som på sin side kan uttrykkes gjennom visse grupper av menn i spesifikke kulturelle kontekster, mens den siste kategorien, medvirkende maskulinitet, viser til den store gruppen av menn som er uten reell makt og innflytelse, men som likevel er med på å støtte opp under de hegemoniske mannsidealene (Connell, 1995).

Selv om Connells teori har hatt stor innflytelse og utbredelse, er den likevel svært omdiskutert. Mye av kritikken går blant annet ut på at en slik inndeling og kategorisering som Connell gjør, blir for snever og rigid og at subjektet med sitt mangfold og sine motsetninger i stor grad blir oversett. Det blir dermed fort gjort å tilpasse virkeligheten til teorien, og å overse maskuline uttrykk som ikke passer inn i en av de fire "båsene" (Lorentzen, 2006).

Jeg har selv erfart denne tendensen i forhold til informantenes fortellinger, da det tidlig i prosessen ble tydelig for meg at informantenes måter å gjøre maskuliniteter på er langt mer komplekse og mangetydige enn at de kan passe inn under en fastlagt kategori. Hvordan skaper og opprettholder for eksempel subjektet sine maskuliniteter? Hvordan skal vi forstå mannlige prostituerte som lever ut flere typer "motstridende" maskulinitet på en gang? Og er det mulig å på en og samme tid, inneha *både* en hegemonisk, underordnet og marginalisert form for maskulinitet? Selv om Lorentzen understreker at Connells teori ikke bør brukes om enkeltindivider, men heller betraktes som generelle kulturelle og institusjonelle strømninger (Lorentzen, 2006), opplever jeg det likevel som problematisk at subjektet får såpass liten plass. I artikkelen "Hegemonic Masculinity: Rethinking The Concept" fra 2005 imøtegår imidlertid Connell sammen med mannsforskeren Messerschmidt, mye av kritikken som blant annet det hegemoniske maskulinitetsbegrepet har fått. Her tar de også for seg det maskuline subjektet og drøfter blant annet kritikken fra de mer psykologi- og diskursorienterte forskerne Wetherell og Edly:

”Wetherell and Edley (1999) suggest we should understand hegemonic norms as defining a subject position in discourse that is taken up strategically by men in particular circumstances. Hegemonic masculinity has multiple meanings—a point that some authors have offered as a criticism but that Wetherell and Edley take as a positive point of departure. Men can dodge among multiple meanings according to their interactional needs. Men can adopt hegemonic masculinity when it is desirable; but the same men can distance themselves strategically from hegemonic masculinity at other moments. Consequently, “masculinity” represents not a certain type of man but, rather, a way that men position themselves through discursive practices.” (Connell og Messerschmidt, 2005, s. 841).

Forstått på denne måten synes det altså som om Connell anerkjenner en mer flytende og diskursiv tilnærming til maskulinitetsbegrepene, noe jeg synes gjør det enklere å benytte meg av hennes kategorier i tilknytning til min empiri. Videre i denne avhandlingen kommer jeg derfor til å benytte maskulinitetsformene som mer dynamiske og flytende tendenser, og ikke som lukkede og fastlagte kategorier. På denne måten er det også enklere å identifisere endringer og nyanser som lett kan bli borte i en mer fastlåst anvendelse av maskulinitetskategoriene.

En annen innvending som kommer fra mannsforskeren Victor Seidler er at enkeltindividets subjektive opplevelser og emosjonalitet ikke blir fanget opp i Connells maskulinitetsteori. Når makt blir den avgjørende faktoren, snevres nemlig fokuset inn og alternative mannlige erfaringer og opplevelser blir dermed oversett. Dette gir igjen en snever forståelse og et mangelfullt redskap for å forstå menns liv (Seidler, 2006). Utviklingen av begrepet umannlighet innenfor nordisk mannsforskning, kan derfor betraktes som et forsøk på nettopp å ”åpne opp” maskulinitetsbegrepet for blant annet å gi større plass til emosjonalitet. Som Lorentzen uttrykker det: ”Umannlighetsbegrepet åpner dermed for en mer konkret fenomenologisk og prosessuell forståelse av mannlighet” (Lorentzen, 2006, s. 129).

Videre i analysen kommer jeg til å benytte meg både av begrepet maskuliniteter, i tillegg til termene umannlighet og mannlighet.

4. PRESENTASJON AV INFORMANTENE

Stian

Stian er 24 år, lever alene og er nylig ferdig med en femårig universitetsutdannelse. Han kommer fra det han selv kaller nedre middelklasse, og har hatt støttende og gode foreldre som han fortsatt har god kontakt med. Stian solgte sex første gang da han 19 år gammel fikk kontakt med en mann på internett som tilbød han penger for å ha sex, og har siden fortsatt, da han opplever det som en enkelt og grei måte å tjene penger på. Fordi Stian nå er ferdigutdannet har han ikke behov for ekstra penger lenger, og han ser derfor for seg at han kommer til å redusere eller å slutte med å selge sex. Stian definerer seg selv som homofil og selger sex kun til andre menn.

Jim

Jim er 39 år og fra Norge, men har bodd flere år i utlandet. Han har universitetsutdannelse, men jobber nå kun med å selge sex, noe som han tjener svært bra på og er veldig fornøyd med. Han forteller selv at han jobber innenfor det han kaller "luksussegmentet". Første gang Jim solgte sex var han 17-18 år, og han ble da tilbudt penger for å ha sex med en mann han følte seg veldig tiltrukket av. Jim har hatt en god og trygg oppvekst i det han kaller en typisk norsk gjennomsnittsfamilie. Han lever alene, men er på intervjuetidspunktet på vei inn i et forhold. Jim selger sex til både menn og kvinner og definerer seg selv som bifil, men kjenner seg egentlig mest hjemme innenfor en mer queer seksualitetsforståelse.

Sander

Sander er 20 år og lever alene. Han går på videregående skole og får stipend, men selger sex opptil flere ganger i uken fordi han har så lite penger. Første gang han solgte sex var han bare 14 år, og da kom han i kontakt med eldre menn på internett. For Sander er prostitusjonen synonymt med smerte og nedverdiggelse, og noe han kun gjør fordi han trenger penger. Sander har hatt en grei oppvekt, men foreldrene hans har dårlig råd, og de heller ikke mulighet til å hjelpe han økonomisk til han er ferdig med skolen. Stian opplever seg selv som homofil og selger kun sex til menn.

Håkon

Håkon er i femtiårene, lever alene og definerer seg som heterofil. Han har tidligere vært gift og har barn. Av skolegang har han diverse yrkesutdanninger. Oppveksten sin beskriver han som veldig fin, selv om familien hadde lite penger og det derfor var lite rom for utskielser. Håkon hadde hørt rykter om at det fantes menn som solgte sex til kvinner, men trodde ikke på dette før han selv i slutten av tredveårene opplevde å få penger av en kvinne som han hadde hatt sex med. Kvinnen hadde han møtt på et utested i byen som var kjent for å være et slags "møtested". Da Håkon lenge slet med rusmisbruk, ble det å selge sex blant annet en måte å finansiere dette på, og han opparbeidet seg en fast krets av kunder. En del av kundene har han også hatt følelsesmessige forhold til, noe som har gjort grensene mellom prostitusjonen og privatlivet flytende.

Under intervjuet skiftet Håkon mellom å snakke i fortid og nåtid, noe jeg ikke la ordentlig merke til før under transkriberingen. Enkelte ganger formulerte han seg som om han ikke solgte sex lenger, andre ganger snakket han om det i nåtid. På et tidspunkt fikk han en sms, og han fortalte meg at den var fra en kvinne som ville kjøpe sex av han. Han ringte henne så opp like etterpå og snakket med henne mens jeg var til stede. På bakgrunn av dette regner jeg derfor med at han fortsatt solgte sex, selv om det er mulig at han hadde sluttet,

eventuelt prøvd å slutte, for deretter å ha begynt igjen. Dette har imidlertid liten betydning for min analyse.

Aslak

Aslak ringte meg opp spontant og begynte bare å snakke, uten at jeg hadde tilgang til intervjuguide eller utstyr for lydopptak, så jeg har derfor ikke så mye generell informasjon om han. Jeg vet imidlertid at han har vokst opp i en bygd, og han beskriver en oppvekst med lite kontroll fra familien, slik at han stort sett kunne gjøre det han ville. Første gang han solgte sex var han 16 år, og han fikk da hotellopphold, gaver og lignende, i bytte mot å ha sex med eldre menn. Da han var mye alene og blant annet hadde blitt mobbet, syntes han at det var fint å få oppmerksomhet og selskap. Han var også på ferieturer med en tante og onkel i Syden og ble da sjekket opp av voksne menn, som han så solgte sex til. Aslak sluttet å selge sex da han var 18-19 år.

5. SÅRBARHET OG GRENSER

5.1 "INGEN SNAKKET MED MEG OM GRENSESETTING"

Man kjenner seg veldig tom og man... [...] Jeg går i dusjen, og jeg kan stå i dusjen i en time og vaske meg. [...] Ja, veldig mange eldre menn da som er bifile eller tenner seksuelt på gutter, unge gutter, de betaler gjerne enda litt mer hvis du ligger og kysser litt på dem... Eller det vil si hvis du kysser med dem eller... Ja, og da... Da kan jeg stå i dusjen en time og skylle kjeften da og være fysisk kvalm.

Dette forteller Sander på 20 år om hvordan han har det etter han har solgt sex. Sander begynte å selge sex til voksne menn da han var 14 år og har fortsatt fordi han trenger pengene. Han synes imidlertid at det er fryktelig ekkelt og prøver derfor så godt han kan å minimere kontakten og å få kundene til å få utløsning så fort som mulig. Verken venner eller familie vet hva han driver med, og selv prøver han å fortrenge det så godt han kan, noe som har ført til at han heller ikke klarer å ha sex med, eller forhold til noen han er glad i. Han klarer liksom ikke å være nær noen når han på samme tid bruker masse energi på å stenge ubehagelige følelser ute, og ingen av de kjærestene han har hatt har fått vite noe om prostitusjonen:

Jeg: [...] Hvordan fungerer det på en måte da? I forhold til å ha en kjæreste?

Sander: Nei, det har jo vært et stort problem da når jeg har solgt sex (mumler) uten at noen har visst det. [...] Men jeg har liksom fortrenget og fortrenget det og fortrenget det og fortrenget det.

Jeg: Mhm, så du har ikke sagt det til kjærestene dine heller?

Sander: Nei.

*Jeg: Hvordan har det på en måte vært å ha sånn privat sex da med en du er glad i?
[...]*

Sander: Jeg føler at sexlivet mitt egentlig er veldig ødelagt. Så jeg, jeg har veldig problemer med følelser og dype følelser osv. Og sex, det jeg vet ikke, jeg føler det er veldig ødelagt.

Det finnes imidlertid en helsesøster på skolen hans som vet at han selger sex og som han snakker med innimellom, men han hadde likevel ønsket at det fantes flere steder han kunne oppsøke og flere muligheter til å få hjelp. Han savner også et sted hvor han kunne fått gratis mat eller en pakke røyk, slik at han slapp å selge sex. For Sander ønsker å slutte, men som han sier:

Jeg vil veldig gjerne slutte, men da må nesten noen gi tilbud til menn som selger sex... Altså, det er ikke bare bare for en, hva skal jeg si, en vanlig gutt på tyve å komme på... Et senter der som gjelder for kvinner som selger sex... Eller, jeg vet ikke engang om det fins noe sånt her. [...] Dette er noe ingen snakker om, altså det er ingen som vet hva som skjer, hva skal jeg si, bakom de lukkede dørene, om du skjønner hva jeg mener.

Også Aslak savner å snakke med noen om prostitusjonen og har i likhet med Sander erfart at denne muligheten liksom ikke finnes. Men der Sander opplever det å selge sex som noe veldig vondt som han skadet han, har Aslak mer motstridende og ambivalente følelser. Aslak "byttet" sex til eldre menn første gang da han var 16 år og er litt usikker på om dette faller inn under kategorien prostitusjon, fordi han tross alt "frivillig" hadde sex med mennene uten å motta kontanter. Samtidig forteller han at han var for ung til å sette grenser og at mennene tilbød han goder som han ønsket seg. For Aslak var nemlig sexsalgene veldig blandede opplevelser som både var positive og negative på en og samme tid, selv om han i ettertid sier at han *angrer på at han var så tilgjengelig*. Noe av det problematiske for Aslak er at det vonde og det gode er blandet sammen på måter som er forvirrende og uklare, og

han er usikker på hva som er hva. Et sentralt tema for han er om seksuelle handlinger kan være utnytting og overgrep når de på samme tid kan gi nytelse og spenning, og han har savnet å kunne snakke med noen om disse spørsmålene. I tilknytning til dette sier han følgende:

Ingen snakket med meg om grensesetting.

Han forteller videre at jentene han gikk på skolen med to og to gikk til helsesøster for å snakke, og at det i seksualundervisningen også handlet mest om jentenes rett til å si nei og til å sette grenser. Aslak opplevde altså at hele tematiseringen av seksualitet og kjærlighet på skolen handlet om jentene, og ingenting om han som gutt. Hvis det imidlertid hadde vært slik at noen hadde henvendt seg til han og snakket om seksualitet og grensesetting, så tror Aslak at han kanskje ikke begynte å selge sex til voksne menn i det hele tatt.

5.2 DEN HETEROSEKSUELLE MATRISE I SKOLEN

I forrige kapittel beskrev jeg Sanders og Aslaks opplevelser med å selge sex. Men hva er det egentlig disse opplevelsene handler om? Finnes det temaer som går igjen i det de forteller? Og kan det være understrømmer i deres fortellinger som kan si oss noe om hvordan mannlighet blir oppfattet i vår kultur? I de følgende kapitlene kommer jeg til å drøfte nettopp disse spørsmålene. Da jeg fikk mindre informasjon av Sander og Aslak enn av de andre informantene jeg har intervjuet, kommer imidlertid denne drøftingen til å foregå på et mer generelt plan. Sander var ganske taus og tilbakeholden under intervjuet, mens intervjuet med Aslak ble gjennomført spontant uten lydopptak, slik at jeg har tilgang til svært få sitater. Denne mangelen på direkte sitater og innblikk i Sanders og Aslaks liv kan på en måte betraktes som en ulempe, særlig fordi jeg i de to neste hoveddelene av analysen i

mye større grad lar informantenes stemme komme fram, men kan på samme tid kanskje også sies å gjenspeile den samfunnsmessige tausheten omkring mannlig sårbarhet.

Hvis vi går tilbake til Aslaks historie så beskriver han hvordan det i seksualundervisningen på skolen ble fokusert på jentenes rett til å si nei og at de ble oppfordret og oppmuntret til å sette grenser for seg selv i seksuelle sammenhenger, mens ingen oppfordret guttene til å gjøre det samme. Det kan altså se ut som om skolen, i form av lærere, helsesøstre og undervisningsopplegg, har en slags uutalt norm om jenters behov for særskilt vern. Jenter som gruppe blir altså antatt å trenge en spesiell form for beskyttelse og ivaretagelse når det kommer til seksualitet og seksuelle relasjoner, som gutter ikke trenger. I kapitlet om teoretiske perspektiver beskrev jeg det Butler kaller den heteroseksuelle matrise, som bygger på ideen om en naturgitt kjønnsorden hvor dikotomien mann/kvinner er det bærende prinsipp, og i boka *Seksualitet i skolen. Perspektiver på undervisning* fra 2009 drøfter kjønnsforskerne Åse Røthing og Stine Helena Bang Svendsen nettopp hvordan denne den heteroseksuelle matrisen gjennomsyrrer hele skole- og undervisningssystemet. Røthing og Bang Svendsen beskriver hvordan skolen blir en viktig leverandør av kulturelle normer, og da særlig fordi den norske offentlige skolen har tette bånd til statlige normer og verdier. Som de skriver:

”Etter vårt syn er det viktig å skrive om skolens tematisering av seksualitet også på grunn av den sentrale posisjonen skolen har som samfunnsbyggende institusjon og som representant for den norske staten. Skoleverket har vært en sentral nasjonsbyggende institusjon over lang tid i mange land. [...] Skolens undervisning om seksualitet kan derfor fortelle oss noe om hvilke seksuelle praksiser som til enhver tid oppfattes som ønskelige og ”riktige” i Norge. Samtidig kan skolen være med på å forme og å *endre* disse oppfatningene. Fordi skolen kan ses som representant for staten, kan skolens snakk om seksualitet ses som statlige ”grensemarkeringer”. Med det mener vi at skolens undervisning kan formidle holdninger til hvilke seksuelle praksiser som er ”norske” og som får plass innenfor det norske fellesskapet, og hvilke praksiser som skyves ut i periferien eller holdes helt utenfor” (Røthing og Bang Svendsen, 2009, s.24).

Dette betyr dermed at skolen ikke bare må betraktes som en separat institusjon, men heller som en del av et større system. Så når Aslak forteller hvor usynlig hans seksuelle og emosjonelle sårbarhet var så handler derfor ikke dette kun om skolens seksualundervisning, men om omfattende og dyptgående diskursive og normative prosesser som gjennomsyrrer samfunnet på grunnleggende måter. For den heteroseksuelle matrise handler ikke kun om heteroseksualitetens forrang, men også om hvordan kvinner og menn tilskrives ulike egenskaper og blir komplementære motsetninger. Den obligatoriske heteroseksualiteten er altså knyttet sammen med tanken om at menn og kvinner i utgangspunktet er forskjellige, og derfor har ulike behov. Dette betyr at når vi snakker om seksualitet, så snakker vi også om kjønn. Eller sagt på en annen måte, kjønn og seksualiteten er uløselig knyttet til hverandre og gir mening kun i relasjon til hverandre (Butler, 1990).

Hvilke egenskaper og hvilken atferd som identifiseres med henholdsvis det mannlige og det kvinnelige, kan eksemplifiseres gjennom måten forelskelse, kjærlighet og seksualitet belyses og beskrives i skolens lærebøker. Følgende fortellinger om forelskelse og tiltrekning er hentet fra en lærebok for 10.klasse i natur- og miljøfag fra 2004:

”Den sommeren da Line var 16 år, opplevde hun noe spesielt. En dag mens hun lå på stranda, møtte hun plutselig øynene til en gutt som lå noen meter fra henne. Line slo øynene forvirret ned. Det raste mange tanker i hodet, men hun klarte likevel ikke å tenke klart. Hun opplevde bare at det var noe spennende med den gutten. Ikke hadde hun sett han før. Ikke visste hun hva han het. Men hun måtte se mer på denne kjekke gutten. Hun løftet hodet forsiktig igjen og så litt til siden. Øynene hennes møtte hans øyne igjen. Han smilte forsiktig, og Line så ned. Det var som om verden stod stille. Hun ble varm og kjente det prikket i kroppen. Hun registrerte ikke at venninnen hennes snakket til henne.

Neste dag da hun og venninnen kom ned på stranda, lå allerede gutten på samme sted som dagen før. Hun møtte blikket hans igjen. ”Hei, ”sa han. ”Hei, ”sa Line, tok opp badehåndkleet og la seg.

Etter noen minutter kom det fra gutten: ”Skal vi bade? ”

Det ble bading, og Line ble kjent med Tor fra Brumunddal. Hele uken lå Tor på stranda sammen med Line og venninnen. Venninnen synes Tor var hyggelig og grei å snakke med, men hun kunne ikke tenke seg å være sammen med han. Line derimot var i ”den syvende himmel.” Hun var forelsket og ville gjerne bli sammen med Tor. Den siste kvelden før Tor skulle dra hjem igjen, var Tor og Line nede på stranda alene. Hun fikk telefonnummeret til Tor og skulle ringe når han var kommet hjem. Plutselig

drar Tor Line inntil seg og kysser henne på munnen. Line kjenner på nytt at varmen brer seg i kroppen. Livet er herlig. Det er bare så trist at han må dra ” (Gulbrandsen, 2004, s. 150-151).

I denne historien beskrives altså forelskelsen mellom Line og Tor, hvordan de nærmer seg hverandre og blir bedre kjent, og for de fleste vil dette være en gjenkjennelig og typisk fortelling. Men hvis vi ser litt nærmere på teksten, blir det tydelig at det finnes et underliggende, subtilt mønster knyttet til hvordan Line og Tor oppfører seg i forhold til hverandre. Det er nemlig Tor som i hovedsak tar initiativ og er aktiv, mens Line i større grad er passiv, ventende og lar seg lede av Tors handlinger. Det er Tor som først smiler, og Line som ser ned, det er Tor som sier hei til Line først, han som spør om de skal bade og til slutt han som ”drar Line inntil seg og kysser henne på munnen.” Historien om Bjørnar og Åse hentet fra samme bok viser mange av de samme tendensene:

”Begge er seksten år. De bor begge i samme bygd, går i samme klasse og har vært venner i mange år. På nyttårsaften spurte Bjørnar om de skulle være sammen. Åse synes Bjørnar er veldig kjekk og svarte ja. Etter nyttår begynte de to å være mer alene. Åse synes det var så deilig å bli kjærtegnet av Bjørnar. Hun elsket å bli kysset. Bjørnar derimot ville helst sitte og prate, men i den senere tid var han blitt mer opptatt av det seksuelle og ville gå lenger enn det Åse ville. Når de var på fest, ble Bjørnar alltid full. Da skulle han kjeke seg, og gjorde ting som han kunne angre på i ettertid. På den siste festen de var, havnet de på soverommet. Ingen hadde planlagt at de skulle ligge sammen. Det ble bare slik. De var redde og usikre begge to. Etterpå var alt trist. Det var ikke slik de hadde tenkt det, og i det siste hadde de ikke hatt det så greit sammen (Gulbrandsen, 2004, s. 153)”

Denne fortellingen kan på en måte sies å være utradisjonelt i den forstand at det var Bjørnar som likte å sitte og snakke, mens Åse heller ville kysse og kose. Utover i fortellingen forandrer likevel Bjørnar seg i retning av å bli mer opptatt av sex og ønske seksuelle handlinger i større grad enn Åse. Og bortsett fra dette utypiske ”bruddet”, følger resten av historien samme mønster som historien om Line og Tor. Det er Bjørnar som spør Åse om de

skal være sammen, det er han som blir full, vil kjekke seg på fest og som gjør ting han angrer på, og det er han som til slutt er mest opptatt av sex. Selv om det kan påpekes at Åse "synes det var så deilig å bli kjærtegnet av Bjørnar" og at hun "elsket å bli kysset", og at dette derfor iscenesetter kvinnelig lyst og nytelse på en mer "moderne" og mindre tabuisert måte enn for noen tiår siden, er det imidlertid Åse som hele tiden blir gjort noe med og ikke hun som aktivt handler. Åse synes det er deilig å bli kjærtegnet av Bjørnar, det er ikke hun som synes det er deilig å kjærtegne han. Åse elsker å bli kysset av Bjørnar, det er ikke hun som elsker å kysse han. Åse kan derfor på tross av nytelsen hun opplever, sies å bli passivisert i sin seksualitet og sitt begjær, og kvinnelig seksuell nytelse blir på denne måten plassert inn i en lite truende og utfordrende kontekst hvor kvinner riktignok har lyst, men likevel ikke går for langt i sin aktive utfoldelse, noe som i så fall ville ha brutt med den heteroseksuelle matrisens grunnleggende rammeverk for hvordan kvinner *egentlig* er.

Mitt poeng er likevel ikke at skolen kun reproducerer og overleverer tradisjonelle kjønnsnormer, men heller at endring er et komplekst og komplisert fenomen som foregår på flere nivåer på samme tid. Dette kan komme til uttrykk ved at det for eksempel finnes flere motstridende diskurser, som på en og samme tid forteller noe om hvordan kvinner skal oppføre seg seksuelt. Et klassisk eksempel på dette er at jenter både skal være seksuelt frigjorte og tiltrekkende, men likevel passe på at det ikke blir "for mye" og på denne måten risikere nedvurdering og "horestempel" (Helseth, 2010). Et annet eksempel på en slik "dobbel" norm kan hentes fra samme lærebok som fortellingene i forrige avsnitt, der det faktisk finnes et eget lite kapittel som har tittelen "Heterofili". Dette kan ses som et uttrykk for en nyere og mer kritisk holdning til kjønn og seksualitet, der et fenomen som ofte blir tatt som en selvfølge, her faktisk får et navn og blir tematisert. Dette ville antakeligvis ikke vært mulig å finne i lærebøker fra noen tiår tilbake. I denne sammenheng er det imidlertid de mer stereotypiske normene jeg vil ta tak i, nettopp for å synliggjøre hvordan menns sårbarhet "splittes" vekk på et strukturnivå.

Som historien om Åse og Bjørnar viser, er bildet av mannen som aktiv og sterk, og kvinnen som reseptiv og ventende, i stor grad knyttet til hvordan man oppfatter menns og kvinners

seksualitet. Svært ofte antas menn å ha en konstant og enkel lyst som må temmes og holdes tilbake, mens kvinnens lyst på sin side antas å være skjør, mystisk og avhengig av tid og kjærlighet for å "lokkes" frem. At menns kropp i større grad enn kvinners knyttes til seksuell lyst og nytelse, kommer i følge Røthing og Bang Svendsen også til uttrykk i måten lærebøkene omhandler og beskriver kvinners og menns kjønnsorganer:

"En lærebok har uthevet følgende ord i tilknytning til mannens ytre kjønnsorgan: *Pungen, forhuden, ereksjon, reisning, ejakulasjon*. I tilknytning til kvinnens ytre kjønnsorgan er disse ordene uthevet: *Klitoris, jomfruhinnen, fødselen, menstruasjon, befruktning*. Dette indikerer at seksuell opphisselse og nytelse er mest sentralt i diskusjonen om menns ytre kjønnsorgan. I forbindelse med kvinners ytre kjønnsorgan fremheves i større grad ting knyttet til reproduksjon. Klitoris blir riktignok nevnt, og omtales i en annen sammenheng som den mest følsomme delen av kvinnens kjønnsorgan. Men det sies ikke noe videre om klitoris sin funksjon i forhold til seksuell stimulering for kvinner. Dette kan ses som en naturlig konsekvens av at kjønnsorganene primært beskrives som reproduktive organer. "Jomfruhinnen" derimot, som mange jenter ikke stifter noe særlig bekjentskap med, er utførlig diskutert fordi den kan være relevant med den første penetrasjonen av vagina" (Røthing og Bang Svendsen, 2009, s. 109).

Det er altså slik at jenter og gutter antas å ha ulike egenskaper og ønsker når det kommer til seksualitet, og dette kommer til uttrykk i skolens undervisningsopplegg. Gutters kropp blir i større grad beskrevet i tilknytning til ren seksuell lyst og tilfredsstillelse, mens jenters kropp i større grad knyttes opp mot mulighetene for å bli gravide og føde barn. I Gulbrandsens kapittel om seksualitet fra læreboka i natur og miljøfag, står det for eksempel følgende tekst ved siden av en tegning av penis i kvinnens skjede under samleie: "Ved orgasmen vil sædvæske samles lengst inne i skjeden. Sædcellene vandrer opp gjennom livmoren og ut i egglederne. Dersom det er et egg i en av egglederne, kan det bli befruktet" (Gulbrandsen, 2004, s. 166). Det blir ikke tydeliggjort at "orgasmen" er *mannens* orgasme eller utløsning, men dette ligger heller som et underforstått premiss i teksten, noe som kan tolkes dit hen at *orgasmen* først og fremst er knyttet til mannens kropp og ikke kvinnens. Seksuell lyst blir da noe som først og fremst forbindes med det å være mann, mens relasjoner og omsorg i større grad assosieres med det å være kvinne.

5.3 USYNLIGGJØRING OG AVSPALTNING

På bakgrunn av det jeg har drøftet i det foregående kan man si at Aslaks og Sanders opplevelser av å være usynlige og usårbarlige fordi de er gutter, egentlig ikke er så merkverdige, men heller glir rett inn i den heteroseksuelle matrisens konstituering av det mannlige og det kvinnelige. For Sanders og Aslaks opplevelser er riktignok individuelle erfaringer, men peker i like stor grad tilbake på et samfunn hvor mannlig krenkbarhet og smerte i liten grad blir tematisert. Mannlige opplevelser av og erfaringer med å føle seg trist, passiv, overkjørt og lignende, kan nærmest betraktes som en slags kulturell "blind flekk", eller som avspaltet del av den "kollektive" mannligheten (Seidler, 2006).

Sett i lys av at Røthing og Bang Svendsen i sin bok tar utgangspunkt i kritikk av heteronormativiteten og kjønnsstereotypene i skolen, er det imidlertid interessant at de i såpass liten grad tematiserer overgrep mot og utnytting av gutter i bokas to kapitler "Seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner" og "Seksuell trakassering og overgrep - undervisning og forebygging". Det nevnes flere steder at gutter også blir utsatt for overgrep, samtidig som det likevel understrekes at jenter i mye større grad enn gutter er overgrepsutsatte, at disse overgrepene vanligvis er mer alvorlige og at overgriperen nesten alltid er en mann. Deretter bruker Røthing og Bang Svendsen i hovedsak resten av disse kapitlene på å diskutere jenters sårbarhet i forhold til utnytting og overgrep fra gutter og menn (Røthing og Bang Svendsen, 2009).

To av eksemplene Røthing og Bang Svendsen bruker er riktignok utradisjonelle. I et beskriver de overgrep i et forhold mellom to kvinner, og i et annet en ung bifil gutt med etnisk bakgrunn som ikke blir akseptert av familien sin. Likevel opplever jeg at de i større grad er opptatt av å bryte ned stereotyper knyttet til seksuell orientering, heteroseksualisering og heteroseksuell trakassering, enn de er av å diskutere utnytting og overgrep som også rammer gutter, og dette synes jeg er påfallende i en bok som ønsker å løfte fram nettopp "de andre" for å hindre stigmatisering og marginalisering. De argumenterer blant annet for at skolen i alt for liten grad brukes som en arena for å forebygge overgrep og gjøre elevene

mer bevisste på sine egne grenser, og rett til å si nei i ubehagelige seksuelle situasjoner. Men det virker som om dette hovedsakelig handler om jenters rett til å si nei og jenters behov for grensesetting. For eksempel skriver de innledningsvis i det første kapitlet: "Hvordan kan vi forstå seksuelle overgrep? Hvorfor skjer voldtekter? Hvorfor begår ordinære unge gutter overgrep? Hvorfor klarer ikke jenter som vanligvis er sterke og fornuftige, å sette tydeligere grenser og si nei?" (Røthing og Bang Svendsen, 2009, s. 176). Her blir det tydelig at fokuset er på den tradisjonelle overgrepssituasjonen og at jenter anses som mer sårbare enn gutter. At grensesetting og press kan være vanskelige temaer også for gutter, nettopp fordi deres sårbarhet og usikkerhet er såpass tabubelagte områder i vårt samfunn, burde i større grad vært løftet fram og diskutert.

Ikke minst burde dette vært gjort i lys av at Ung i Oslo- undersøkelsen fra 2003, viser at det faktisk er en større andel av unge gutter som har solgt sex enn unge jenter. Selv om tall fra slike undersøkelser på grunn av feilkilder må benyttes med varsomhet, sammenfaller tallene fra Ung i Oslo med undersøkelser fra utlandet. Imidlertid vet vi lite om disse guttene, både i tilknytning til meningsinnhold og mer konkrete fakta (Jordheim Larsen og Pedersen, 2005). Sosiologene Willy Pedersen og Camilla Jordheim Larsen skriver:

"Litteraturen kan tolkes dit hen at en god del av sexsalget fra gutter synes å ha motiver utover det økonomiske. Viktigst synes utprøving av egen seksuell identitet å være. Tett forbundet med dette ser vi ønsker om nærhet, intimitet og voksenkontakt [...]. Det kan fra litteraturen synes som om dette i høyere grad er motiver gutter enn jenter rapporterer, men også her er litteraturen spinkel. Det kan for eksempel tenkes at jentenes erfaringer er underkommunisert av forskerne på feltet. En grunn kan i så fall være at mannlige forskere – hvor mange nok er homofile – kan se ut til å ha mer positive holdninger til mannlig prostitusjon. Den tradisjonelle – feministisk motiverte – prostitusjonsforskningen har fram til de siste årene vært skarpt kritisk til prostitusjon, som ofte er blitt ansett som "vold mot kvinner". Fra et slikt perspektiv kan det tenkes å være mindre nærliggende å betone slike drivkrefter for prostitusjonen" (Jordheim Larsen og Pedersen, 2005, s.16).

Det er altså grunn til å tro at tvetydige seksuelle situasjoner og relasjoner i aller høyeste grad også angår gutter, og at dette burde ha vært problematisert i skolens undervisning.

5.4 ANDREGJØRING, TABUER OG STIGMATISERING

Basert på den drøftingen jeg hittil har gjort, er det et viktig spørsmål om ikke menn også kan være utsatt for det som kalles andregjøring, og som ofte har vært forbundet med kvinners underlegenhet i forhold til menn. Begrepet andregjøring beskrives av Røthing og Bang Svendsen som:

”Prosesser som gjør at noen mennesker forstås som grunnleggende forskjellig fra en hovedgruppe på måter som gjør at hovedgruppen framstår mer fordelaktig enn de andre. Enkelt sagt viser ”de andre” til grupper som tradisjonelt er blitt marginalisert, krenket og sett ned på i samfunnet, det vil si grupper som har blitt ”annerledesgjort og ”andregjort”. [...] Den franske filosofen Simone de Beauvoir har på lignende måte beskrevet hvordan kvinner framstår som ”andre” i forhold til menn. Med det mener hun at det er menn som har makt til å definere kvinner som ”annerledes” på en måte som gjør det å være kvinne til noe spesielt. [...] Andregjøring er et kjernebegrep i antidiskriminerende undervisning fordi det beskriver den mest grunnleggende sosiale mekanismen for diskriminering. Andregjøring er ofte en helt sentral komponent i indirekte diskriminering av grupper” (Røthing og Bang Svendsen, 2009, s. 59-60).

Røthing og Bang Svendsen drøfter i sin bok hovedsakelig andregjøring i tilknytning til hvilke begjærsretninger som anses som normale, og da særlig knyttet til en obligatorisk heteroseksualitet. Jeg vil imidlertid hevde at dette perspektivet også kan være fruktbart for å tydeliggjøre hvordan gutters emosjonalitet usynliggjøres og sjelden rettes søkelyset mot. Det kan nemlig være et privilegium å få lov til å bli anerkjent som emosjonell og krenkbar, noe som blir tydelig i Aslaks og Sanders historier. Både Aslak og Sander understreker jo nettopp behovet for og ønsket om å få lov til å bli anerkjent som mennesker som har blitt krenket og

utnyttet, og Sander svarer bekreftende på mitt spørsmål om han føler seg som et offer. Aslaks forvirring knyttet til hvorvidt hans erfaringer med å "bytte" sex til eldre menn kan defineres som utnyttning og overgrep, kan nok også betraktes som et uttrykk for denne usynliggjøringen av menn som offer.

Nå er heller ikke offerbegrepet noe entydig begrep, da det både kan ses som et gode å få tilgang til offerposisjoner, på samme tid som det kan innebære å bli fratatt deler av sin egen kraft og subjektivitet. Jeg skal likevel ikke gå nærmere inn på en diskusjon av offerbegrepet her, men vil nøye meg å påpeke at kvinner i større grad enn menn har tilgang til dette. Sagt på en annen måte så finnes det rett og slett få diskurser tilgjengelig som Aslak kan ta i bruk for å forstå sin egne opplevelser. Som sosiale individer er vi jo hele tiden avhengige av språk og begreper for å tolke og plassere de erfaringene vi gjør oss, vi har ingen mulighet til å gå "utenom" diskursene for å forstå verden og oss selv. Så når Aslak opplever så mye forvirring og kaotiske følelser rundt sine erfaringer, kan dette sies å peke tilbake på det tomrommet som oppstår når individuelle følelser og opplevelser ikke blir identifisert og rommet kollektivt. Gutters sårbarhet i forhold til å bli utnyttet seksuelt, er i liten grad en eksisterende eller tilgjengelig kulturell fortelling, og jo eldre gutten er, desto vanskeligere blir det å få tilgang til en slik offerposisjon.

At offerbegrepet er en kjønnnet, kan også ses i sammenheng med at den feministiske bevegelsen tradisjonelt har vært opptatt av å synliggjøre menns strukturelle maktutøvelse og vold overfor kvinner, og på denne måten oversett gutters og menns sårbarhet. Dette kan nok derfor være noe av årsaken til at Aslak uttrykker et sterkt sinne overfor feminismen, som han mener nærmest er en konspiratorisk bevegelse som kjemper mot og hater menn. Han forteller dette i sammenheng med avvisningen han har opplevd fra diverse hjelpetiltak fordi de kun var for kvinner, og det er nærliggende å tro at det er den manglende anerkjennelsen av hans smertefulle opplevelser som gjør han så sint.

Et eksempel som kan kaste lys over hvordan sårbarhet og krenkbarhet kan knyttes til kjønn, finnes i Ingrid Smettes forskning på ungdom og overgrep i rapporten *Ansvar i grenseland-16åringers forståelse av seksuell utnyttning* fra 2004. Her intervjuer Smette blant annet ungdommer om seksualitet, grenser og kjønn. Det påfallende i disse intervjuene er de ulike diskursene tenåringsgutter og tenåringsjenter benytter for å forklare og gi mening til situasjoner som i utgangspunktet er like, men som likevel får forskjellige betydninger basert på kjønn til de involverte. De ulike betydningene som gis til de enkelte situasjonene samsvarer i stor grad med det jeg har drøftet overfor, nemlig at gutter i mye mindre grad enn jenter anses som krenkbare, og det blir tydelig at det finnes få diskurser som ungdommene kan ta i bruk for å tolke uklare seksuelle situasjoner i retning av at gutter for eksempel ikke kan ha lyst eller kan ha problemer med å sette grenser. Ungdommene er derimot raske til å foreslå at jenter i uklare situasjoner med eldre menn fort vil bli lei seg, utnyttet eller usikre. At jenter opplever alle seksuelle situasjoner som positive fordi de alltid har lyst på sex, er ikke en mulig tolkning for ungdommene i intervjuene, mens dette er en typisk tolkning hvis det er gutter som opplever de samme seksuelle situasjonene med voksne kvinner. Ungdommene anser imidlertid voksne menns utnyttning av unge gutter som tydelige krenkelser, mens voksne kvinners utnyttning av unge gutter heller tolkes slik at gutten, selv på tross av stor aldersforskjell, ikke tar skade av dette. På samme tid understreker Smette at det var meget vanskelig å få ungdommene til snakke om og reflektere rundt uklare relasjoner mellom unge gutter og voksne menn. Hun skriver:

”Når jeg forsøkte å introdusere temaet menn som søker kontakt med unge gutter, var de intervjuede guttene raske til å avfeie muligheten for at kontaktforsøk ville føre fram. Relasjoner mellom gutter og menn ble i liten grad tematisert, og fokuset i intervjuene ble etter hvert ensidig på heterofile relasjoner. Disse erfaringene tyder på at en mer dyptpløyende utforskning og problematisering av kjønnsstereotyper på dette feltet krever et særlig fokus under planleggingen av undersøkelsen” (Smette, 2004, s. 45).

Vanskelighetene rundt dette temaet kommer også frem når Smette spør ungdommene hva de tenker om gutter som selger sex:

”Int.: Hvis en gutt får tilbud om penger for sex da?

[*litt fnising*]

J1: Det er vel det samme det.

J2: Jeg tror jeg ville synes det var det samme. Jeg tror ikke det er noen jenter som ville tilby en gutt penger for sex.

Int: Enn hvis en mann tilbyr en gutt penger for sex, da?

J2: Ok, det er ekkelt. Det tror jeg ingen gutt ville gå med på uansett, hvis det ikke er en liten, usikker gutt som ikke tør si nei fordi mannen er så stor og farlig. Jeg kan tenke meg at en 5 år gammel gutt ville gått med på det med en 50 år gammel mann, for da ser du opp til den personen og du har ikke egne meninger nesten. Du skjønner ikke hva du gjør, og du vil ha penger og du tør egentlig ikke si nei, men om det er en 15 år gammel gutt, da tror jeg han ville sagt nei.

(*jentegruppe 3*)

I dette utdraget utelukker jentene at kvinner kan tilby en gutt penger for sex. De utelukker også at en gutt som er ungdom ville takke ja til et tilbud om penger for sex fra en mann. Det er bare dersom det er snakk om et barn, som ikke selv har egne meninger, og som ikke tør å si nei, at en gutt kan gå med på å ha sex for penger med en mann” (Smette, 2004, s. 59).

Det er altså veldig vanskelig for ungdommene Smette intervjuer å forestille seg at unge gutter kan selge sex eller oppleve overgrep eller utnyttning, noe som samsvarer med Aslaks og Sanders erfaringer av usynliggjøring.

Disse funnene kan også ses i sammenheng med det sosiologene Willy Pedersen og Camilla Jordheim Larsen, finner i rapporten *Bytte, kjærlighet, overgrep. Seksualitet blant ungdom i randsonen* fra 2005. Her spør blant annet Jordheim Larsen og Pedersen ungdom om de har opplevd seksuell interesse fra voksne, noe jentene ofte svarer bekræftende på. Guttene derimot blir heller forvirret av et slikt spørsmål og har få historier å fortelle. Jordheim Larsen og Pedersen drøfter videre om dette kun har å gjøre med at jenter opplever seksuelt press og trakassering oftere enn gutter, eller om dette like gjerne kan være knyttet til kjønnete

forventninger, som blant annet fører til at gutter i mindre grad enn jenter "ser" seksuell interesse:

"Seksuell trakassering av jenter har i flere tiår stått sentralt i media. De fleste har fått feltet tematisert i familie og skole. Den offentlige diskursen har i liten grad tematisert gutter på samme vis. Kanskje er det dette som gjenspeiles i våre data: Gutter har ikke det samme blikket for seksuelle tilnærmelser. Oppmerksomhet fra fremmede vil ofte fremstå som noe helt annet for dem. Vi opplever dette som et av de slående funnene i denne studien. På et plan virket det opplagt og nokså selvsagt. På et annet plan må vi medgi at vi hadde viet denne innsikten – som antakelig de fleste sitter inne med – liten oppmerksomhet. Vi hadde for eksempel reflektert lite over hvilke konsekvenser dette kan tenkes å ha. [...] Men vi opplever det som sannsynlig at "reelle" situasjoner – med en mer eller mindre åpenbar seksuell undertone – ble underrapportert av guttene. På samme måte kan det tenkes at jenters erfaringer ble overrapportert, fordi oppmerksomhet litt for lett ble fortolket som uttrykk for seksuell interesse" (Jordheim Larsen og Pedersen, 2005, s. 92-93).

5.5 I MØTE MED HJELPEAPPARATET

Aslak har faktisk prøvd å ta kontakt med hjelpeapparatet, men blitt avvist, og han føler en voldsom frustrasjon over ikke å bli tatt på alvor. Sander på sin side gikk en periode i behandling hos psykolog fordi han hadde prøvd å ta livet sitt, men opplevde der å bli møtt med taushet da han nevnte at solgte sex til eldre menn:

Sander: Nei, jeg har gått til en psykolog da, og jeg prøvde å ta livet mitt, og... Og jeg fortalte det til psykologen at jeg solgte sex til menn, og da... Det var liksom ikke så nøye... [...] Det var liksom ikke så nøye... Eller det var liksom ikke så viktig at jeg hadde solgt sex til menn.

Jeg: Så det var ikke så viktig? Psykologen syntes ikke det var viktig?

Sander: Nei, det var liksom... Jeg nevnte det, og så spurte han ikke om noe mer liksom... Det ble liksom bare... Ja, ikke nevnt.

Denne erfaringen kan forstås på flere måter. Sander selv tolket psykologens taushet som manglende interesse og som et tegn på at hans prostitusjonserfaringer ikke var så viktige. Det er imidlertid mulig at psykologen her gav lite respons og tilbakemelding nettopp fordi han skjønnte hvor vanskelig dette temaet var for Sander, og av den grunn ikke ville presse han til å fortelle mer enn det han var komfortabel med. Kanskje psykologen heller ville la Sander snakke i sitt eget tempo og derfor forholdt seg taus. Men det er også mulig at Sanders opplevelse av avvisning var reell og at psykologen ikke tok prostitusjonserfaringene hans på alvor. Og fra *en* synsvinkel er det påfallende at en ung gutt som begynner i terapi etter et selvmordsforsøk, blir møtt med taushet når han forteller at han føler seg tvunget til å selge sex til voksne menn. Da blir det også nærliggende å spørre om psykologen ville ha reagert på samme måte hvis Sander var kvinne og ikke mann. Dette kan vi selvfølgelig ikke vite noe om, men det som i alle fall kan påpekes er at kvinner som selger sex i mye større grad enn mannlige sexselgere blir *sett*. En stor del av årsaken til at det er slik, kan være de kjønnsforventingene som jeg har drøftet i de foregående kapitlene.

En annen årsak som også kan knyttes til dette, kan være at prostitusjon i Norge i stor grad har blitt knyttet til menns vold mot marginaliserte kvinner. Da Finstad og Høigård utgav *Bakgater* i 1986, var det en banebrytende og viktig bok som gav et nytt og unikt innblikk i prostitusjonens innhold og ikke minst i de kvinnelige prostituertes vanskelige situasjon. I denne boka tok forfatterne i noen grad for seg gutteprostitusjon, men kun i et meget lite kapittel, og da som et marginalt (og ikke like skadelig?) fenomen. Den tradisjonelle feminismens syn på prostitusjon som menns overgrep mot og utnyttning av sårbare kvinner, samsvarte i stor grad med funnene i *Bakgater*, og en slik prostitusjonsforståelse har hele tiden stått sterkt i Norge. Denne forståelsen kan imidlertid ha vært med på å bidra til å usynliggjøre andre prostitusjonsformer, og i denne sammenheng særlig salg av sex mellom voksne menn og unge gutter.

Dette kan i så fall være noe av bakgrunnen for at psykologen ikke fulgte opp det Sander fortalte, rett og slett fordi denne fortellingen kan være vanskelig å "plassere" og tolke også for en profesjonell person som skal hjelpe. For så lenge det finnes såpass lite kulturelt rom

for alternative fortellinger om kjønn og seksualitet, så vil dette ikke bare få konsekvenser for de mennene som faktisk selger sex, men også ramme psykologer, sosialarbeidere og andre i hjelpeapparatet. Ulla Bjørndahl ved Pro Sentret i Oslo skriver i en feltrapport følgende om hvordan generelle hjelpetiltak som ikke er rettet direkte mot prostitusjon, forholder seg når de kommer i kontakt med menn som selger sex:

”En del tiltak er ærlige på at de synes mannlig prostitusjon er et vanskelig tema og ubehagelig å snakke om, og at det er en av grunnene til at det ikke er et tema på deres arbeidsplass. I tillegg er det ofte knyttet ekstra mye skam og tabu til å snakke om menn som selger sex til menn, særlig fordi en del av mennene som selger sex til menn ikke alltid definerer seg som homofile. For mange er det nok også vanskelig å snakke om prostitusjon, makt og seksualitet i en annen kontekst enn man tradisjonelt gjør: med fokus på at menn kan oppleve utnyttning, overgrep og vold – og at kvinner også kan være kunder i prostitusjonen” (Bjørndahl, 2010, s. 52).

6. MANGETYDIGE MASKULINITETER

I forrige del av avhandlingen tok jeg utgangspunkt i Aslaks og Sanders fortellinger og trakk derfra tråder til kjønnete forestillinger i skolen og samfunnet generelt. Jeg argumenterte videre for at Aslaks og Sanders opplevelser kan betraktes som et uttrykk for en kulturell avspaltning av mannlig sårbarhet, og at denne avspaltningen igjen kan knyttes til dyptgående diskursive praksiser. I den neste hoveddelen av analysen skal jeg imidlertid se nærmere på hvordan informantene forstår og gjør egen mannlighet, og jeg vil gå dypere inn i de enkelte intervjuene for å undersøke hvilke kjønnete meningsammenhenger informantene benytter seg av når de snakker om prostitusjonen. I tillegg vil jeg blant annet se nærmere på betydningen av kundens kjønn og alder. Analysen er delt inn i tre hovedkapitler, der jeg i det første og andre kapitlet i hovedsak konsentrerer meg om henholdsvis Jims og Håkons fortellinger, mens jeg i det tredje vil drøfte salg av sex der både selger og kunde er menn.

6.1 HORE OG ALFAHANN?

6.1.1 BRUDD OG KONSISTENS

Av informantene er det særlig Jim som viser hvor komplekse mannlighetskonstruksjoner kan være, og hans historie er spesielt interessant da den belyser hvordan både tradisjonelle og nyere, mer "frigjorte" diskurser tas opp av individet og benyttes på en og samme tid. For Jim er det nemlig viktig å ikke være en "femi pingle", samtidig som han hevder at kjønn i bunn og grunn ikke har noen betydning og at han derfor egentlig ikke ønsker å definere sin seksualitet i det hele tatt. Dette fører til en situasjon der visse av de typiske markørene for mannlighet, slik som at seksualiteten og begjæret skal være rettet mot kvinner, blir

irrelevante, på samme tid som andre, mer tradisjonelle mannlighetsmarkører blir tillagt større betydning. Følgende er et eksempel på hva Jim tenker om seksualitet og kjønn og et svar på mitt (nokså kategoriserende) spørsmål om hva slags seksuell identitet hans mannlige kunder har:

Jeg: Men de mennene som er gift da, er de på en måte bifile, er de skjult homofile, er de egentlige heterofile som har lyst på litt homosex?

J: Altså... Hehe... Ikke sant, her er det nettopp det at jeg tror jo ikke på de to eller tre båsene man har. Jeg tror egentlig menneskets seksualitet er det den er, og jeg syns det veldig interessant å se hvis vi bare tok bort definisjonene, og sa at mennesket er et seksuelt vesen. Fordi jeg tror at det å definere seg selv er ikke skadelig, men det begrenser veldig. Hvis vi tok bort definisjonene, og tok bort de moralske føringene, som gjorde at mennesker egentlig kunne uttrykke sin seksualitet og sine seksuelle behov uten at det skulle bli gitt forskjellige moralske valører ut av det, hadde det vært veldig spennende å se hva om skjedde. Jeg tror jo at alle som definerer seg som heterofile egentlig kan ha sex med samme kjønn også, det kommer an på situasjonen. Alle vet jo hva som skjer i amerikanske fengsler, hehe. Så det er jo klart at, og at jeg tror menneskelig seksualitet er mer kompleks enn at vi definerer det som homo, bi eller hetero, altså, jeg tror det er glidende. Ser på min egen seksualitet også at den har vært veldig glidende. I perioder igjen så er jeg mer tiltrukket av kvinner, og så mer av menn og sånn. Slik og sånn og sånn, og det er på samme måte som at man kan tenne på ulike ting, på samme måte som... Ikke sant, man kan tenne da på... For min del også når det gjelder menn så kan jeg tenne på veldig liksom maskuline, sånne store, muskuløse, hårete, og så plutselig så kan jeg da like mer glatte og så... Det er hele tiden... At jeg tror seksualiteten hele tiden varierer og flytter på seg, og jeg tror mer at problemet er at de definisjonene vi har som gjør at et individs seksualitet passer aldri... Ikke... Altså, det passer ikke inn i de båsene som samfunnet har skapt, og at mennesker opplever at de har andre seksuelle behov og har andre seksuelle uttrykk, og så er det... Hva gjør man med det? De fleste går jo bare rundt og lider, fordi man igjen... Har man definert seg som hetero, og så kan man ikke gjøre andre ting, for da er man jo noe for forferdelig. Men jeg ser i alle fall at mange av dem som er gift som kommer til meg, det er klart, de ville ikke komme til meg hvis de ikke likte pikk altså... Hehe... Det er noe med det. Men hvilken merkelapp man setter på det, det vet jeg ikke. Jeg føler bare at de merkelappene vi har er veldig utilstrekkelige i forhold til den faktiske, menneskelige seksualiteten.

Her blir det tydelig at Jim har et flytende forhold til seksualitet og derfor ikke vil la seg begrense av vanlige seksuelle definisjoner og kategorier. Dette handler i hovedsak ikke om at han opplever seg selv som bifil, men om at han i bunn og grunn er kritisk til den tradisjonelle måten å gjøre og inndele seksualitet på. Betraktet på denne måten uttrykker han en typisk queer tankegang, der overskridelse av kategorier står sentralt. Da jeg i begynnelsen av intervjuet spurte han hvordan han definerte sin seksualitet, svarte han da også ved å henvise til queer teori, samtidig som han sa han *kunne* kalles bifil, selv om han foretrakk å ikke definere seg selv i det hele tatt. (Dette peker jo igjen tilbake på det paradokset jeg drøftet i teorikapitlet, nemlig spenningen mellom behovet for språket som en måte å gjøre verden gjenkjennelig og ordnet på, og ønsket om å frigjøre seg fra kategorier og begreper som kan virke begrensende og statiske.)

I tilknytning til denne "antikategoriserende" holdningen til seksualitet som Jim uttrykker, er det interessant å merke seg at det på samme tid faktisk er disse kategoriene han benytter seg av selv. I sitatet overfor sier han for eksempel at "*I perioder igjen så er jeg mer tiltrukket av kvinner, og så mer av menn og sånn*", og her bruker han jo nettopp dikotomien kvinne/mann som en måte å definere og forklare sitt begjær på. Han kunne jo for eksempel ha sagt at han periodevis foretrakk utadvendte mennesker, så innadvendte mennesker, eller at han ble tiltrukket av mer muskuløse kropper for deretter å begjære spinkle kropper, og så videre. Kjønn blir altså viktig for Jim, på samme tid som han ønsker og på mange måter også klarer, å overskride de typiske kjønnskategoriene.

Parallelt med at Jim opplever sitt begjær som flytende og ønsker å frigjøre seg fra tradisjonelle seksualitetsdiskurser, har han likevel en klar opplevelse av hva det vil si å være en "ordentlig" mann:

Jim: [...] Fordi, altså, kvinner har jo i stor grad behov for en mann, ikke sant.

Jeg: Hva tenker du med mann, da?

Jim: Nei, altså, da er det mer at de har ofte mer denne fantasien, husk norske menn er veldig feminiserte, ikke sant, hvis du... Norske menn er ikke "macho". Hvis du sammenligner en norsk mann med en fra Syd-Europa, ikke sant, så er det store forskjeller. Og man kan si at det har sine fordeler, sikkert sånn samfunnsmessig, men seksuelt sett så innebærer det at norske menn er ikke noe som noen tenner på. Det mangler en del ting der, så norske menn er blitt for myke og for feminine, og de fleste kvinner drømmer om en gladiator, for å si det sånn, ikke sant. De vil mer ha det, når det gjelder rå seksualitet, så er det man tenner på. Alle tenner på en stor politimann eller... Ikke sant håndverkeren eller brannmannen eller hva det er for noe, som er disse ikoniske maskuline mannstypene. Og det er jo det også jeg tilbyr, ikke sant, fordi at jeg er ganske stor, og jeg har mye muskler og det er liksom det... Det er på en måte det som er min nisje, noen vil ha gutter, hehe. Det er ikke... Det kan jeg ikke tilby, men... For min del så er det mer at jeg selger mer det å være mann.

Jeg: Ok, så du er på en måte en sånn typisk... Du er liksom muskuløs og stor og mandig på den, ja?

J: Ja, ja, så og... Det er det mange kvinner som vil ha, de drømmer bare om å kjenne en ordentlig mann.

Jim har som vi ser en del kriterier for hva det vil si å være en "ordentlig" mann. Det handler blant annet om å være stor, sterk og muskuløs og om det han selv kaller "typiske ikoniske maskuline mannstyper". Da jeg spør han om det er vanlig at han og (i hovedsak de kvinnelige) kundene pleier å ha sex med en gang de møtes eller om de for eksempel bare kan kose først, svarer han at det kan være kos, men at "det handler om at det skal være kos som blir gitt av en mann og ikke en femi pingle".

Og kroppen blir viktig for å uttrykke denne riktige mannligheten, en "gladiator kropp" som Jim anser som idealet, krever mye selvdisciplin i form av trening og riktig kosthold. Den er ikke noe som bare er, den må jobbes med, bearbeides og formes for å være mandig nok. Jim forteller selv at han ser ut som en "pornostjerne" og at han verken røyker eller drikker, men trener og spiser sunt. Det finnes sterke kulturelle koblinger mellom hegemonisk maskulinitet og en muskuløs mannskropp, og for Jim blir denne muskuløse kroppen en viktig markør for mannlighet. Men selv om kroppens symbolikk er viktig, er Jim likevel klar på at det aller viktigste er den måten han er tilstedeværende på, eller den "energien" han utstråler:

[...] For mange kvinner så er det det at de sier, endelig en skikkelig mann, ikke sant. For de er vant til disse norske pinglene som er altfor myke, og som ikke har mer av den machoenergien. For dette har mye mer med energi å gjøre ikke sant, tilstedeværelse, hvordan man er. [...]

Det Jim kaller "machoenergien" blir altså helt essensiell i møte med kundene. I hvilken grad han skal bruke denne energien, er imidlertid noe han vurderer fra situasjon til situasjon og fra kunde til kunde. Jim har likevel en distanse og ironi til denne "machoenergien", og på tross av hans klare oppfatning av hva som er en "ordentlig" mann og hvordan en slik "ordentlig" mann oppfører seg, vet han at han spiller en rolle for at kundene skal bli tilfredsstilte:

[...] Så da smører jeg ofte på litt for de kvinnene som er der og oppfører meg ekstra macho, ikke sant. Og her er det også det at man bruker de kodene som går ut på å være macho, alt fra kroppsbevegelser, ikke sant... Til å igjen... Ikke sant... Åpne døren for dem, og ikke sant. Gjøre alle sånne ting som de forbinder med hva en ordentlig mann vil gjøre, til at jeg på en måte også tar dem. [...] Det er den rolleversjonen av meg som kunden forholder seg til, de vil ikke, de er jo ikke interessert i meg som privatperson. Selv om man kan late som det, så er jeg der for å fylle en funksjon og et behov, og da går jeg inn i en rolle og da bruker jeg på en måte den energien som tilhører rollen. Så når jeg går ut av det rommet igjen, så er ikke det noe som berører meg som privatperson på et vis.

Betraktet på denne måten blir "Tarzanenergien" en reell del av Jim, samtidig som den er noe han kan overdrive og spille ut for at kundene skal bli fornøyde.

Det er påfallende at Jim har såpass klare forestillinger om hva en "ordentlig" mann er, på samme tid som store deler av atferden hans kolliderer med tradisjonelle kjønnsforventninger. Flere av måtene Jim gjør kjønn på er iøynefallende fordi de på et fundamentalt vis bryter med konvensjonell mannlighet, og fordi han samtidig uttrykker et sterkt eierforhold til nettopp den samme konvensjonelle mannligheten. Når Jim iscenesetter seg selv som innehaver av en typisk "Tarzanmaskulinitet", blir nemlig bruddene med tradisjonell

maskulinitetsforståelse spesielt tydelige. Disse bruddene kommer til uttrykk på flere måter, først og fremst fordi han er en prostituert mann som selger sex til både menn og kvinner, men også fordi han for eksempel hevder at *alle* mennesker har behov for en alfahann. Dette gjelder altså ikke kun for kvinner, men også for menn. Behovet for og trangen til en alfahann blir da et allmennmenneskelig behov:

Jeg: Men når du liksom sier at kvinner ønsker menn som er "macho" og som Tarzan, hva med mennene da, ønsker de det samme?

Jim: Ja, i veldig stor grad, i alle fall gifte menn, hehe. Men jeg tror at det er veldig det samme. Jeg tror rett og slett at alle liker en sterk mann, alle har behov for det elementet, fordi at jeg tror det har noe med å gi trygghet. Husk at søker man bekreftelse så ligger det i en utrygghet som man har i seg selv, hadde man vært trygg så hadde man ikke søkt bekreftelse utenfor seg selv, så, og... Det er klart at det man søker, og det er jo en alfahann, ikke sant, og det... En alfahann gir trygghet, rett og slett ved sin tilstedeværelse. Da er det den sterke mannen som skal lede oss alle, ikke sant, så... Jeg tror det ligger noe veldig dypt instinktivt i de behovene.

At kundene vil ha en alfahann er også knyttet til hva de ønsker seksuelt, og alfahannen er en mann som i hovedsak *tar*, ikke en som er reseptiv, ventende eller passiv. Alfahannen er dermed seksuelt dominerende og *gjør noe* med den andre. Jim beskriver hvordan hans mannlige kunders behov for en mann, igjen henger sammen med et behov for å bli seksuelt dominert:

Det er veldig, veldig mange gifte menn som vil bli knulla. Det er fordi at det får de i alle fall ikke hos kona, hehe. Og så er det mange som forbinder det med å, jeg tror, altså, i alle fall de tankene jeg har gjort meg rundt det, for det er påfallende hvor mange gifte menn som vil bli knulla, og jeg tror at det kanskje går på at når de først gir etter for på en måte det behovet de har for å være med en mann, så er det kanskje nettopp at da kommer igjen disse fantasiene inn om å bli tatt, at de på en måte mer da på en måte underkaster seg sine behov, og da kommer mer det at det å bli tatt er mer at man gir etter.

Selv om Jim nevner alfakvinnen som alfahannens motsats, er han imidlertid ikke like oppatt av henne. Det er alfahannen Jim har i fokus, og dette kan jo ha å gjøre med at det er denne rollen han spiller ut selv. Men det er likevel sannsynlig at dette handler om at bildet av en sterk og dominant mann har en helt annen kulturell betydning enn bildet av en sterk og dominant kvinne. Jim mener da også at en alfakvinne i større grad er knyttet til det moderlige og trygge, enn til det å lede og dominere. Han snakker likedan i større grad om kvinners behov for å bli "tatt" av en "ordentlig" mann, enn om menns behov for det samme, noe jeg vil drøfte nærmere i senere kapitler.

Et annet brudd med tradisjonell mannlighet er knyttet til at Jim både liker å penetrere og selv å bli penetrert. For Jim er det nemlig ingen motsetning mellom "Tarzamaskuliniteten" og det å bli penetrert av mannlige kunder, eller av kvinnelige kunder som gjør dette med en "strap on" dildo. Selv om det er slik som jeg beskrev overfor at kundene ofte foretrekker at han oppfører seg som en alfahann og ønsker å bli "tatt", er dette likevel noe som varierer. Jims opplevelse av å være en alfahann blir altså ikke truet av at han lar kundene penetrere seg, noe som igjen kan ses som en del av hans mer queere tankegang der (deler av) det typiske heteroseksuelle meningsinnholdet brytes ned og i mindre grad legger føringer for seksuell utfoldelse:

Jeg liker å bli knulla, så for meg er det kjempefint. Det er mange som selvfølgelig også vil bli knulla, og altså, for meg så er det hipp som happ egentlig. Jeg gjør det de vil, og der kommer det igjen an på hva de ønsker. [...] Jeg synes all sex er ganske morsom, og min greie også er at jeg er veldig avslappet, og jeg ler mye, så, det tror jeg også er noe som gjør kunder veldig komfortable. Jeg har alltid fått høre at kunder blir veldig avslappet sammen med meg, og de tør teste ting, fordi jeg bare ler og kniser. Altså, jeg synes alt er ganske gøy, så hvis kvinner finner fram en "strap-on" så kan vi holde på og få latterkrampe samtidig.

6.1.2 MANNLIGHETENS SISTE SKANSE?

I forrige kapittel drøftet jeg hvordan Jim gjør mannlighet og som vi har sett, både bryter og sammenfaller dette med konvensjonelle kjønnsnormer. På samme tid som Jim kan sies å ha en typisk og konform forståelse av hva det vil si å være mann, har han nemlig også nyere og mer queere ideer om kjønn, og flere fenomener som vanligvis innebærer stor grad av kjønnnet meningsinnhold har mindre betydning for Jim. For eksempel er begjærets retning lite relevant for Jims opplevelse av å være en "ordentlig" mann. At lyst og begjær rettes mot både kvinner og menn, blir derfor ikke truende for mannligheten. Å være en prostituert mann som selger sex til begge kjønn, kommer heller ikke i konflikt med verken "machoenergien" eller "Tarzanmaskuliniteten".

Det finnes derimot andre mannlige konnoterte egenskaper som Jim benytter seg av og som blir grunnleggende for å forstå hvordan han gjør en tradisjonell, hegemonisk maskulinitet, noe jeg nemlig vil påstå at han gjør. Jeg har allerede pekt på hvordan kroppens muskler og styrke blir en måte å uttrykke mannlighet for Jim. Men som jeg også har nevnt er dette likevel ikke avgjørende, eller nok, for å få tilgang til den hegemoniske maskuliniteten. Som Jim understreker så handler jo det å være mann nettopp mer om tilstedeværelse og "energi", enn om muskler og utseende. Et viktig spørsmål blir da hva denne tilstedeværelsen og "energien" grunnleggende sett består av. Hva er det er som egentlig utgjør "Tarzanmaskuliniteten"? Hvordan skal vi forstå "machoenergien"? Og finnes det en mannlighetens siste skanse for Jim? For å få svar på disse spørsmålene, la oss se nærmere på hvordan Jim beskriver forholdet han har til sex og til det å være prostituert:

Og, altså, det som er saken for min del er at jeg alltid har vært veldig seksuelt nysgjerrig. Og det husker jeg også egentlig fra jeg var barn, at jeg syns vel det var veldig gøy å leke doktor. Så jeg har egentlig hatt et veldig fritt forhold til sex og seksualitet og har vel kanskje... Jeg opplever meg vel kanskje som ganske skamløs, hehe, som ganske unorsk, for det virker... Nordmenn skammer seg veldig over alt som har med sex å gjøre, selv om det står sex stort sett i hver overskrift på forsiden av Dagbladet så har nordmenn et veldig undertrykt forhold til sex i forhold til det du finner i Syd-Europa. Man ser jo at nordmenn nærmest endrer personlighet og blir mer sensuelle ikke sant, når de kommer til varmere land, og det er nok noe der. Men i alle

fall har jeg alltid vært mer latinsk av personlighet, hehe. Når det gjelder seksualitet, så jeg har alltid syntet det var spennende. Jeg kan huske også som barn at det bare gav meg gode følelser når man lekte og sånn. Jeg stoppet vel aldri med det, ikke sant. Jeg har alltid vært veldig nysgjerrig på alt, og heldigvis så er det ingen som har fortalt meg at det var galt.

Seksualitet er som vi ser et tema Jim føler seg komfortabel med. Han trives svært godt med å selge sex og opplever da også dette som et "vanlig" yrke. For å beskytte sitt privatliv er han likevel opptatt av å sette grenser overfor kundene, og har derfor strenge kriterier knyttet til hvem han vil ha som kunder, når de kan kontakte han og hvordan de kan møtes. Blant annet så har han aldri kunder hjemme hos seg selv, og han må alltid møte nye kunder flere ganger før de eventuelt får telefonnummeret hans. Hvis noen av kundene tar kontakt utenom det tidspunktet som er avtalt eller mens de er påvirket av rusmidler, bryter Jim rett og slett kontakten. Det er altså i stor grad slik at det er Jim som bestemmer og definerer, og det er ikke uvanlig at han avviser mennesker som ønsker å kjøpe sex av han.

En annen "regel" Jim forholder seg svært alvorlig til er at han aldri skal blande jobben og sin egen seksualitet. Til tross for at han faktisk selger sex, er denne sexen kun "profesjonell" og ikke noe han selv tenner på eller får seksuelt utbytte av. For Jim er dette nemlig hovedkriteriet for å kunne selge sex uten å få emosjonelle problemer:

Jim: [...] Jeg tenner ikke på kunden, jeg tenner aldri på kunden.

Jeg: Du gjør ikke det? Nei?

Jim: Nei, altså... Ikke sånn, og det tror jeg er viktig, for hvis jeg tenner på kunden, så vil det handle om mine behov, og det er jo der... Det er mye av dette som jeg tror også gjør at prostituerte får problemer. Fordi hvis man faktisk har forskjellige traumer, og man selv har behov for bekræftelse, så møter man kunder og så hva slags bekræftelse er det man da får når man er emosjonelt sårbar... For man viser sine emosjoner og sin seksualitet, og man da på en måte går inn i en på en måte reell seksuell situasjon hvor man opplever at det man gjør med kunden er ens egen seksualitet. Det er ødeleggende, ikke sant, fordi at da får man jo en... Man kan lett da få en negativ opplevelse av seg selv og sin egen seksualitet, og man blir jo... Da får man hele disse problemene med at man, ikke sant, er kjøpt og betalt og bare en hore og bla bla bla,

ikke sant... [...]Der er det omtrent at jeg forholder meg til legetikk, altså. Det er noe når noen er en kunde, så er det slik at da er den definisjonen satt.

Til tross for at Jim anser seg selv som en veldig seksuell person, er det altså ikke hans egen seksualitet det handler om når han selger sex til kunder. Av den grunn har han blant annet lært seg en del teknikker for å få og beholde ereksjon som *ikke* involverer at han tenner på kundene. Dessuten mener han at det å selge sex handler om mer enn de konkrete, seksuelle handlingene, og at det å gi kundene trygghet og bekreftelse også er svært sentralt. Å forstå hva kundene trenger uten at dette nødvendigvis har blitt verbalisert blir viktig:

[...] Men hvis man tenker seg en situasjon der det er en ny kunde, så vil man jo snakke litt om hva kunden har behov for og hva de liker, og hva de egentlig vil skal skje. Så man forsøker å få både... Holdt på å si dramaturgien og innholdet på plass, fordi poenget er at det man selger er jo mye mer enn bare sex. Det er jo hele opplevelsen, ikke sant. Sex handler, altså, sex skjer jo først og fremst i hodet, det skjer ikke mellom beina, og derfor er det veldig viktig at det man jobber med er jo først og fremst hjernen som kjønnsorgan og det er jo det... Altså, alle som overlever i denne bransjen lenge, i alle fall som kommer over i luksussegmentet, de skjønner dette. Man jobber med å forstå hvorfor kunden gjør dette og så forsøker man å tilfredsstille det behovet hvor man ser selve det seksuelle som et av flere virkemidler. Og da er det viktig å kartlegge. Hva er det egentlig kunden er ute etter? Hva er egentlig behovet her? Og så skaper man egentlig en fantasi hvor man trykker på de riktige knottene i kunden, for å skape den opplevelsen og bekreftelsen de er ute etter. Så da er det jo litt hva slags personlighet de er ute etter, hva slags type bekreftelser trenger de, ikke sant... Noen vil ha mye berøring, noen vil snakke, noen trenger omsorg, noen trenger at man er tilstede for dem, og noen vil ha mer, altså, rå sex, noen vil ikke snakke, noen vil ha massasje. Det er veldig mange variasjoner, og også hvordan disse tingene skal knyttes sammen sekvensielt, så det er jo alle typer variasjoner egentlig.

Jim bruker altså mye tid på å kartlegge kundens behov og på å finne ut hva han eller hun egentlig er ute etter, noe som ofte er mye mer enn kun sex. Han beskriver hvordan han fungerer som en kjæreste når han er sammen med kundene og at han prøver å være

fullstendig til stede slik at de føler seg sett og ivaretatt. Jim betrakter derfor på mange måter seg selv som en slags terapeut eller veileder:

[...] Å forklare seg selv og hvor man står emosjonelt og seksuelt, og hva som er et behov, det er det veldig få som er i stand til å sette ord på, og det er faktisk slik at ofte så må jeg hale det ut av folk, for de klarer ikke å sette ord på det. Så der kommer psykologikunnskapene inn, at man jobber med å få personen til å bli mer bevisst på... På sine emosjoner og på sin seksualitet og hvordan man kan på en måte... Man kan bli mer ansvarlig for å fylle sine egne behov. Så på mange måter går man inn og er en sånn sexterapeut hehe... [...] Hvis man mer skjønner at... Ser på at jeg er sexspesialist, så kan du ha det mye mer gøy, og så blir det da at de kjøper en luksustjeneste for seg selv, og så er det da igjen de... De har denne elskeren de kan ha, men det blir trygt og de betaler for det.

Når vi nå har sett nærmere på hvordan Jim snakker om sexsalgene og på hvilke måter han forholder seg til kundene, er det noen væremåter og egenskaper som går igjen og som er særlig sentrale i hans fortellinger. Blant annet blir det tydelig at Jim både er selvsikker og har stor grad av kontroll, noe som er mannlige konnoterte egenskaper, og disse mener jeg er viktige å legge merke til hvis vi skal forstå "Tarzanmaskuliniteten" eller "machoenergien". Som jeg skrev i metodekapitlet var denne selvsikkerheten og kontrollen også noe som jeg merket i intervjusituasjonen. Det var tydelig at Jim visste hva han ville med intervjuet, og han viste i liten grad tegn til usikkerhet eller ubehag knyttet til mine detaljerte og intime spørsmål. Den samme selvsikkerheten uttrykker han i forbindelse med prostitusjonen. Et eksempel her er behovet hans for å skille mellom seg selv som prostituert og seg selv som privatperson. For Jim er dette en absolutt nødvendighet for å kunne selge sex over tid, og en konsekvens av dette er de svært strenge "reglene" kundene må forholde seg til når det gjelder hvilke måter og tidspunkt de kan kontakte han på. Denne "grensesettingen" utøver han med autoritet og selvfølge, noe som igjen kan sies å støtte opp under en anerkjent mannlighetsdiskurs.

Det kan videre virke som om det i hovedsak ikke er *hva* Jim gjør, men *hvordan* han gjør det som er avgjørende for konstruksjonen av mannlighet. Dette betyr med andre ord at det er selvsikkerheten, tryggheten og kontrollen han har innehar som konstituerer og bekrefter "machoenergien", *til tross for* at det som blir gjort eventuelt blir ansett som umannlig. Et eksempel på dette er kvinnelige kunder som bruker dildo for å penetrere han. Jim synes jo at dette er gøy og noe han kan "le seg i hjel av", for som han selv sier så liker han å bli knulla og synes i grunn all sex er ganske morsom. At en kvinne knuller en mann analt med en dildo, er imidlertid i liten grad en kulturelt akseptert handling og vil nok heller være konnotert til det umannlige enn det mannlige. Men dette ser ut til å bli mindre viktig for Jim fordi han i utgangspunktet opplever at han har full kontroll, i tillegg til stor grad av seksuell selvsikkerhet, i denne situasjonen. En annen måte å uttrykke det på, er at dette ikke blir truende for Jim *fordi han allerede har posisjonert seg selv innenfor en hegemonisk maskulinitetsdiskurs der han både er sexekspert og sexterapeut.*

Her blir tilknytningen til seksualitet og hvilke måter denne er kulturelt forbundet med mannlighet på viktig. Seksuelt begjær og lyst har (i nyere tid) vært knyttet til mannlighet, og det blir ofte antatt at menn alltid har lyst til å ha sex uavhengig av hvordan de ellers måtte ha det. At Jim selger sex kan derfor i større grad enn om han hadde vært en kvinne knyttes til forestillingen om en konstant, grunnleggende lyst som fra naturens side "trenger" å få utløp. Nå er det slik at Jim ikke tenner seksuelt på kundene, men koblingen mellom hegemonisk maskulinitet og seksualitet vil likevel "støtte" opp under Jims mannlighet. Blant annet så vil det å ha mye seksuell erfaring med mange forskjellige partnere slik som Jim har, i større grad være konnotert til tradisjonell maskulinitet enn til tradisjonell feminitet. Motsatt kan aseksualitet og uerfarenhet betraktes som umannlig. Ved å bruke kroppen som et redskap og ved å skille sex som jobb fra privat sex, uttrykker Jim også et instrumentelt forhold til seksualitet. Sex er noe han benytter for å tjene penger og ikke noe som nødvendigvis må være tilknyttet hans egen nytelse eller opplevelse av kjærlighet. En slik instrumentell bruk av sex samsvarer igjen med en hegemonisk maskulin praksis.

Her kan det imidlertid innvendes at Jim skiller mellom privat sex og sex som jobb, nettopp fordi han har behov for å beskytte seg selv følelsesmessig, noe som jo faktisk bryter med forestillingen om menns seksuelle usårbarlighet og heller kan knyttes til mer feminine diskurser. At Jim blir en slags hjelper som gir kundene emosjonell trygghet og bekreftelse, og i tillegg lærer dem å verbalisere sine behov, kan også sies å være knyttet til feminitet. En måte å uttrykke dette på blir at Jim gjennom denne "hjelperrollen" gjør feminitet. Kjønnsforsker Heidi Eng som i stor grad er inspirert av queer teori, hevder i sin artikkel "Maskulinitet = menn" at feminitet ikke er forbeholdt kvinner og maskulinitet ikke er forbeholdt menn. Dette vil da si at menn kan gjøre feminiteter og kvinner gjøre maskuliniteter. Å kun knytte feminitet til kvinner og maskulinitet til menn, vil være med på å opprettholde og reprodusere et konvensjonelt kjønnsparadigme. Hvis man derimot kan frigjøre maskuliniteter og feminiteter fra den kjønnete kroppen, kan dette bidra til "uorden" og brudd som kan åpne opp for nye og uortodokse vinklinger (Eng, 2000).

Jeg mener likevel at Jims bruk av markører for mannlighet er såpass dominerende at det til tross for de "innslagene" av feminitet som jeg nevnte overfor, ikke rokker noe særlig ved hans posisjon innenfor en hegemonisk maskulinitetsdiskurs. Dette kan også uttrykkes slik som jeg tidligere har nevnt, at det er *måten* Jim handler og snakker på som blir avgjørende. Det vil i dette tilfellet si at den autoritære måten han uttrykker seg på og som gjennomsyrrer fortellingene hans, blir en viktigere kjønnskonstituerende faktor enn behovet han har for å beskytte sin private seksualitet eller å være en hjelper for kundene, som jo i utgangspunktet er kvinnelig konnoterte praksiser.

Jims selvsikre være- og uttrykksmåte går som en rød tråd gjennom fortellingene hans og blir slik jeg ser det, et bærende element i hans mannlighet. Blant annet ser vi dette i måten han beskriver sin seksuelle historie på, hvor han understreker at han siden barndommen har vært særskilt opptatt av og nysgjerrig på seksualitet. Det blir tydelig at dette er et område han er trygg på, og han opplever altså seg selv både som en sexekspert og som en sexterapeut. Han svarer også bekreftende på mitt spørsmål om han er ettertraktet, og legger til at det rett og slett er fordi han vet hva han gjør. På denne måten kan han sies å

iscenesette seg som selv som en slags *erobrer*, der han ved hjelp av sine "evner" til å gjøre kundene emosjonelt og seksuelt komfortable, får dem til å våge å uttrykke seksuelle behov som han så kan tilfredsstille og "forløse". En slik "erobrerfortelling" er i stor grad noe som hører hjemme innenfor en dominerende, tradisjonell maskulinitetsforståelse, og den kommer til uttrykk flere steder i intervjuet:

[...] Det har veldig ofte hendt at kunder har blitt forelsket i meg, og det er nettopp fordi jeg er reelt til stede. Men det jeg faktisk forklarer dem da, er at de blir forelsket i situasjonen, de blir forelsket i det å kjenne at de får bekreftelser emosjonelt og seksuelt og at de da ser meg som den som gir dem de bekræftelsene, og at derfor så er det naturlig at de kan bli forelsket i meg, fordi de kjenner da en veldig sterk selvfølgelig tiltrekning og dragning til de bekræftelsene som de får, som de egentlig burde fått i en person, ikke sant. Sånn som de skulle møtt i det virkelige livet. Men da må jeg også forklare dem at det er, man må skille på de tingene, og da forklarer jeg dem heller at det som er det fantastiske da er at da vet de egentlig litt mer hva de leter etter, og da kan de heller lete etter den samme følelsen ute i livet. Så da opplever jeg mer, altså, i større grad så opplever jeg at man heller kanskje har fått hull på en blokkering i kunden. Men jeg har aldri innledet et forhold. Altså, husk at mange av kundene som jeg da møter over tid, de opplever jo at man har et slags forhold, så det blir at, det blir deres fantasi, men jeg er deres... På en måte "liksomkjæreste" når man er der, men man er jo... De er jo klar over hva som egentlig foregår, de også. Men jeg selger jo en fantasi, og da for eksempel hvis jeg er med noen på ferie så er jeg jo kjæresten deres i den, altså, i den uken man da er sammen, for eksempel. Men man er jo fullstendig klar over at når den uken er over, så går man hvert til sitt. Likevel så kan de leve ute det behovet, det å være, ikke sant... Forelsket med noen på ferie, og de kan være veldig forelsket, og jeg går jo inn i den rollen når jeg samtidig er tydelig på at dette er en rolle. Sånn at, jeg tror igjen at så lenge jeg selv er bevisst på disse tingene, så fungerer det veldig bra for kunden også.

I dette sitatet blir det særlig tydelig hvordan Jim benytter seg av en hegemonisk maskulinitetsdiskurs. Han fremstår her som den attraktive, selvsikre og trygge mannen som bestemmer, definerer og tar ansvar. Det er Jim som tar styringen og må avvise kunder som blir forelsket i han. Det er han som aksepterer å "spille" kjæreste på ferie, men samtidig han som avgjør når "kjærestespillet" er over. Det er også han som "gjennomskuer" kundens behov for bekreftelse, "forklarer" han eller henne hvorfor en eventuell forelskelse oppstår og deretter oppfordrer vedkommende til å lete etter det de trenger i den "virkelige" verden.

Jim legemliggjør slik et konvensjonelt mannlighetsideal, der det å være aktiv og utøvende er sentrale tegn.

I teorikapitlet nevnte jeg at begrepet umannlighet blant annet kan brukes for å få tilgang til mer emosjonelle og fenomenologiske prosesser. Umannlighetsbegrepet er imidlertid også egnet for å komme nærmere mannligheten. Det vil si at vi ved å undersøke det umannlige, kan komme nærmere normative føringer for mannlighet (Lorentzen, 2006). Flere steder i intervjuet nevner Jim måter å være på som han knytter til en lite attraktiv mannlighet. Blant annet er begrepet "pingle" noe han gjentar flere steder, og som jeg allerede har nevnt snakker han om at kos skal være "gitt av en mann og ikke en femi pingle". Andre steder nevner han "myke pinger", samtidig som han knytter dette til norskhet og til norske menn som han mener er altfor "feminiserte". Disse "myke, norske pinglene" står videre i kontrast til en søreuropeisk mannlighet som er mer "macho". Han nevner også at utseende må "stå til" atferden:

Man må ha en atferd som passer ved. Altså, man kan ikke da være stor og sterk og oppføre seg som en skrulle samtidig. Det blir liksom å bryte litt av magien, hehe.

En skrulle er en betegnelse som ofte blir brukt om "fjollete" homofilt identifiserte menn, noe som for Jim står i sterk motsetning til menn som er "store og sterke". Jims beskrivelser av det umannlige peker igjen tilbake på en konservativ og tradisjonell forståelse, der umannlighetens mykhet og feminitet, kontrasterer mannlighetens styrke og hardhet. Dette samsvarer videre med det jeg har vist i den foregående drøftingen, nemlig at Jim i stor grad kan plasseres innenfor en hegemonisk maskulin praksis.

Basert på det jeg har drøftet i disse kapitlene, kan man altså si at Jim har "omformet" og gitt ny mening til et tabubelagt fenomen som i stor grad har vært assosiert med kvinnelighet. I stedet for å være et offer det er synd på, som er skadet, trenger hjelp eller lignende,

konstruerer han en situasjon der det er han som bestemmer, vurderer og veileder kundene, og på denne måten styrkes de hegemoniske maskulinitetsposisjonene. Jim "omformer" dermed fenomenet prostitusjon fra å handle om marginalisering og mindreverdighet, til noe som i stedet for handler om å være en slags trygg og erfaren terapeut eller veileder. Jim opplever seg selv som *sexspesialist*, noe som gir helt andre assosiasjoner enn det å være *hore*. På denne måten kan man også si at han har *maskulinisert* et fenomen som tradisjonelt har vært knyttet til et feminint univers av skam og tvang, ved å benytte seg av tegn og markører som kan konnoteres til mannlighet. Det er også sannsynlig at denne "omforming" er lettere tilgjengelig for mannlige enn for kvinnelige prostituerte, da førstnevnte i kraft av å være menn allerede har enklere tilgang til diverse mannlighetsposisjoner. Motsatt må nok kvinnelige prostituerte i større grad kjempe med symbolikk og forventninger knyttet til tradisjonell kvinnelighet, noe som igjen kan vanskeliggjøre frigjøringen fra en typisk "horeforståelse".

Likevel må kanskje drøftingen overfor nyanseres noe. For selv om det å være kvinnelig prostituert i stor grad assosieres med marginalisering og mindreverdighet og Jim på mange måter bryter med denne forestillingen, eksisterer det også andre bilder av kvinner som selger sex. Det finnes for eksempel en slags forestilling om den "lykkelige hore" som i større grad nærmer seg Jims assosiasjoner om det å være *sexspesialist* eller *sexterapeut*, og dette har blant annet vært et bilde feminister har protestert kraftig mot. Det er altså ikke slik at det å være kvinne som selger sex kun har blitt knyttet til en tradisjonell offerdiskurs, selv om dette nok er det mest dominerende bilde i Norge i dag.

6.1.3 MASKULINITETSKATEGORIER OG MASKULINITETSDISKURSER

I teorikapitlet tok jeg for meg Connells fire maskulinitetskategorier og argumenterte for en mer diskursorientert og dynamisk tilnærming til disse. Når jeg nå har drøftet Jims måter å konstruere egen mannlighet på, synes jeg derfor at det er interessant å se nærmere på hvordan Connells teori kan forstås i forhold til disse. Som vi har allerede sett trekker jeg i det foregående i stor grad på Connells begrep om hegemonisk maskulinitet, da jeg synes dette er fruktbart for å identifisere og tydeliggjøre kulturelt dominerende og ofte ettertraktede mannlighetsposisjoner. Men i stedet for å benytte dette begrepet som en fastlagt kategori, snakker jeg i hovedsak heller om en *hegemonisk maskulinitetsdiskurs* eller en *hegemonisk maskulinitetspraksis*. På denne måten vektlegger jeg det flytende og vekslende, heller enn det statiske og låste. Når jeg da skriver at Jim plasserer seg innenfor en hegemonisk diskurs eller praksis, blir det dermed tydeligere at dette handler om kulturelle fortellinger som individet både kan benytte seg av, forkaste eller distansere seg i forhold til.

I teorikapitlet stilte jeg også spørsmålet om det på en og samme tid er mulig å inneha *både* en hegemonisk, underordnet og marginalisert form for maskulinitet og hvordan vi eventuelt kan forstå sexselgere som lever ut "motstridende" maskuliniteter. Ut fra en mer statisk forståelse av Connell blir jo dette fort problematisk. Det blir vanskelig å forstå samspillet og skiftningene mellom de ulike maskulinitetene, og vanskelig å skulle "plassere" noen i flere kategorier på en gang. Å befinne seg innenfor en hegemonisk maskulinitetskategori vil for eksempel i stor grad utelukke muligheten til også å kunne befinne seg innenfor den underordnete kategorien. Hvis vi betrakter dette i forhold til Jims fortellinger, gir dette imidlertid en lite fruktbar innfallsvinkel for å få tak i kjønnet kompleksitet og mangfold. På mange måter befinner jo nettopp Jim seg innenfor en underordnet eller en marginalisert form for maskulinitet, da han er en prostituert mann som selger sex til både menn og kvinner, og også opplever seksuell og emosjonell draging til begge kjønn. Men som vi har sett, blir dette en altfor snever tilnærming til Jims mannlighet. For til tross for de lite anerkjente måtene Jim lever på, benytter han seg jo i utstrakt grad av hegemoniske maskulinitetstegn, på samme tid som han distanserer seg fra andre. Virkeligheten er altså adskillig mer mangetydig og dynamisk enn det enn konservativ bruk av Connells teori åpner

opp for, og hvis jeg i større grad hadde benyttet teorien på denne måten, ville det ha blitt vanskeligere å få øye på nyansene og motsetningene i Jims fortellinger.

6.2 "ALLE FANTASERER OM TARZAN"

I de forrige kapitlene har jeg blant annet nevnt at Jim er mer oppatt av alfahannen enn av alfakvinnen og at dette nok handler om at bildet av en dominant og aktiv mann har en sterk kulturell betydning. Selv om Jim også nevner alfakvinnen, er han i mye større grad opptatt av alfahannen, og han legger stor vekt på kvinners behov for en "ordentlig" mann. Dette er noe han kommer tilbake til og understreker flere steder i intervjuet:

De skal bare kjenne dette at det er en ordentlig mann tilstede. [...] Det er vel kanskje det også som kjennetegner de fleste kvinnelige kundene mine, at det er et gjennomgående behov. Og der er det kanskje noe norske menn burde lære litt og... Faktisk å tørre å være litt mer "macho", fordi at kvinner har faktisk behov for det mannlige også. [...] Alle sexterapeuter i Norge sier, men de er selvfølgelig kvinnelige, det er at: "å, kvinner blir så tent når mannen tar oppvasken." Nei, det kvinner blir tent av er i stor grad at en mann viser seg å være mann og tar styringen og slenger dem på senga og knuller vettet av dem. Altså, det... Det er... Kvinner tenner på det også. Og det er noe med det at man gjør det så komplisert, at når en mann hele tiden må spørre kvinnen om lov til ting, så mister kvinner også tenningen, fordi altså, alle fantasierer om Tarzan. Altså, sånn er det bare, og da er det at man må kunne være litt Tarzan også, hehe, og da er det sånn på en måte... Jeg har jobb som profesjonell Tarzan, hehe.

Det ser dermed ut som om den heteroseksuelle settingen der Jim selger sex til kvinner, i større grad er ladet med et tradisjonelt og konvensjonelt meningsinnhold enn den homoseksuelle settingen der han selger sex til andre menn. På tross av at Jim på mange måter uttrykker en kritisk og queer holdning til seksualitet, kan det altså virke som om den heteroseksuelle situasjonen rører ved og aktiverer mer typiske og hegemoniske mannlighetsmarkører. Hvis vi betrakter dette i forhold til den heteroseksuelle matrise der mann/kvinne- dikotomien blir grunnleggende for å forstå kjønnete sammenhenger, er det imidlertid ikke så merkelig at Jim i større grad gjør (hegemonisk) maskulinitet når han selger

sex til kvinnelige kunder, enn når han selger sex til mannlige kunder. Menn blir menn i kontrast til kvinner og vice versa, og dette kommer blant annet til uttrykk i måten kjønnene posisjonerer seg i forhold til hverandre. Ikke minst vil en ved slike posisjoneringer også kunne oppleve å få veldig positive bekreftelser. På tross av at kjønnete forventninger og forestillinger kan være både rigide og begrensende, kan de nemlig utgjøre viktige og meningsfylte deler av et individs identitet og selvfølelse. "Belønningene" man kan få ved å være "ekte" mann eller kvinne, bør derfor ikke undervurderes.

6.2.1 "DET VAR JO NYDELIGE JENTER, IKKE SANT"

Den andre informanten som selger sex til kvinner er Håkon, og han definerer seg selv som fullstendig heterofil. Håkons historie skiller seg fra Jims historie på grunnleggende måter, og til tross for at de begge relativt tilfeldig ble tilbudt penger for å ha sex og på denne måten "havnet" i prostitusjonen, er det store forskjeller både i måten denne er organisert på og hvordan de forholder seg til den. Der Jim har et avgrenset og "profesjonelt" forhold til det å selge sex, flyter privatlivet og prostitusjonen på uklare og kompliserte måter over i hverandre for Håkon, noe som tidvis har gjort han forvirret og utilpass. Blant annet har han hatt kjærlighetsforhold til flere av de kvinnene han har solgt sex til, og disse har da både vært kunder og kjæresten eller elskerinner. I tillegg har Håkon hovedsakelig solgt sex for å finansiere et omfattende rusmisbruk, noe som har satt han i sårbar og utsatt posisjon.

Her skal det imidlertid nevnes at Håkon på et tidspunkt fikk en relativt stor arv og derfor ikke *måtte* selge sex for å få nok penger til rus. Han forteller blant annet at han kjøpte seg mange nye ting, men at dette likevel ikke "stoppet tanken på sex", noe som indikerer at behovet for penger nok kanskje ikke er hele forklaringen på hvorfor han har prostituert seg. Kanskje det finnes andre faktorer og aspekter ved prostitusjonen som gjør at Håkon blir værende? Kan det være andre behov han får dekket ved å selge sex? Det som i alle fall blir tydelig er at Håkon i tillegg til pengene han tjener på å selge sex, får mye seksuell og emosjonell

bekreftelse. Og det er nettopp her finner vi likhetene mellom Håkon og Jim, og disse er i hovedsak knyttet til hvordan de som menn posisjonerer seg i forhold til kvinnene de selger sex til. Den heteroseksuelle settingen som jeg nevnte i forrige kapittel, blir altså en viktig kjønnskonstituerende og kjønnsbekreftende faktor også for Håkon. Imidlertid vektlegger Jim og Håkon ulike aspekter både ved sin egen mannlighet og ved kvinnes behov, noe jeg vil se nærmere på i den kommende drøftingen.

Der Jim tydelig kan knyttes til en hegemonisk maskulinitetspraksis, vil jeg ikke si at dette gjelder Håkon på samme måte. Likevel benytter også Håkon seg av sentrale tegn på hegemonisk maskulinitet, og da i hovedsak av *en (hetero)seksuell lyst og et (hetero)seksuelt begjær som liksom aldri blir ordentlig tilfredstilt, og som heller ikke kan kontrolleres eller temmes:*

Jeg: Så det er for å få penger at du på en måte fortsatte?

Håkon: Ja, selvfølgelig. Men så var det jo... Det var jo... Som å være plommen i egget og da, for at det var jo nydelige jenter, ikke sant, og dem var jævlige gode med meg, så jeg klarte ikke å komme meg ut av det der jeg altså, for at... [...] Men så tenkte jeg: "Er alle sånn som meg, eller er du spesiell, Håkon? Er du idiot når det gjelder sex?"

Jeg: Fordi?

Håkon: Ja, for jeg tenkte jo jævlige ofte på det, ikke sant.

Jeg: Så du tenker at du på en måte er en idiot fordi du tenkte for mye på det?

Håkon: Ja, at jeg var på en måte nymfoman, forstår du hva jeg mener? [...]

Håkon opplever som vi ser at det å selge sex er som å være "plommen i egget", og som han understreker så har han i perioder tenkt så mye på sex at han har vært redd for at han var nymfoman. Begjæret og lysten blir overveldende og gjør at han "blir sinnssyk i hodet":

Så suger hun meg, og da sier jeg klart i fra: "Kaja, hvis du suger mer nå, så kommer jeg." "Ja, så kom da for faen, jeg svelger hele greia jeg." Og da blir du jo sinnssyk i hodet, ikke sant. Så gjør hun jo det da. Nei, det er bare så enkelt som det altså.

Håkon beskriver videre hva han opplever som er god sex og at dette i like stor grad handler om nærhet og samtale, som om rene seksuelle handlinger:

Den gode sexen for meg, jeg gjentar det til det uendelige. Det er hvis jeg sitter og prater med ei jente, og vi deler erfaring, styrke og håp. Og så: " Hei, Håkon, skal vi ta oss en dusj? Ja, det gjør vi, ja." Og så går vi og tar oss en dusj, og så står det tre levende lys på bordet, ikke sant, og så sitter hun i armkroken min. Så kjenner jeg godlukten av håret hennes, og så skjer det som skal skje. Det syns jeg er godt.

Det å selge sex handler altså for Håkon også om hans egen nytelse og hans egen seksualitet. I motsetning til Jim som tydelig skiller mellom sin egen seksuelle lyst og prostitusjonen, finnes det her ingen vannetette skott for Håkon. Imidlertid er den seksuelle kompetansen og evnen til å gi kvinnene seksuell nytelse, grunnleggende for både Jim og Håkon. Gjennom hele intervjuet kommer Håkon tilbake til nettopp dette, nemlig nytelsen og den seksuelle "forløsningen" kundene opplever sammen med han. Selv om Håkon beskriver dette på mer eksplisitte og detaljerte måter enn Jim, er seksuell selvtilit noe som de begge uttrykker og vektlegger i relasjon til kundene. Men der Jim er mest opptatt av alfahannen som myndig slenger kvinnene ned på senga og " knuller vettet av dem", iscenesetter Håkon en "mykere" form mannlighet og seksualitet. Mens Jim hevder at kvinner i større grad tenner på "macho" atferd og at norske menn blir kjedelige fordi de er for likestilte og feminine, uttrykker Håkon det motsatte, nemlig at mange av kundene hans har det så bra med han seksuelt nettopp fordi han ikke er "macho", men mer forsiktig, myk og følsom:

Jeg: Har du makt over kvinnene, da?

Håkon: Hva tenker du på da?

Jeg: Makt til å gi nytelse for eksempel, at de, at du har noe som de vil ha, at du har makt der?

Håkon: Ja, ja. Det veit jeg. Av de jentene jeg har ligget med, så tror jeg ikke dem lyver alle sammen, altså. Dem sier at jeg er veldig god, mhm... Det gjør dem, at jeg er øm og tar det med ro og sånne ting, så...

Jeg: Fordi at du tar det med ro og liker å bruke lang tid og sånn... Det er kanskje noe de gjerne ønsker seg?

Håkon: Ja

Jeg: Og kanskje er det noe de har savnet? [...]

Håkon: Riktig, riktig... Fordi at jeg kan jo huske når jeg var en femten, seksten år. Å herregud, få av henne trusa og få pikken i henne og bababababa, og så gikk det for deg, ikke sant. Hvem har nytelse av det? Ja, det var godt når det gikk for meg... Når det gikk for meg, men jeg kan ikke tenke meg at hun jenta hadde det så forferdelig godt... Så, nei.

Jeg: Det var mer sånn mekanisk på en måte?

Håkon: Ja, det var mekanisk, ja... Nei, jeg ligger og koser med henne, stryker på henne. Har hun en god massasjekrem snur jeg henne på ryggen, så spruter jeg litt nedover da. Så masserer jeg henne ømt, så kommer jeg ned til rumpeballene, ikke sant, og da hører jeg jo at hun har det godt, og så skrever hun, og så tar jeg leggene hennes ømt og når jeg kommer til... Ja, når jeg kommer til musa så er hun søkke våt. Og det forteller meg at hun har det deilig. Så, nei... Det er bare sånn det er. [...] For du har sikkert sett pornofilm, du og [...]Og hvis det er sex, ja, da vet ikke jeg, nei. For det kan da umulig... Nei...

Jeg: Det er mye mer... Det er liksom ømhet på en helt annen måte?

Håkon: Jammen, herregud da, jeg kan ikke holde på å knulle heller en halvtime jeg, så... Ut og inn... Altså, det er ikke sånn det foregår... Så... Nei [...] Jeg tror ikke en jente er ute etter en machomann jeg, altså. Jeg tror hun er ute etter en ordentlig gutt som er snill og grei og... Det er i alle fall det min erfaring. [...]

Jeg: Så du... Du er ikke noe sånn machotype? En litt mykere type?

Håkon: Ja, jeg er litt mykere type ja. Å ja, ja, dæven, jeg kan ikke begynne å bruke noen gjenstander jeg nei, og kline til kvinnfolka, og håndjern og alt det der nei, det er ikke min stil altså.

Selv om det her kan det innvendes at jeg har lagt føringer for Håkon ved å bruke formuleringer som "en litt mykere type", mener jeg likevel at det han selv forteller og uttrykker i intervjuet støtter opp under mine tolkninger.

At Håkon bærer på en stor sårbarhet kommer til uttrykk flere steder i intervjuet, og som jeg nevnte i metodekapitlet begynte han flere ganger å gråte mens vi snakket sammen. Han forteller også om vanskelige og triste episoder knyttet til kjærlighetsforholdene han har hatt til noen av kundene. Det å selge sex til en kvinne, og samtidig oppleve gjensidig kjærlighet og følelsesmessig nærhet til den samme kvinnen, har vært fryktelig vanskelig. Dette har blitt enda mer komplisert på grunn av Håkons rusmisbruk og fordi noen av disse kvinnene har vært i faste forhold mens de har kjøpt sex av/hatt forhold til han:

Jeg: Var det vanskelig da at sexen var betalt? Eller at du fikk betaling da? Når det på en måte var mer som kjærlighet, og så på en måte [...] Var det liksom litt tøft?

Håkon: Mhm, det ble det når jeg ble glad i den ene jenta veit du, så ville jeg ikke ha betaling jeg, veit du. For hun var jo så innmari god med meg, ikke sant. Nei, hun skulle presse på meg de der pengene... Og gjøre det sånn og sånn, da.

Jeg: Var det fordi hun mente at du trengte det, at hun ville betale deg? [...]

Håkon: Nei, hun mente at jeg trengte det da, for hun visste jo om stoffmisbruket mitt og alt sånn, og "I stedet for at du drar rundt og gjør et brekk eller stjeler en bil, eller hva som helst Håkon, så får du de her pengene av meg," sa hun. "Og tror du faen ikke jeg kan..." Jeg var da tøff jeg og, veit du... "Tror du ikke jeg klarer å fø meg selv på annet vis eller papapapapa..." Nei, ikke sant... "Det er ikke det jeg mener," sier hun, vet du. Jeg husker når vi gikk ut i entreen der jeg, når jeg skulle gå fra henne da. Dem hadde enebolig dem. Jeg husker vi gikk ut i entreen der da, og så sier jeg til henne "ha det da, vennen," og så snur jeg meg og kikker på henne, og det rant tårer til henne også, veit du... Det handler om følelser det her, forstår du.

Selv om Håkon anser seg som en følsom mann, var han likevel ikke forberedt på at det skulle bli såpass komplisert og belastende å selge sex. I begynnelsen gikk det greit, men etter hvert ble det mer og mer problematisk. Kjærlighetsforhold han har hatt til kvinner som han ikke

har solgt sex til, og som heller ikke har visst at han har gjort dette, har i tillegg vanskeliggjort situasjonen. Selv om han flere ganger var nær ved å fortelle den ene kjæresten sin om prostitusjonen, klarte han likevel ikke å gjennomføre det:

[...] I starten, så trodde jeg at jeg var Don Juan, du ordner det du skal ha... Men til slutt så begynte det å gå på nervene mine. "Faen Håkon, hva slags følelsesliv har du da?" Og så dukka det plutselig opp ei jente som heter for Else som jeg ikke hadde noe sånt forhold til, men vi ble glad i hverandre.

Jeg: Så ikke noe sånn betalt sex?

Håkon: Nei, nei, nei, sånn helt vanlig. Og da kom problemene til meg, altså.

Jeg: Så dere ble kjærester eller?

Håkon: Ja, vi ble kjærester. Så da slo det meg, dæven Håkon, det her må du gjøre noe med du, altså. Du må komme deg ut av det, eller et eller annet må du gjøre.

Jeg: Hva sa hun Else da da?

Håkon: Nei, jeg var jo på nippet til å fortelle det til henne da, gang på gang på gang på gang vet du... Nei. [...] Det var en vanskelig tid altså det der. Det må jeg si, jeg hadde det ikke godt, men du veit jeg skulle finansiere min dop jeg, ikke sant.

Som vi har sett, er Håkon i liten grad opptatt av å være "macho" eller av å gjøre en "Tarzanmaskulinitet" slik som Jim, og han vektlegger i større grad feminint konnoterte praksiser. Dette kommer blant annet til uttrykk i beskrivelsene av at god sex for han er knyttet til kommunikasjon og ømhet, og at han gjerne vil dele "erfaring, styrke og håp" med den han har sex sammen med. Den gode sexen blir altså del av en større helhet, heller enn et separat mål i seg selv. Slik benytter Håkon seg av en typisk feminin diskurs, der selve sexen blir mindre viktig enn sammenhengen og relasjonen den skjer innenfor. Penetrasjon og samleie blir heller ikke like sentralt som kroppskontakt, nærhet og andre handlinger som stryking, kosing, massering og lignende. Ønsket hans om å ta en dusj sammen og ha "levende lys på bordet" hører også hjemme innenfor en slik feminin diskurs. Det samme kan sies om måten han beskriver en sydentur han var på sammen med en av kundene, der kunden kjøpte både klær og smykker til han. Sett i forhold til måten Jim snakker om å være

på "ferieturer" med kunder, er Håkon i langt mindre grad opptatt av å ha kontroll og styre situasjonen. Dette kan jo selvfølgelig sies å speile de reelle forskjellene mellom Jims og Håkons måter å selge sex på, og i særskilt grad det faktum at kontroll og grenser er en forutsetning for at Jim ønsker å selge sex i utgangspunktet. Likevel kan nok noen av disse ulikhetene også knyttes til at Jim og Håkon benytter seg av og identifiserer seg med forskjellige markører og tegn for mannlighet.

Basert på det jeg tidligere har drøftet om at menn kan gjøre feminitet og at dette kan tydeliggjøre det kulturelle kjønnsaspektet, kan man derfor si at Håkon på mange måter gjør feminitet. En konsekvens ved en overdreven bruk av en slik innfallsvinkel kan imidlertid være at begrepene mannlighet og maskuliniteter, i stedet for å utfordres og "utvides" slik at det blir rom til nye og ukonvensjonelle praksiser, paradoksalt nok kan "stivne" og dermed reprodusere en smalere maskulinitetsforståelse. Hvis man i hovedsak velger å knytte utradisjonelle, utypiske eller nyere måter å være mann på til det å gjøre feminitet, kan man risikere at det som i utgangspunktet var intensjonen med et slikt grep, nemlig å utvide forståelsen av mannlighet, i stedet får en motsatt effekt og heller bidrar til en stereotypisk begrepsforståelse. Jeg synes derfor at man skal være varsom med en for ensidig bruk av en slik innfallsvinkel, uten at man samtidig åpner opp for alternative tolkninger. Det vil i denne sammenheng bety at jeg *både* kan knytte Håkons atferd til begrepene mannlighet og maskuliniteter, og til det å gjøre feminitet. Kanskje er det nettopp en slik vekselvirkning mellom ulike innfallsvinkler som også er best egnet til å gripe kjønnet mangfold.

I denne sammenheng er det imidlertid viktig å påpeke at tegnene for hegemonisk maskulinitet heller ikke er konstante, men endres i takt med kulturelle skifter. I en norsk middelklassekontekst kan dette for eksempel bety at de siste tiårenes fokus på et nærværende farskap, etter hvert har ført til at dette farskapsidealet i større grad har blitt tatt opp i den hegemoniske maskulinitetsdiskursen. På en slik måte vil altså egenskaper som tidligere har blitt identifisert med for eksempel underordnede eller marginaliserte former for maskulinitet, gradvis kunne endres og "transformeres" til hegemonisk maskulinitet. Kanskje burde man av den grunn utvise forsiktighet med å "låse fast" praksiser man identifiserer

med hegemonisk maskulinitet, slik at man ikke ender opp med kun å bekrefte og reprodusere disse. Jeg vil påstå at endring likevel tar tid og at det skal relativt mye til før for eksempel farskap, vil være like knyttet til dominerende bilder av mannlighet som moderskap er knyttet til dominerende bilder av kvinnelighet.

På tross av at Håkon gjør en "mykere" form for mannlighet eller kan sies å gjøre feminitet, vil jeg som jeg tidligere har nevnt likevel hevde at han i stor grad er opptatt av å bekrefte konvensjonelle maskulinitetsidealer. For eksempel benytter han seg flere steder i intervjuet av tradisjonelle kjønnsmarkører som støtter opp under slike idealer. Blant annet ser vi dette når han forteller om kunden som fortsatt ville betale han selv etter at de hadde inngått et kjærlighetsforhold. Håkon nektet nemlig å ta i mot disse pengene fordi han ville være "tøff" og forsørge seg selv. Et annet sted i intervjuet uttaler han også at han er en "harding."

Likevel er det særskilt i tilknytning til en heteroseksuell begjærform at Håkon konstituerer og bekrefter sin egen mannlighet. At heteroseksualiteten er av avgjørende betydning for han, kom blant annet til uttrykk helt i begynnelsen av intervjuet. Jeg visste ikke om han solgte sex til menn eller kvinner, men på bakgrunn av den informasjonen jeg hadde om mannlig sexsalg regnet jeg med at det var mest sannsynlig at han solgte sex til menn. Jeg spurte han derfor direkte om han solgte sex til menn eller kvinner, og det var tydelig at han mislikte dette sterkt. Han virket rett og slett ganske sjokkert og fornærmet over spørsmålet mitt, og jeg følte umiddelbart at jeg hadde sagt noe som var veldig "galt". Blant annet kom han med et slags "utbrudd" der han hevet stemmen og liksom brølte på en halvveis spøkefull, halvveis alvorlig måte at "Å nei, nei, nei! [...] Ikke begynne å ta inn noen mannfolk, nei!" Selv om jeg på nokså klønete måter klarte å komme meg videre i intervjuet, ble det tydelig at heteroseksualiteten er viktig for Håkon. Det vil med andre ord si at det er grunnleggende for Håkon at han som *mann* har kunder eller kjærester som er *kvinner*.

På samme tid er Håkon veldig opptatt av å fortelle om kundenes utseende og at de er pene, fine, deilige og lignende. Så å si hver gang han forteller om en kvinne han har solgt sex eller

hatt et forhold til, understreker han at disse kvinnene har et attraktivt utseende. Som vi har sett, legger han også stor vekt på å understreke seksualitetens betydning, både i forhold til sitt eget sterke begjær og i forhold til kundenes nytelse og tilfredsstillelse. Det vil si at han stadig refererer til både hvor mye han liker kvinner og hvor mye han liker å ha sex med dem, samtidig som han i stor grad vektlegger hvor god han er for kvinnes seksuelle nytelse. Selv om dette selvfølgelig kan være reelle beskrivelser av virkeligheten er det likevel Håkon selv som velger å fokusere på akkurat disse aspektene ved prostitusjonen, på samme tid som det er han som velger å formulere seg akkurat slik som han gjør. At disse måtene å fokusere eller snakke på kan være med på å tåkelegge mer vanskelige eller ubehagelige følelser, skal jeg drøfte nærmere i neste kapittel.

6.2.2 "EROBRERFORTELLINGEN" SOM BEKREFTELSE OG BESKYTTELSE

I forbindelse med Jims historie, nevnte jeg at han på mange måter iscenesetter og lever ut en slags "erobrerfortelling". Denne fortellingen er knyttet til at han som trygg og selvsikker mann ved hjelp av kløkt og erfaring "gjennomskuer" og tilfredsstiller (i særskilt grad de kvinnelige) kundenes seksuelle, og i en viss grad emosjonelle, behov. En slik fortelling finner også Elin Kippe i sin hovedfagsoppgave om menn som selger sex, og den er da knyttet til menn som har kvinnelige kunder:

"For det andre kan informantene – ved å definere innholdet i tilværelsen som prostituert som annerledes fra andre prostituertes tilværelse, forsøke å ivareta sin maskulinitet. Dette kommer til uttrykk gjennom informantenes beskrivelser av prostitusjonen. Jonas forteller for eksempel om menn som misunner han tilværelsen han lever, mens Jimmy beskriver hvordan han gjennom prostitusjonen nærmest "nedlegger" kvinnelige kunder. Slik jeg forstår det, identifiserer informantene seg i høyere grad med en erobrer - rolle, enn med en objekt – rolle - til tross for at enkelte kunder behandler dem som objekter. De konstruerer dermed et annet meningsinnhold i termen "hore", enn kvinnelighet og tilgjengelighet" (Kippe, 2000, s. 133).

Kippe nevner her at mennene til tross for at de av enkelte kunder blir behandlet som objekter, likevel fremstiller seg selv som erobrere. Ved å fokusere på de tradisjonelle hegemoniske mannlighetstegnene som sexsalgene faktisk gir tilgang til, slik som det å ha sex med og å tilfredsstille mange kvinner, kan dette bli en måte å "løfte" seg selv på samtidig som andre aspekter nedtones. Dette blir slik jeg ser det svært relevant i forhold til Jims historie, og på bakgrunn av det jeg drøftet i forrige kapittel, blir det tydelig at også Håkon benytter seg av en slik "erobrerfortelling". Heteroseksualiteten, den konstante lyst, fokuset på kvinnes utseende og deres seksuelle nytelse og hengivelse, er alle elementer som kan knyttes til en slik fortelling. Jeg mener imidlertid at Håkons bruk av denne fortellingen kan være en måte å unngå mer smertefulle følelser og aspekter ved prostitusjonen på, og det kan virke som om han i stedet for å anerkjenne disse, heller velger å benytte seg av og fokusere på mer anerkjente tegn for maskulinitet. Med andre ord så vektlegger han heller seksuelle detaljer som fremstiller han som en god elsker, enn for eksempel sin egen maktesløshet eller sårbarhet i situasjonen. Det er nemlig påfallende hvordan Håkon liksom "sniker" inn slike seksuelle detaljer og fortellinger under intervjuet, selv der jeg ikke har spurt han spesifikt om dette:

Jeg: Pris da? Er det noe sånt som avtales? Eller er det også sånn som mer bare...

Håkon: Nei, pris det er jo, gjerne avtaler vi det på forhånd, men så spør det hva vil jeg, og hva vil hun. For ikke sant, for en del av jentene og en del av min kropp og. Det holdt ikke med et vanlig samleie, at du skal ligge og kjøre pikken i henne, pampapampapam, og så ferdig ikke sant. Jeg husker veldig godt hun Caroline, hun skulle jeg knulle bakfra, og så skulle hun få seg noen dasker på rumpa da. Ja, men det er okay det, fordi at hun forklarte meg hvorfor og. Hun sa at da fikk blodstrømninga i gang. Så kom hun som en foss, altså. Og ja, Nina blant annet, hun var jævlige god til å suge... Hehe. [...] Og så, nei da, så det var... Stort sett så var det ikke avtalt på forhånd, men kjemien stemte tvert den når vi kom i sammen sånn da, så var det litt okay. Nei, dæven ta altså, du kan tenke deg at du kjører... Jeg og henne i bilen da, skulle vi inn i Leirvik for det var hjemlassen hennes. Og så var det mye jordbær der, så vi skulle inn der og plukke jordbær, vet du. Og så kjørte vi gjennom den der [...]tunnelen. Den er ganske lang den, skjønner du. Og så sier hun til meg, vet du: "Å, herregud, Håkon, jeg er så kåt på deg, jeg. Kan du ikke pule meg?" "Hva faen, vi er da inni en tunnel!" Og så var det et sånt avlukke, ikke sant. Så kjører vi inn der, slår ned baksetene. Og puler på henne, og da får vi høre den fløyta da vet du, for da kommer det inn en trailer, ikke sant, og han sitter så høyt han at han så jo oss... Hehe.

Som vi ser formulerer Håkon seg på måter som gjør at han i særlig grad fremstår som ettertraktet, begjært, seksuelt kompetent, erfaren og lignende. Når jeg stiller han spørsmål om mer sårbare temaer, virker det også som om han heller ønsker å vri samtalen inn på temaer og episoder som stiller han i et mer "positivt" lys. Når jeg for eksempel spør han om han noen gang opplever å få prestasjonsangst, svarer han på denne måten:

Jeg: Men du får ikke noe sånn prestasjonsangst? [...]

Håkon: Nei... Nei, jeg er sånn jeg, skjønner du, at jeg syns alle jenter er så pene jeg. Ikke sant, så da... Nei, får ikke noe prestasjonsangst for det ... Noen er barbert på musa [...] Noen har en piercing der, noen har en tatovering der, og jeg synes alle dere er så herlige jeg atte, atte...

Igjen benytter Håkon altså her anledningen til å understreke egenskaper og erfaringer som i stor grad kan knyttes til en anerkjent mannlighet. I stedet for å snakke om det mer sårbare temaet prestasjonsangst, benytter han heller anledningen til å snakke om kvinners underliv. Og ved å beskrive variasjoner i hvordan kvinners underliv ser ut, bekrefter han samtidig sin egen seksuelle erfaring og dermed sin "status" innenfor en hegemonisk maskulinitetspraksis. Slik plasserer Håkon seg selv i en selvsikker og trygg posisjon hvor mannligheten blir ivaretatt, mens kvinnene i større grad objektiveres og ufarliggjøres. Fokuset på at alle kvinner er så "herlige" og "nydelige" bidrar også til en slik posisjonering. Håkon blir slik subjektet som ser og vurderer verden, i dette tilfellet kvinnene i den, mens han på samme tid unngår en tilsvarende objektivering av seg selv. At det er faktisk er kvinnene som kjøper sex av han og at han trenger pengene han tjener på dette, blir dermed ikke kommunisert. Kvinnenes muligheter til for eksempel å utnytte, overkjøre eller såre han blir på denne måten fraværende.

Et par steder i intervjuet kommer Håkon nærmere inn på at prostitusjonen likevel har sine baksider. Når jeg spør han om kundene på noen som helst måte har makt over han, nærmer han seg i større grad dette at det faktisk er de som bestemmer, krever og setter premissene

for hva som skal skje. Både i forhold til hva Håkon faktisk sier og i forhold til kroppsspråk, tonefall og lignende, blir det tydelig at dette er et vanskelig og ubehagelig tema å snakke om:

Jeg: Føler du at de kvinnene har makt over deg på noen som helst måte?

Håkon: Mhm, jaja...

Jeg: Hvordan da?

Håkon: ... Det er jo dem som forlanger da, det er det da...

Jeg: Du er avhengig av dem? Eller?

Håkon: Ja ... Altså... Når jeg sokker ei jente, det finnes ikke noe bedre på jorda for meg, ei nydusja jente, ååå, å herregud det er så godt det altså det... Jeg holdt på å bli sinnsyk jeg, av det... Ååå, hvis jeg kjenner at hun begynner å komme også og tar og bare armene rundt, og bare trykker hodet ned, det er sinnsykt godt, altså... Så, men da føler jeg at det er hun som har makta jeg da, det syns jeg da.

Jeg: Fordi at? [...]

Håkon: ... Jeg må gjøre det enten jeg vil eller ikke jeg, da... Forstår du? Jeg må gjøre det enten jeg vil eller ikke, så må jeg gjøre det...

Jeg: Blir det da en litt sånn motstridende følelse for deg da? Eller er det litt sånn..

Håkon: Ja, det kan være begge deler der igjen... Kan være en motstridende følelse, ja. Det kan det være... Også har det kommet en masse hjelpemidler, ikke sant. Fleste jentene [...] Fleste jentene har en dildo. Ja, og vil at jeg skal prøve den på dem, og ja, det gjør jeg jo gjerne det, og da og føler jeg at det er hun som har makta, jeg. Da er det for meg... Da må jeg bare gjøre det jeg, når hun sier at jeg skal gjøre det, da.

Jeg: Er det ubehagelig på en måte at hun har makt over deg da? Hun bestemmer...

Håkon: Jaa, hun har makt over meg da. Hun bestemmer, hun bestemmer...

Selv om Håkon her igjen vektlegger og utdyper det seksuelle, i dette tilfellet hvor mye han liker å gi kvinnene oralsex, kommer det vanskelige og smertefulle ved prostitusjonen tydeligere frem. Ambivalensen han føler i situasjonen ved at han kan nyte og like den, samtidig som han kan føle seg tvunget, utilpass, trist og lignende, er et gjennomgående

tema. Mot slutten av intervjuet får han en tekstmelding fra en kunde som han leser opp høyt for meg, og i denne situasjonen blir også ambivalensen synlig:

Håkon: "Kan du knulle meg i dag? Hilsen Kari" (Slenger mobil hardt på bordet, sukker tungt.)

Jeg: Hvordan føler du deg når du får en sånn melding?

Håkon: Jeg føler meg jævlig dum... Jeg føler meg dum, gjør jeg (Stemmen brister, og han gråter litt.) Hun er 26 år, altså, og en nydelig jente. Hun spiller på et fotballag oppå her... Hva skal jeg svare da? [...]

Jeg: Er det sånn at du blir lei deg når du får sånne meldinger som det der?

Håkon: Mhm, jeg gjør det.

Jeg: Blir du trist?

Håkon: Jeg blir trist. Også går det en liten stund, og så moter jeg opp meg da, og så tenker jeg som så at, du har nå sjansen da, tenker jeg da. Men, du blir i en sånn dobbeltsituasjon. Sånn, du vet ikke hva som er rett og vrangt, sånn sitter jeg og tenker jeg, vettu...

Som Håkon her uttrykker, så havner han i en slags dobbeltsituasjon. Når han forteller at han først blir trist, før han tenker "du har nå sjansen, da", kan dette videre sies å peke tilbake på "erobrerfortellingens" kulturelle tilgjengelighet. Det vil med andre ord si at den potensielle anerkjennelsen som finnes i situasjonen fordi Håkon er mann og kundene hans er kvinner, kan være lettere å forholde seg til enn det som er knyttet til mer vanskelige temaer. Og som jeg nevnte i forbindelse med Jim, så vil menn ofte ha en enklere tilgang til disse mer "usårbarlige" posisjoneringene. På denne måten blir altså "erobrerfortellingen" en mulighet til å tåkelegge aspekter og opplevelser som kanskje er veldig reelle, men som likevel er vanskeligere å få øye på og anerkjenne som følge av den kjønnete symbolikken. Et eksempel på dette ser vi tydelig i det følgende:

Håkon: Ei som heter Synne, da vet du. [...] Var sånn amerikanisert, ligger under solarium. Ja, jeg synes det ikke er noe fint det der, jeg, men... Silikonpupper og

blablabla, vet du. Og så ringer hun. "Tar du deg en tur?" "Ja, det kan jeg gjøre," sier jeg. Og så kommer jeg oppover, jeg. Så står hun i rosa morgenkåpe og bare vrenger av seg. "Nå knuller du meg på kjøkkenbordet," sa hun, ikke sant. Og da gjør jo jeg det jeg, vet du. Men det er jo ikke rett i mine hjerneceller da, for å si det sånn da... Hehe... Jeg lurer på... "Hva faen er det du holder på med, Håkon"... Så det..

Jeg: Hvordan ikke rett, hvordan ikke rett da? [...]

Håkon: [...] Nei, jøss jeg får ikke til å forklare det til deg, jeg... Men for det første så er jeg ikke glad i hun Synne. Det er jeg jo ikke. Hun er jo et kjønnsobjekt for meg, ikke sant. Også tenker jeg som så: "Håkon, utnytter du henne du nå?" Ikke sant?

Jeg: Mhm.

Håkon: Og det sa jeg til henne en gang jeg. "Er jeg her for å utnytte, utnytter jeg deg?" "Nei, kutt ut a, gutten min. Jeg må jo ha deg, for faen," sier hun. Ikke sant. Så da var jeg litte grann beroliga da, så nei... Så sånn har jeg nå holdt på, da. Nei, jeg veit ikke jeg, jeg blir så usikker på meg selv når det gjelder det der jeg at.

Til tross for at det faktisk er Synne som her tar kontakt med Håkon og som på en dominerende og autoritær måte bestemmer når og hvordan de skal ha sex, er Håkon likevel bekymret for om han utnytter henne. Noe av årsaken til dette er i følge Håkon at han ikke er glad i henne og at hun er et kjønnsobjekt for han. Det interessante her er jo imidlertid at han allerede har understreket at han egentlig ikke er særlig tiltrukket av henne. Verken silikonpupper eller den "amerikaniserte" stilen hennes er noe han liker særskilt godt. Slik jeg oppfatter det har han i utgangspunktet ikke noe særlig lyst til å ha sex med henne, og det er derfor vanskelig å se at hun kan være noe kjønnsobjekt for han i det hele tatt. En mer nærliggende tolkning av situasjonen er heller at det er Håkon er et kjønnsobjekt for Synne, og at det faktisk er hun som utnytter han, ikke omvendt.

Jeg lurer også på hvordan Håkon egentlig har det når Synne "kommanderer" han til å knulle henne på kjøkkenbordet. "Og da gjør jo jeg det jeg, vet du" er hans respons. Det kan på bakgrunn av dette se ut som om Håkon i større grad enn det han direkte uttrykker, følger kundens "ordre", uavhengig av hva han selv egentlig ønsker i situasjonen. Med andre ord kan det virke som om Håkon i større grad blir behandlet, og lar seg behandle, som et objekt,

enn det umiddelbart kan se ut som. Måten Håkon formulerer seg på, bidrar dermed til å usynliggjøre disse mer smertefulle aspektene ved prostitusjonen. Dette betyr at det blir vanskelig å få øye på Håkons sårbarhet i relasjon til kundene, fordi han i så stor grad velger å fokusere på den seksuelle nytelsen han "gir" dem eller hvor god elsker han er. Og som jeg har vist er dette mulig nettopp fordi kjønnskategoriene er ladet med et såpass selvfølgeleggjort meningsinnhold. Slik blir det at Håkon er mann, noe som tilslører og tåkelegger maktaspektet i situasjonen.

6.3 FORHOLDET TIL ANDRE MENN

6.3.1 FRYKT ELLER FRIHET?

"Other men: We are under the constant careful scrutiny of other men. Other men watch us, rank us, grant our acceptance into the realm of manhood. Manhood is demonstrated for other men's approval. It is other men who evaluate the performance. [...] Masculinity is a homosocial enactment. We test ourselves, perform heroic feats, take enormous risks, all because we want other men to grant us our manhood. [...] This, then, is the great secret of American manhood: *We are afraid of other men*. Homophobia is the central organizing principle of our cultural definition of manhood. Homophobia is more than the irrational fear of gay men, more than the fear that we might be perceived as gay. [...] Homophobia is the fear that other men will unmask us, emasculate us, reveal to us and the world that we do not measure up, that we are not real men" (Kimmel, 1994, s. 128-131).

I dette sitatet av mannsforskeren Michael Kimmel knyttes i hovedsak konstitueringen og opprettholdelsen av mannlighet til frykten for *andre* menn. Menn er redde for å bli avslørt som umannlige av andre menn, og dette er blant annet årsaken til homofobi. Det blir altså viktigere å fremvise tegn på hegemonisk maskulinitet overfor andre menn enn overfor

kvinner. Kimmel hevder også at når menn gjør hegemonisk maskulinitet overfor kvinner, er dette i bunn og grunn et forsøk på å oppnå anerkjennelse fra andre menn (Kimmel, 1994).

I tilknytning til mitt materiale er dette imidlertid ikke like entydig, og et spørsmål som melder seg blir hvordan vi kan forstå Kimmels teori i forhold til mine informanternes fortellinger. Ut i fra min lesning av Kimmel skulle man nemlig kunne forvente å finne at informantene i større grad fremviser tegn på hegemonisk maskulinitet i relasjon til andre menn, enn i relasjon til kvinner, og Kimmel kommer også med flere eksempler som illustrerer en slik dynamikk. Han beskriver blant annet hvordan menn når de er alene sammen med sin kvinnelige kjæreste kan være forståelsesfulle og følsomme, mens de blir brautende og "tøffe" når de er i en sosial setting med andre menn. Kimmel hevder altså at menn i relasjon til kvinner, i større grad kan slippe å opprettholde en mannlig "fasade" (Kimmel, 1994).

Men som vi har sett, finner jeg at både Håkon og Jim i stor grad posisjonerer seg som menn i forhold til nettopp kvinner. Når det gjelder Håkon, selger han jo kun sex til kvinner, og det er derfor disse relasjonene vi kan si noe om. I motsetning til Jim som selger sex til begge kjønn, kan vi ikke vite noe om hvordan Håkon ville ha forholdt seg til mannlige kunder, noe som jo også blir vanskelig å forestille seg fordi han opplever seg selv som fullstendig heteroseksuell. Jeg mener likevel at måten Håkon gjør hegemonisk maskulinitet i relasjon til sine kvinnelige kunder, er viktig i denne sammenheng. Når det gjelder Jim, har vi sett at han er mer opptatt av å gjøre "Tarzanmaskulinitet" overfor kvinner enn overfor menn, og det virker som om de hegemoniske maskulinitetstegnene blir mer sentrale i tilknytning til kvinnelige enn til mannlige kunder. I forhold til mannlige kunder er han heller ikke i like stor grad opptatt av å posisjonere seg som mann, og dette er som jeg tidligere har nevnt i samsvar med Kippes funn i hennes studie av mannlig prostituerte. I forrige kapittel hevdet jeg videre at dette kan forstås ut i fra den heteroseksuelle matrise, der kjønnene blir til og opprettholdes i motsetning til hverandre, og at man nok derfor kan forvente posisjoneringer som den jeg finner hos Jim.

Hvordan kan vi så tolke dette i forhold til Kimmels teori? På hvilke måter kan vi forstå Jim og Håkon i forhold til det mannlige vurderende blikket? En måte å gjøre dette på er ved å forestille seg en hegemonisk mannlighetsdiskurs bestående av en rekke ulike markører og tegn, som igjen kan knyttes til ulike områder. Man kan for eksempel forestille seg at ærgjerrighet og autoritet er sentrale markører i tilknytning til arbeidslivet, seksuell lyst og kompetanse viktige markører i tilknytning til kvinner, mens det å være "tøff" og hardhudet kanskje i større grad kan knyttes til sosiale settinger mellom menn. Disse tegnene flyter jo selvsagt også over i hverandre og er på ingen måte tydelig avgrensede og statiske, men en slik inndeling kan likevel være meningsfull i denne sammenheng. Da kan vi nemlig tenke oss en "både og - situasjon", der Kimmels teori om at menn mest av alt frykter andre menn og mine funn om at informantene i større grad fremviser tegn på hegemonisk maskulinitet i relasjon til kvinner enn til menn, ikke nødvendigvis er motstridende, men begge kan være "sanne" på samme tid.

Som vi har sett, vektlegger for eksempel Håkon flere feminint konnoterte egenskaper og opplevelser, og han fremhever samtale, kroppskontakt og nærhet som viktige forutsetninger for god sex. Og betraktet på denne måten kan man si at Håkon gjennom en slik feminint konnotert diskurs, tar avstand fra visse hegemoniske maskulinitetstegn. Det er imidlertid relasjonene til *kvinner* Håkon snakker om her, ikke relasjonene til andre menn. Selv om han vektlegger gode samtaler og følelsesmessig tilstedeværelse i tilknytning til kvinner, er det likevel ikke gitt at han gjør dette i forhold til andre menn, og det er heller ikke sikkert at han i det hele tatt ville ha formulert seg slik som han gjorde hvis jeg hadde vært mann og ikke kvinne (noe jeg jo drøftet i metodekapitlet). Det kan derfor godt hende at Håkon i større grad enn det som kom frem i intervjuet, opplever andre menns anerkjennelse som viktig for en maskulin selvfølelse, selv om dette er noe vi ikke har kunnskap om.

Når det gjelder Jim, som vi har sett i større grad benytter en hegemonisk maskulinitetsdiskurs i tilknytning til kvinnelige enn til mannlige kunder, kan det likevel være at han i andre sammenhenger og situasjoner fremviser flere maskulinitetstegn overfor menn enn overfor kvinner. Det kan også være slik at både Jims og Håkons fremvisning av sentrale

tegn på hegemonisk maskulinitet overfor kvinner (uavhengig av at Jim ikke fremviser disse i like stor grad overfor mannlige kunder), kan forstås som en posisjonering på et mer symbolsk plan, overfor nettopp andre menn. Dette vil i så fall samsvare med Kimmels påstand om at menns gjøren av hegemonisk maskulinitet overfor kvinner, i bunn og grunn er et forsøk på få anerkjennelse av andre menn. Selve prostitusjonssituasjonen er nemlig ikke kun en "lukket" relasjon mellom den mannlige selgeren og den kvinnelige kunden, men innebærer også salg av en forestilling der den mannlige prostituerte kan posisjonere seg for andre menns blikk, og på denne måten prøve å unngå en umannlig "horeforståelse".

Men på tross av det jeg har drøftet overfor, og på tross av at en prostitusjonsrelasjon ikke er en "vanlig" seksuell relasjon, stiller jeg meg likevel spørsmålet om Kimmel undervurderer det kvinnelige blikkets betydning for mannlige selvfølelse. Særlig fordi seksualitet i såpass stor grad er knyttet til mannlighet, og fordi denne hos en stor andel menn som identifiserer seg heteroseksuelt, nettopp er knyttet til kvinner. På tross av at mange menn nok kan føle seg mer følelsesmessig komfortable sammen med kvinner, skal man likevel ikke undervurdere hvordan kvinners blikk kan påvirke opplevelsen av mannlighet. Jeg tror nok derfor at det kan være viktig for en del menn å opprettholde visse markører for hegemonisk maskulinitet også i relasjon til kvinner, og da særlig de som er knyttet til seksualitet. Det er jo nettopp kvinnen som kan "vurdere" (den heteroseksuelt identifiserte) mannens seksuelle prestasjoner, noe som blir forsterket gjennom de kulturelle forventningene om at mannen skal være prestere og være aktiv.

Her kan det trekkes en tråd til artikkelen "Hvis hun er fornøyd, så blir jeg det også. Unge menn, maskulinitet og seksualitet" fra 2004 av sosiologene Camilla Jordheim Larsen, Willy Pedersen og Sveinung Sandberg. I denne artikkelen trekker forfatterne frem en informant som har hatt sex både med kvinner og menn og peker på ulikhetene i måten han opplever det å skulle prestere seksuelt, avhengig av om han har sex med kvinner eller med andre menn. Denne unge mannen kjenner på ganske mye seksuell prestasjonsangst sammen med kvinner, men lite av dette når han er sammen med menn. Sammen med andre menn kan han nemlig i større grad slappe av, og han inngår i disse seksuelle relasjonene med en

forventning om at han ikke trenger å prestere noe, altså med en forventning som er motsatt av den har i relasjon til kvinner:

”Det kan se ut til at informanten inntok en passiv, mer feminin rolle når han hadde sex med andre menn og at nettopp dette dempet prestasjonsangsten. Han forklarte passiviteten ved at han var heterofil, og impliserte med dette at han ikke visste noe om sex mellom menn og at den homofile partneren derfor burde være den som ledet an. Det interessante her er at dette ofte var tilfellet også i både denne og de øvrige informantenes første seksuelle møter med kvinner. I det første møtet visste de lite om kvinnens seksualitet, uten at dette førte til at de dermed la ansvaret for hennes og egen orgasme over på henne. Tvert imot var de, som vi har sett, svært engstelige for ikke selv å strekke til” (Jordheim Larsen, Pedersen og Sandberg, 2004, s. 314).

Dette eksempelet samsvarer dermed med det jeg finner i min empiri, nemlig at situasjoner der menn selger sex til kvinner kan frembringe en ganske så tradisjonell kjønnsdynamikk. (Dette betyr imidlertid ikke at det *kun* er en slik dynamikk som utspilles, men i denne sammenheng blir poenget å peke på hvordan mer tradisjonelle forventninger faktisk leves ut og uttrykkes relasjonelt mellom en mannlig selger og en kvinnelig kunde).

6.3.2 KONTINUITET OG BEVEGELIGHET

Hvis vi fortsatt holder oss til eksempelet fra artikkelen av Jordheim Larsen, Pedersen og Sandberg om den unge mannens prestasjonsangst, så foreslår forfatterne at det kan være fruktbart å betrakte denne ut i fra en tradisjonell kjønnsdiskurs. Dette betyr altså at de tolker den unge mannens opplevelser med utgangspunkt i et stereotypisk heteroseksuelt mønster, der kvinnens passivitet og mannens aktivitet finnes gjenfinnes i relasjoner mellom samme kjønn. Det vil si at informantens mulighet til å slippe unna prestasjonskravet handler om at han inntar en ”kvinnelig” posisjon. Selv om Jordheim Larsen, Pedersen og Sandberg understreker at det ikke nødvendigvis er slik at relasjoner mellom to likekjønnede individer er siteringer av en tradisjonell heteroseksuell praksis, går de likevel ikke nærmere inn på dette i artikkelen. I lys av min empiri er det imidlertid en del spørsmål som melder seg i

tilknytning til dette temaet. I hvilken grad gjenfinner vi for eksempel konvensjonelle kjønnsmonstre i det som i utgangspunktet kan defineres som mer utradisjonelle eller queere relasjoner? Finnes det en større bevegelse i disse relasjonene, eller kan man også her gjenfinne mer rigide kjønnsstrukturer?

Jeg har allerede drøftet en del av dette i tilknytning til Jims historie, og synes derfor at det her er interessant å trekke frem en annen av informantene, Stian, som kun selger sex til menn og som også opplever seg selv som fullstendig homoseksuell. Stian har et greit og uproblematisk forhold til det å selge sex, noe han opplever som et "vanlig" yrke på lik linje med andre yrker. I motsetning til Jim, er imidlertid dette noe Stian kun har gjort ved siden av studiene og som har skjedd relativt sjelden. Han har heller ikke samme "regler" for prostitusjonen slik som Jim har, og selv om han vanligvis ikke tenner noe særlig på kundene, kan det likevel hende. Jeg finner også hos Stian mønstre som både samsvarer og bryter med en hegemonisk maskulinitetsdiskurs, og viktig i denne sammenheng er Stians oppfatning av at sex ikke kun trenger å være knyttet til følelser eller kjærlighet, men like gjerne kan benyttes som et arbeid. Her er han på linje med Jim, som heller ikke opplever det å "bruke" kjønnsorganene sine som noe fundamentalt annerledes enn det å for eksempel bruke hender eller andre kroppsdelar i arbeidet. Stian er altså kritisk til normen om at seksualitet ikke skal benyttes instrumentelt, og han tror heller ikke at man nødvendigvis blir følelsemessig eller seksuelt "skadet" hvis man gjør dette:

Som du sikkert skjønner som har jeg et litt annet syn på sex enn hva de aller, aller fleste andre har, og hm... Men jeg tenker at hvis man går med på at sex er noe man kan ha helt uten følelser involvert, som de fleste aktive homofile i Oslo mener, så ser jeg ikke helt hva som er den helt store prinsipielle barrieren som man trækker over i det man har sex for penger, eller mot penger [...] Altså, man sier jo aldri om en frisør om at om vedkommende har, sier at nå har hun gått og frisert seg. Altså, det betyr jo selvfølgelig noe annet da, men man har ikke det store skillet at man har gjort noe med seg selv i det man har utført andre yrker da, eller andre services eller hva det enn måtte være. [...] Og det er ikke sikkert frisøren ville like å klippe, eller en massør eller hva det måtte være, og så lenge man da ikke gir uttrykk for at man da absolutt ikke liker det, hvilket jo selvfølgelig ville vært fælt i ethvert yrke, så er det på en måte greit. Altså, de vet hva som skjer, jeg vet hva som skjer, jeg synes selv det er veldig greit, for

da er det ikke noen, da er det ingen som forsøker å spille at ting er annerledes enn de egentlig er.

Selv om mannlig sexsalg bryter med mange av de kulturelle forventningene til menn er et *instrumentelt* forhold til seksualitet slik som Stian uttrykker overfor, likevel noe som kan knyttes til en hegemonisk maskulinitetsdiskurs. Men til tross for at denne holdningen gjennomsyrrer Stians fortellinger, opplever jeg at han er lite opptatt av å identifisere seg med andre tegn og markører for hegemonisk maskulinitet, og der både Jim og Håkon i stor grad posisjonerer seg som menn, finner jeg ikke at Stian gjør dette i særlig grad. Det blir dermed interessant at Stian som jo utelukkende definerer seg selv som homofil, i liten grad er opptatt å være mann, mens Jim som jo i utgangspunktet har motvilje mot seksuelle definisjoner og nedtoner betydningen av kjønnskategoriene, likevel er såpass oppatt av egen mannlighet. Selv om både Jim og Håkon tidvis bryter med eksisterende kjønnsnormer, så blir dette hos Stian mer uttalt, og det virker altså som om han i liten grad har behov for å posisjonere seg innenfor en hegemonisk maskulinitetsdiskurs.

Når det gjelder relasjonene til Stian har til kundene, synes jeg at disse er preget av en relativt stor grad av bevegelighet. Til tross for at de fleste kundene ønsker anal- eller oralsex, er det likevel mange som "bare" ønsker kroppskontakt og nærhet:

Jeg: Hva slags sex, type sex er det du pleier å ha når du selger sex? [...]

*Stian: Hm, analsex, for det meste med meg som passiv. Det vil kanskje være nr. 1. Suging, for det aller meste med meg som, holdt på å si, den sugende parten. Hm, [...]
Bare å ligge og holde rundt hverandre. Veldig mange setter også veldig pris på det.
[...] Dette er jo holdt på å si hovedkategoriene da.*

Det er heller ingen "krise" hvis Stian eller kundene mister ereksjonen underveis, eller ikke har ereksjon hele tiden, og Stian forteller at andre måter å uttrykke lyst på, som lyder og

bevegelser, er svært sentrale. Det er altså ikke slik at en ereksjon, som jo i stor grad kan betraktes som en sentral markør for mannlighet, nødvendigvis må være til stede:

Jeg: Men er det viktig [...] for kunden at du får ereksjon? [...]

Stian: Jeg oppfatter egentlig ikke at de ser på det som veldig viktig, faktisk. Det er jo selvfølgelig viktig hvis de skal være i en passiv rolle, hm, men det tilhører sjeldenhetene. [...] Men det har ikke vært noe problem i utgangspunktet, altså, hvis man skulle si, ikke ha ereksjon hele tiden... Det virker som det har... Jeg har i alle fall aldri fått noen negative tilbakemeldinger på det på noen måte. Det er klart det kan kanskje være av høflighetshensyn da selvfølgelig, men jeg ser ikke for meg at det er vitalt altså, for det. Det er jo ikke alltid de selv har ereksjon hele tiden heller. [...] Altså, jeg vil jo tro at de fleste vil sette pris på at den andre er tent, men det er jo andre måter å gi uttrykk på det på også enn ved å ha en ereksjon. Altså, det har jo fryktelig mye med det psykologiske samspillet mellom meg og en kunde, så det er ikke gitt at en ereksjon trengs, tror jeg. Altså, det virker i alle fall som om kunder kan bli svært tent uten. [...] Altså lyder, bevegelser. Altså, jeg synes det er interessant selvfølgelig å finne ut hva det er som, hva det egentlig er som tenner, hva er det man kan, hm, gjøre den andre fornøyd med, og da er det jo mye, mye man kan gjøre og som ikke involverer min ereksjon. La oss si å suge noen, hvis jeg gjør det, også med kondom forresten, så er jo det en aktivitet hvor i alle fall i utgangspunktet min ereksjon er ganske uviktig. Og hvis man bare klarer å gli over til det på en naturlig måte da, i det man merker at man er ikke tent i det hele tatt lenger, så kan det godt hende at en kunde ser det eller opptager det på en eller annen måte da, men det virker ikke som om det har den store betydningen, altså.

Overfor har jeg som vi ser argumentert for det jeg tolker som en relativt stor grad av bevegelse i kjønnsuttrykk mellom Stian og kundene. Men noe av det Stian forteller får meg likevel til å tenke at dette nok ikke er hele bildet, og da jeg tenker jeg særskilt på hvem som gjør hva i tilknytning til anal- og oralsex. For som Stian selv sier, så er det vanligvis han som gir oralsex til kundene, og han som også blir penetrert analt av kundene. At Stian selv penetrerer en kunde hører altså til sjeldenhetene. Stian refererer til dette som hvem er som er aktiv og hvem som er passiv, der den aktive er den som penetrerer, mens den passive er den som blir penetrert. Dette bringer oss rett inn i viktige spørsmål knyttet til hvordan vi forstår penetrasjon, i denne sammenheng anal penetrasjon mellom menn, og hvilken mening vi tillegger ulike seksuelle posisjoneringer. En vanlig måte å betrakte anal

penetrasjon mellom menn på er altså det Stian refererer til som "passiv/aktiv- skillet". Dette er en velkjent forestilling som igjen kan knyttes til den heteroseksuelle matrise gjennom dikotomien feminin/maskulin, der det er feminint å være passiv (bli penetrert), mens det å være aktiv (å penetrere) identifiseres med (hegemonisk) maskulinitet. Å være passiv blir her også det samme som å bli knullet av en annen, mens det å være aktiv blir det samme som det å knulle en annen. En slik oppfatning er blant annet utbredt blant informantene til kriminologen Annick Prieur i hennes bok "Iscenesettelser av kjønn" som omhandler transvestitter i Mexico by:

"Å penetreres er symbolsk sett å være en kvinne. [...] Å kle seg feminint og å la seg penetrere av menn er to handlinger som gjensidig bekrefter hverandre, og begge viser at han er homse. Motstykket til den feminine homsen er den maskuline mannen, og hans maskulinitet forblir intakt så lenge han penetrerer og ikke penetreres. Partene bekrefter hverandre; slik en mann bekrefter en kvinnes feminitet, bekrefter han en homses feminitet" (Prieur, 1994, s. 325).

I motsetning til Stian, benytter ikke Jim seg av er aktiv/passiv- skillet. Når jeg spør han hva han tenker om dette begrepet, svarer han følgende:

[...] Samtidig så tror jeg det er... Er litt kunstig, jeg tror ikke at, altså, man... Det er liksom bare forskjellige ting man gjør seksuelt sett. Det er akkurat det samme som om ha sex med den kvinne, om man har oralsex eller knuller, er det så stor forskjell? Man gjør jo gjerne begge deler. Altså, det er veldig vanlig også når man har sex at man kan knulle hverandre. Altså, det, det... Dette at det å bli tatt eller ikke, dette tilhører mer disse samfunnene hvor... Altså homoseksualitet har vært sett på som noe negativt, og man ser jo det i de latinske landene og den arabiske verden. Og sånn så er det selvfølgelig at det er bare den som blir tatt som er homo, men, men sånn fungerer det ikke her. Her er det snakk om at når to menn har sex så har to menn sex, og da hva man gjør, det er egentlig underordnet. Det er selvfølgelig noen som hvis man er veldig i skapet som kan innbille seg at de ikke er homo når de da bare knuller, for et høl er et høl, men det tilhører sjeldenhetene. De aller fleste som vil ha sex med en mann, de vil faktisk ha sex med en mann og skjønner at de har sex med en mann, de kan ikke liksom innbille seg bort fra det. Så, så det, de modellene der tror jeg ikke er i Nord-Europa, i alle fall i den siviliserte delen av verden så tror jeg ikke den typen modell er så veldig relevant lenger.

Jim hevder som vi ser at "passiv/aktiv- skillet" er lite relevant i vestlige land og avviser at det er knyttet ulikt meningsinnhold til de to posisjonene. Selv om begrepsparet aktiv/passiv er statisk, og jeg derfor synes det er lite egnet som analytisk redskap for å forstå dynamikken i seksuelle relasjoner, mener jeg likevel at er det nok heller ikke like enkelt som Jim overfor uttrykker. At det kan knyttes ulik mening og symbolikk til for eksempel penetrasjon, er jo faktisk noe Jim selv uttrykker i sitatet på side 75, der han forteller at heterofilt identifiserte menn påfallende ofte ønsker å bli penetrert og videre tolker dette som et behov for å gi helt etter for sitt begjær. Jim forstår altså det å bli penetrert av en mann som uttrykk for større grad av overgivelse, enn det er å selv penetrere. Selv om det kan være ulike måter å tolke dette på, er mitt poeng uansett at seksuelle handlinger og posisjoneringer ikke kun handler om "ren" nytelse, men bærer i seg komplekse meningsstrukturer. Jeg tenker imidlertid at dette både er komplisert og multidimensjonalt, og derfor heller ikke kan reduseres til enkle slutninger som at det er "feminint" å bli penetrert. Antakelig vil man *både* kunne identifisere mer tradisjonelle diskurser som trekker på "aktiv/passiv- skillet", på samme tid som man vil kunne finne nyere diskurser som igjen bryter med en slik tankegang. Anne Lise Middlethon finner likevel i sin forskning på unge homofilt identifiserte menn og anal penetrasjon, stor grad av stereotype oppfatninger:

"Even if the young men did not, in general, carry stereotypical notions about male/female gender roles, when they interpreted their own and their partner's sexual practice in the context of anal penetration among men, such stereotypes were nevertheless very much at play" (Middlethon, 2002, s. 195).

En annen studie av hvordan barebacking, analt samleie mellom menn uten kondom, presenteres på utvalgte sider på internett, viser et litt annet bilde og bekrefter blant annet kompleksiteten som er knyttet til dette temaet: "Here, the receptive mode in sex is manly; receiving semen (presumably anally as this is a barebacking site) is what "real men" do. This squares poorly with conventional notions that manliness is only phallic in insertive penetrative sex." (Carballo-Diequez, Dowsett, Ventuneac and Williams 2008, s. 127). (Her kan det jo selvfølgelig innvendes at barebacking innebærer at man er uredd og "modig" nok

til å ta stor helsemessig risiko, noe som dermed kan knyttes til en hegemonisk maskulinitetsdiskurs. Dette kan derfor kanskje "veie opp" for at det å bli penetrert eventuelt kan betraktes som en feminin markør, men poenget her blir uansett å påpeke brudd med konvensjonelle maskulinitetsdiskurser og å identifisere nye meningsstrukturer).

Hvordan kan vi så på bakgrunn av drøftingen overfor tolke det Stian forteller om at kundene hans for det meste fortrekker at han er "passiv" under analt samleie? Det kan for det første virke som om et sentralt element her er aldersforskjellen mellom Stian og kundene. Stian er selv 24 år og solgte sex første gangen da han var 19 år. Den yngste kunden han har hatt var 32 år, samtidig som han har hatt en del kunder med høy yrkesmessig status, blant annet nevner Stian at flere professorer har kjøpt sex av han. Stian forteller videre at de fleste menn som kjøper sex, ønsker å kjøpe av unge gutter på 18-20 år og at dette igjen henger sammen med hvem som penetrerer hvem:

Altså, de aller fleste er jo eldre enn meg, og det kan jo være at veldig mange av, det virker i alle fall som at de som er eldre og gjerne vil ha noen yngre, gjerne er aktive og vil at de yngre skal være passive. De, de som la oss si er 35 eller 40 eller hva det måtte være og vil være passive, vil kanskje i mindre grad forsøke å finne en ung, og gidde å betale en ung for å gjøre det, når du kan finne noen som er 45 som kan være aktive. Det virker litt sånn når man er ute på byen også, så virker det jo, om man snakker med folk eller blir med noen hjem [...] Så virker det som de som liker noen yngre enn seg liker å være aktive, liker å knulle, mens de som liker noen som er eldre enn seg liker å være passive og bli knullet. Det er ganske, en sånn vanlig ting da.[...] Jeg antar i homoverdenen i Oslo og ellers, hvis du har lyst til å bli knullet av noen så får man stort sett det til uten betaling.

Stians erfaring er altså at det er færre menn som ønsker å bli penetrert enn menn som ønsker å penetrere, noe som tyder på at det knyttes ulike meninger til disse to handlingene. Dette kan blant annet handle om at det å bli penetrert blir oppfattet som en mer sårbar handling, som i større grad kan assosieres med overgivelse og tap av kontroll (som vi jo har sett hos Jim). Da sårbarhet, overgivelse og mangel på kontroll i stor grad betraktes som umannlig, kan nok dette derfor være noe av årsaken til at det å bli penetrert oftere kan bli

sett på som en markør for en mer feminin praksis. Dette samsvarer som vi ser også med Middelthons funn. På samme tid knytter altså Stian dette til alder og hevder at unge menn i større grad ønsker å bli penetrert, mens eldre menn heller vil penetrere. Det å være ung eller voksen mann ser dermed ut til å være kodet med ulikt meningsinnhold, der eldre menn i større grad kan se ut til å trekke på mer tradisjonelle markører for mannlighet som kontroll og dominans, mens de yngre i større grad "underkaster" seg. Maktaspektet kan derfor se ut til å være sentralt her, uten at jeg skal gå nærmere inn på en omfattende diskusjon av ulike maktbegreper og maktforståelser i denne sammenheng.

At kundene til Stian foretrekker at han er den utfører oralsex på dem og ikke omvendt, kan på bakgrunn av drøftingen overfor dermed kanskje handle om at dette er en mulighet til å slippe kontroll og i større grad være den som mottar, uten at det samtidig blir *for* umannlig. Jeg tenker da at det å bli sugd av en annen mann ikke innebærer like sterk grad av kjønnets symbolikk, som det å bli analt penetrert av en annen mann. Likevel er det fullt mulig å forstå dette på en helt annen måte, nemlig at det å bli sugd er å være i en dominerende posisjon, der den andre parten for eksempel er underdanig eller "tjenende". Det at kundene foretrekker at Stian suger dem, kan altså *både* tolkes som et behov for det å slippe kontrollen og å gi seg over til en annen, samtidig som det kan forstås som et uttrykk for en mer hegemonisk maskulin praksis.

Hvis vi her går tilbake til Aslak som jeg beskrev i den første hoveddelen av avhandlingen, er det interessant å se diskusjonen overfor i sammenheng med det han forteller om aldersforskjellen mellom seg selv og mennene som han "byttet" sex med. Aslak var nemlig svært ung da han inngikk i disse relasjonene til godt voksne menn, og han beskriver hvordan han var uerfaren og passiv, mens de eldre mennene gjerne ville være aktive og "forføre" han. Dette innbar at Aslak var den som ble analt penetrert, og i hovedsak den som mottok oralsex. Han beskriver en voldsom objektivisering fra mennenes side, der de var svært kroppsfikserte og opptatte av at han så ung ut, at han hadde en stor penis og at han skulle få utløsning. Mennene tok full kontroll over situasjonen ved å kle av han og blant annet holde hendene hans oppetter veggen mens de penetrerte han, noe Aslak gjentar flere ganger.

Aslak forteller videre at disse mennene også byttet/kjøpte sex av unge jenter, og at han sammen med mennene så på pornofilmer som det både var gutter og jenter i.

Det interessante her er at Aslak hevder at han tidvis opplevde at det viktigste for mennene ikke var om de var gutter eller jenter, men at de var *unge*. Her virker det som om alder var det essensielle for disse voksne mennene, mens kjønn heller ble underordnet. At en ung alder ble tillagt stor grad av seksuell betydning og interesse, kan altså tyde på at elementer av makt og dominans var involvert, og Aslak nevner i denne sammenheng at det var viktig at de unge jentene og guttene var *blonde*, noe som også impliserer at blant annet etnisk tilhørighet hadde betydning. Dette er imidlertid noe jeg fikk svært lite opplysninger om og som jeg derfor heller ikke har mulighet til å drøfte i særlig grad.

Når det gjelder Sander som jeg i likhet med Aslak tok for meg i første hoveddel av avhandlingen, er han også bare 20 år og kundene hans voksne menn på 40-50 år, mens den eldste faktisk har vært 60 år. Man skulle derfor kanskje kunne forvente å finne noen av de samme mønstrene knyttet til aktivitet/passivitet som hos Stian og Aslak. Slik er det imidlertid ikke. Sander forteller nemlig at kundene hans heller ønsker "gjensidighet" og foretrekker å bytte på hvem som utfører hva når det kommer til både anal- og oralsex. Sander beskriver videre hvordan kundene ofte er ensomme og gjerne ønsker å dele en flaske vin, at han skal overnatte eller at han bare skal holde dem med selskap.

I sosialantropolog Ingrid Smette sin rapport om menn som kjøper sex, *Den seksuelle slavestand*, beskrives begrepet GFE, "girl friend experience". Dette begrepet henspiller på ønsket noen kunder har om at sexen som blir kjøpt så nært som mulig skal ligge opptil den opplevelsen man har sammen med en kjæreste. Til tross for at kundene vet at dette kun er en illusjon, og også begrunner sexkjøpene med at de nettopp ønsker å slippe unna forpliktelser eller mas fra en reell kjæreste, er en GFE likevel noe som er ettertraktet (Smette, 2003). Sanders fortelling får meg derfor til å lure på om hans kunder også ønsker en slik "kjæresteopplevelse", og om dette kan være en av årsakene til at de foretrekker mer

”gjensidig” sex enn det for eksempel Stian og Aslak forteller om. Jim, som jo understreker betydningen av å skape nettopp en slik ”kjæresteopplevelse” for kundene, forteller jo at både han og kundene er seksuelt ”fleksible”. Uansett så tyder drøftingen jeg har gjort i denne andre hoveddelen av avhandlingen på at dette er et område som er fylt av kompleksitet og flertydighet, og der kjønn også blir gitt mening i samspill med andre faktorer som blant annet alder og seksuell praksis.

7. MED KROPPEN SOM UTGANGSPUNKT

7.1 NOEN INNLEDENDE TANKER

I de to foregående hoveddelene av avhandlingen har jeg i hovedsak fokusert på hvordan kjønn konstitueres og reproduseres gjennom en rekke ulike diskurser og fortellinger, og hvordan dette igjen kan betraktes i forhold til mannlig sexsalg. I den første delen tok jeg spesifikt for meg kulturens "blindhet" når det kommer til mannlig sårbarhet og krenkbarhet, mens jeg i den andre delen blant annet gikk dypere inn i intervjuene med Jim, Håkon og Stian, og drøftet hvordan disse gjør og forstår mannlighet.

I denne tredje og avsluttende delen av avhandlingen skal jeg imidlertid drøfte mannlig sexsalg ut i fra en litt annen synsvinkel, nemlig med kroppen som utgangspunkt, og jeg vil som jeg nevnte i teorikapitlet i særlig grad trekke på Toril Mois begrep om kroppen som en situasjon. Dette betyr likevel ikke at jeg i de to første delene av avhandlingen har gjort meg "ferdig" med kulturelle diskurser og aspekter, mens jeg nå skal se nærmere på den "rene" og "uberørte" kroppen uavhengig av kontekst. For som jeg viste i teorikapitlet, er det ikke mulig å separere natur fra kultur, eller kjønnete kropper fra kjønnete diskurser. Jeg synes dette er viktig å gjenta, for å understreke at en slik kroppslig innfallsvinkel som jeg anlegger i denne delen, ikke står i motsetning til den mer diskursorienterte tilnærmingen jeg i større grad har anvendt tidligere i avhandlingen. På samme tid må jeg imidlertid spørre meg selv hvorfor akkurat dette blir så viktig å tydeliggjøre, og hva som er som eventuelt er såpass "farlig" med en mer kroppsnær forankring. Hva handler dette om? Hva er det som er så "risikabelt" ved en slik tilnærming til kjønn?

Mye av denne frykten handler nok om vår nære historie der den kjønnete kroppen i stor grad har legitimert undertrykkende strukturer og organisering, noe som blant annet har

kommet til uttrykk gjennom ideer om at kvinner er "naturlige" omsorgspersoner og husmødre fordi de kan føde barn, eller at menn ikke kan passe barn fordi deres kropp ikke kan bære dem fram. Kroppslige ulikheter og prosesser har fungert som argumenter for å opprettholde kjønnsulikhet og kjønnsufrihet, og dette har nok ført til en situasjon der nettopp de biologiske forskjellene i menns og kvinners kropp kan bli et følsomt tema. Denne problematikken knyttet til analyse av prosesser i den kjønnete kroppen, påpeker også Hanne Peebles- Christensen i sin masteroppgave i sosiologi der hun drøfter diskurser knyttet til amming. Hun skriver:

"Vi kjenner gulfset fra fortiden: det biologiske moderskapet har ofte vært brukt for å bevise at kvinners rolle i samfunnet er som hustru og mor (Beauvoir 1949, Moi 2002). [...] Det er nødvendig å forholde seg til biologiske forskjeller i likestillingsdebatten, selv om det er vanskelig. De reiser spørsmål om hvordan et samfunn skal håndtere kroppslige forskjeller mellom menn og kvinner slik at disse ikke fornektes, men heller ikke fører til determinisme og ulikhet hva frihet, muligheter og status angår (Hausman, 2003). Et viktig element for å få til en slik diskusjon er å få fram at det biologiske moderskapet ikke kun er biologi. Dette kan gjøres ved å synliggjøre de historisk-lokalt spesifikke aspektene ved disse (Smart 1996: 37-39). Ved å vise at moderskapspraksiser og ammepraksis faktisk har variert historisk og er forskjellig fra sted til sted, bidrar man til å denaturalisere disse praksisene" (Peebles- Christensen, 2009, s. 11-12).

Til tross for "gulfset fra fortiden" argumenterer altså Peebles- Christensen for en tilnærming som betrakter amming *både* som biologi og sosial praksis på samme tid, og dette er en forståelse av biologiske prosesser som jeg også mener kan anvendes i min analyse. At denne balansegangen likevel kan være krevende, er nok imidlertid ikke til å komme fra.

7.2 EREKSJON: ET IKKE-TEMA?

Jeg: [...]Tror du at det er annerledes å være mann som selger sex, enn en kvinne som selger sex?

Stian: I dagens samfunn, ja, det tror jeg. Men jeg tror ikke det trenger å være sånn. På en måte er det jo kanskje lettere fordi en mann trenger en ereksjon, det gjør ikke en kvinne. Så sånn sett er det kanskje lettere. Men gitt det kjønnsrollemønstret og slikt i dag så kan det hende det er verre å være kvinnelig prostituert, men det vet jeg jo egentlig ikke. [...]

På dette spørsmålet om Stian tror at det er annerledes å være mannlig enn kvinnelig prostituert, svarer han altså ved blant annet å henvise til at menn i motsetning til kvinner "trenger en ereksjon". Det bringer oss dermed rett inn i noe jeg anser for å være et svært viktig tema, nemlig hvordan vi kan forstå ereksjon i tilknytning til mannlig sexsalg.

Som vi så i forrige del av avhandlingen, er det ikke slik at en ereksjon er noe den mannlige sexselgeren nødvendigvis må ha hele tiden. Om en ereksjon er "nødvendig" avhenger blant annet av hvilke seksuelle ønsker kundene har. Hvis disse for eksempel i større grad ønsker å penetrere, blir det vanligvis mindre viktig for den som selger å få egen ereksjon. Imidlertid er dette noe som kunden bestemmer og noe som kan endres fra gang til gang, slik at den som selger sex uansett i stor grad er prisgitt kundens ønsker. Det å være i stand til å kunne "produsere" og opprettholde en ereksjon blir altså en betingelse for i det hele tatt å kunne selge sex. Jeg synes derfor at det er interessant at dette temaet i såpass liten grad berøres i den (begrensede) forskningen som finnes på feltet. Kippe kommer i sin avhandling indirekte inn på temaet når hun blant annet beskriver hvilke typer seksuelle handlinger de mannlige prostituerte selger, men hun unnlater likevel å gå inn i en videre problematisering og drøfting her. Følgende passasje er hentet fra denne avhandlingen (min uthevning):

”Tjenestene han tilbyr er blant annet oralsex og samleie, og noen kunder vil også ha massasje, enten som forspill eller alene. Han har vært med i en pornofilm, og det fikk han 70 000 kroner for. Informanten forteller også om mannlige kunder som ønsker å betale ekstra for å beholde trusen hans. Han tror kanskje de tar den fram når de er alene hjemme, og lukter på den når de har sex med seg selv. **Selv har han derimot ingen glede av det seksuelle samværet, og forteller at han aldri har hatt en orgasme sammen med en kunde.** Informanten tjener mellom 5000 og 9000 kroner hver dag på prostitusjon, men alt går til dop og klær. For en sokketur (munnssex) tar han 8-9000 kroner, mens jentene på strøket tar cirka 200 kroner. Om en kvinne eller mann vil ha en liggetur med han må de betale 2500 kroner. Han tar høyere priser enn mange kvinner som prostituerer seg. Med de kvinnelige kundene tar det en del tid, fordi de ikke tar liggeturer i bilen. Kvinnene vil heller hjem. De mannlige kundene går derimot med på å gjøre det i bilen, men prisen er likevel den samme for kvinnelige og mannlige kunder” (Kippe, 2000, s. 62-63).

Overfor ser vi at informanten forteller at han har samleie med kvinnelige kunder, *samtidig* som han understreker at han ikke opplever seksuell nytelse sammen med dem i det hele tatt. Han gjennomfører altså samleie med kvinnelige kunder, noe som jo forutsetter en ereksjon, men likevel *uten å oppleve lyst*. Dette mener jeg burde ha blitt problematisert, men det blir altså ikke gjort. Et annet sted i samme avhandling skriver Kippe om en av de andre informantene: ”Han opplever heller ikke så stort press fra de faste kundene om at han må få ereksjon” (Kippe, 2000, s. 68), men heller ikke her utdypes dette videre.

Hva kan så denne manglende tematiseringen av de mannlige prostituertes ereksjon handle om? Jeg tenker her at det kan være fruktbart å trekke en tråd til oppgavens første hoveddel, hvor jeg blant annet drøftet menns emosjonalitet og sårbarhet. Der så vi hvordan fokus i skolen og samfunnet generelt er på kvinners potensielle følelsesmessige og seksuelle sårbarhet, mens menn i mye mindre grad blir antatt å være i ”faresonen” her. Slik jeg ser det kan underkommuniseringen av mannlige prostituertes ereksjon også knyttes til en slik mannlighetsforståelse, som i tillegg til avspaltning av sårbarhet, innebærer et forenklet og ukomplisert syn på menns seksualitet og den mannlige kroppens seksuelle reaksjoner og prosesser. Mannsforsker Knut Kolnar skriver i sin bok om film og menns begjær følgende om dette temaet:

”Den erektive potensen er blitt det vesentlige område, og det er her potens er knyttet til mannlig identitet. Penis blir betraktet som en dildo tilkoblet et eget organisk pumpesystem, og omtalt i termer som torpedo, stang, stav, pumpen etc. Denne mekaniseringen har økt stumheten omkring mannens erotiske liv. Innen kjønnsforskningen har feministiske teoretikere som Dwokin/Mckinnon videreført dette perspektivet, når de betraktet penis som et våpen og opphav til krig og konflikt. Og som selve kjernen i menns strukturelle makt over kvinner. [...] Det er en tendens til å betrakte mannens seksualitet som enkel, og mannskroppen, i mange henseende, som en vedvarende og stabil størrelse. [...] Mannens seksualitet betraktes som rå, direkte og pågående natur. Kvinnens seksualitet på den annen side sees som mer delikat og helhetsorientert, og de seksuelle tenningsmekanismene og det orgastiske velvære oppfattes som sterkt avhengig av omstendighetene. Mannen derimot, kommer og går helt etter sin egen agenda, og ereksjoner og orgasmer er konsekvenser av naturens egne hydrauliske innretninger. I denne konteksten er mannen natur mens kvinnen tilhører sfæren for kultur. En konsekvens er at de makt- og disiplinmekanismer som oppretter mannens seksualitet og skriver kroppen inn i samfunnet, ikke forskes på (Kolnar, 2005, s. 220 og 223).

Dette sitatet fra Kolnar peker som vi ser på hvordan prosesser i mannskroppen som ereksjon og orgasme, betraktes og omhandles i mekaniserte og selvfølgeliggjorte termer. Ut fra en slik forståelse kan dermed tausheten og det manglende fokuset omkring mannlige sekselgeres ereksjon, ses som et uttrykk for de grunnleggende forestillingene vi har om menn og menns kropp i vår kultur.

Her kan det imidlertid innvendes at det finnes relativt lite forskning om menn som selger sex i utgangspunktet, og at de få studiene som er gjort i tillegg er ganske små, slik at dette i seg selv kan være årsaken til at temaet ereksjon ikke berøres i særlig grad. Det å stille mennesker detaljerte spørsmål om et såpass intimt tema, kan jo også være ganske vanskelig og flaut, og av den grunn unngår man kanskje disse spørsmålene.

En annen årsak til den manglende problematiseringen kan være antakelsen om at en del menn som selger sex gjør dette som en form for seksuell eksperimentering og at situasjonen derfor er knyttet til lyst. Kippe beskriver for eksempel hvordan flere av hennes informanter fremhever seksuell erfaring som noe positivt ved prostitusjonen, samtidig som hun trekker

frem et par andre studier som viser samme tendens (Kippe, 2000). (At dette nødvendigvis ikke kun handler om at selgeren synes at det er positivt å få erfaring, men like gjerne kan handle om iscenesettelse av mannlighet, lar jeg likevel ligge i denne omgang).

Bjørndahl beskriver på sin side i en rapport om mannlig sexsalg et klart mønster der en del unge gutter begynner å selge sex til menn fordi de i utgangspunktet er usikre i forhold til sin seksualitet, og ikke ønsker å snakke med andre om dette fordi de opplever at det å være tiltrukket av samme kjønn er tabu (Bjørndahl, 2010). I min empiri ser vi jo også at det både hos Håkon, Aslak og innimellom hos Stian, er knyttet seksuell nytelse til sexsalgene. Jeg vil påstå at det likevel er interessant å problematisere temaet ereksjon i disse relasjonene fordi de til tross for eventuell seksuell nytelse, i bunn og grunn er basert på kjøp og salg. At selgeren er underlagt krav og ønsker fra den som kjøper, vil dermed komplisere en "naturlig" eller spontan lyst.

7.3 SITUASJONSBEGREPET OG SALG AV SEX

Hvordan kan vi så forstå salg av sex i lys av begrepet om kroppen som en situasjon? Hva kan et slikt begrep bidra med når det gjelder å forstå informantenes fortellinger, og da særskilt deres opplevelser knyttet til ereksjon?

Først og fremst tenker jeg at et slikt begrep er fruktbart fordi det retter fokus mot hvordan det å selge sex oppleves "nede" i kroppen, altså hvordan kroppen erfares og kjennes i ulike situasjoner sammen med en kunde. Salg av sex handler jo i stor grad om hva man gjør med nettopp kroppen. I stedet for diskusjoner om for eksempel makt, frivillighet eller skadevirkninger, vil situasjonsbegrepet i større grad fange opp konkrete fornemmelser slik som behag, ubehag, lyst, ulyst etc. Samtidig vil man med et slikt fokus kunne rette oppmerksomheten mot ulike prosesser i kroppen, også de som er knyttet til kjønn, uten at

disse nødvendigvis skal analyseres som tekst eller språk. Det vil nemlig være visse kvalitative forskjeller mellom det å ha en kvinnekropp og det å ha en mannskropp når man selger sex, og jeg synes at det er viktig å kunne tolke og formidle også disse opplevelsene uten å skulle dekonstruere den kjønnete kroppen i stykker. En sexselger med en mannskropp er for eksempel (ofte) avhengig av å kunne få en ereksjon, noe en sexselger med en kvinnekropp ikke er, og følgelig heller ikke har erfaring med.

I forrige kapittel så vi at Stian mente at det kunne være vanskeligere for menn enn for kvinner å selge sex, fordi menn i motsetning til kvinner behøver en ereksjon. Stian er jo som vi tidligere har sett ofte "passiv" under analsex, selv om det innimellom hender at kundene vil bli penetrert, noe som da forutsetter hans ereksjon. I andre hoveddel av avhandlingen, fortalte Stian likevel om en ganske stor grad av fleksibilitet i forhold til dette og at det ikke virket som om hans ereksjon nødvendigvis var veldig viktig for kunden. Da jeg spør han om det er vanskelig å få og beholde ereksjon sammen med en kunde, blir det imidlertid tydelig at dette kan være ganske komplisert:

Stian: Hmm, ja det kan det. Da er det selvfølgelig en fordel med, hva skal jeg si, kunder som er i den aktive rollen. Altså gitt analsex da, som er det, holdt på å si "The big thing" blant homofile, hehe. Det er veldig, hva skal jeg si, mange sexting man kan klare å få utført likevel. Jeg har så vidt faktisk forsøkt å få tak i og brukt, Cialis, heter det. Et sånt, det er en sånn tilsvarende konkurrent av Viagra.

Jeg: Ja, okay, ja.

Stian: Mhm, som det jo selvfølgelig er noe spesielt å spise, men som er en, men som jo for så vidt fungerer da, hvis det skulle være, hvis det skulle være viktig.

Jeg: Så du har det på en måte i nødsfall holdt jeg på å si [...]?

Stian: Ja. Det er vanskelig å ta den fordi den virker først tre kvarter etter man tar dette. Så man kan liksom ikke gjøre det når man har sex, men, men... Jeg har brukt det ja, og det har jeg faktisk fått tak i via en kunde. Det er reseptbelagt. Vedkommende selv har da en resept på det, og jeg har fått kjøpe noe av han da og det har jeg noen tabletter liggende av, men det er svært ufarlige tabletter i utgangspunktet. Det selges millioner av dem, tror jeg i Norge, altså av tablettene. Det er det legemiddelselskapet, det er ikke Pfizer, men det er en av disse andre store. [...] I

hvert fall la oss si hvis vedkommende var en god del eldre enn meg da, og jeg visste at jeg ville ikke tenne noe spesielt på det, og jeg skulle ha en aktiv rolle, så ville jeg nok absolutt ha spist en halv tablett først, det kan nok hende.

Her ser vi altså at en ereksjon for Stian ikke er noe ukomplisert som bare "dukker opp", men faktisk er noe som må planlegges, og eventuelt "medisineres", for i det hele tatt å oppstå. Jim har i likhet med Stian tilgang til tabletter som fremmer ereksjon, men begrenser bruken av disse til situasjoner der han kjenner at det er helt "nødvendig". Vanligvis klarer han nemlig å kontrollere ereksjonen på egen hånd:

Jeg: Men hvordan fungerer det å få ereksjon, er det alltid sånn ukomplisert?

J: Nei, det er ikke alltid komplisert, ukomplisert mener jeg, hehe. Det, altså, det kan det hende at jeg ikke får, det er vanskeligere selvfølgelig når jeg skal ha sex med kvinner.

Jeg: Okay.

J: Fordi, fordi de vil jo gjerne ha samleie, men for en mann så er ikke det alltid (mumler) fordi de har det jo gjerne selv, og man kan bare gjøre andre ting. Vanligvis så har jeg såpass kontroll på det, for man lærer seg også mentale teknikker som gjør at man kan klare å få ereksjon. Så det er ikke så veldig stort problem, men det hender jo. Og det hender jo også selvfølgelig at hvis jeg kjenner at nå skal jeg møte en kunde og jeg er ikke på i det hele tatt, så kan man bruke Viagra og sånne ting, men jeg forsøker å ikke bruke det så ofte nettopp fordi langtidseffekten av det er jo selvfølgelig at man blir impotent, så det er bare noe jeg bruker i nødstilfeller.

Både Stian og Jim prøver som vi ser å unngå overdreven bruk av medikamenter som Viagra, og begge refererer til det Stian kaller "selvtenningsmønstre". Ved hjelp av slike "selvtenningsmønstre" er det mulig å få og opprettholde ereksjon, på tross av at situasjonen i utgangspunktet ikke oppleves som seksuelt interessant:

Stian: Jeg er veldig klar over at jeg faker, så det er faktisk skuespill hvor jeg spiller seksuelt tent, og det interessante er jo at det kan jo gjøre meg seksuelt tent også. Altså, ved å, veldig interessant, ved å utføre de handlingene jeg ville gjort hvis jeg var

veldig tent, så kan jeg selv komme i en slags mood hvor jeg faktisk også kan bli tent av det. Så man finner kanskje noen sånne selvtenningsmønstre da, etter hvert, hvor man holdt på å si klarer å tenke at vedkommende er en annen enn vedkommende egentlig er, og hvor man utfører en del ting man da ellers ville utført, og dermed holder man det i gang.

Jeg: Ja, så du på en måte bruker dine fantasier, holdt jeg på å si, i en sånn situasjon?

Stian: Absolutt.

Jeg: Som på en måte er mer avstengt fra den personen som du da har sex med? Som er mer dine fantasier liksom?

Stian: Korrekt, ikke sant. Det er ganske vanlig, hmm, og ja, det er en ting som absolutt kan gi tenning. Jeg tror ikke det er noe som en kunde for det første merker, for det andre noe som de kanskje ikke ville ha noe i mot, jeg vet ikke. [...]

Jeg: [...] Kan da det å få ereksjon være knyttet, altså, må det være knyttet til seksuell lyst eller kan det også mer handle om en sånn automatisk eller mer sånn mekanisk respons? Eller ren fysisk respons?

Stian: Hmm, jeg har egentlig ikke tenkt så mye på det før... Hmm, litt sånn begge deler tror jeg. Selvfølgelig fungerer det som en seksuell respons, men det kan også fungere fysisk, altså at man ikke egentlig er så fryktelig tent, men man er i en seksuell situasjon og derfor har man en ereksjon. Ja, begge deler har skjedd, så det må jeg egentlig tenke litt mer på. Altså, hvorvidt det trenger å gå via en seksuell nytelse for å få en ereksjon eller ikke, interessant nok.

Også Jim beskriver hvordan han bruker disse "selvtenningsmekanismene" for å være i stand til å kunne gjennomføre vaginalt samleie med kvinnelige kunder, og analt samleie med mannlige kunder som den "penetrerende" parten:

Jeg: Det å få ereksjon, er det på en måte knyttet til seksuell lyst, eller kan det også være mer sånn mekanisk eller automatisk?

J: Ja, for meg blir det, det må være knyttet til seksuell lyst, men det er det igjen at det har ikke nødvendigvis noe med kunden å gjøre. Det er at jeg finner tenningsmekanismer i meg selv, sånn at jeg er nødt til å finne noe jeg tenner på, men da bruker jeg da mine egne fantasier, ikke sant, i veldig stor grad. Jeg tenner ikke på kunden, for igjen da vil man blande inn personlige ting. Så det jeg gjør er at jeg finner ting og fantasier og ting som jeg vet funker, så jeg går igjennom et sånt... Altså, det er det samme, ikke sant når man onanerer, ikke sant, så er det veldig vanlig at man har sine fantasier som funker og sånn. Det blir litt på den måten, at jeg vet det er visse ting som når jeg tenker på det så kan jeg bli kåt og sånn og sånn ikke sant, så da har

jeg liksom et arsenal av sånne virkemidler, og hva jeg kan tenke på i kombinasjon med fysisk berøring og sånn og sånn, som vanligvis funker, for det er ikke da, jeg tenner ikke på kunden, jeg tenner aldri på kunden.

I motsetning til Jim og Stian, synes Sander at det er svært vanskelig og problematisk å få ereksjon når han selger sex. Mens Jim av prinsipp ikke *vil* tenne på kundene, og Stian *kan* gjøre det, synes Sander at det utelukkende er ekkelt og ubehagelig å ha sex med kundene:

Jeg: Men hvordan fungerer det å få ereksjon og sånn da? [...].

Sander: Det er veldig vanskelig. [...] Dette er bare, altså, når jeg gjør det så stenger jeg av alt som heter følelser og alt. Altså, jeg later som jeg liker alle de jeg treffer, de later jeg som jeg liker, mens i det de går ut døren igjen eller jeg går ut fra de, da holder jeg på å spy. [...] Det eneste jeg tenker er penger, og hva jeg kan kjøpe meg når jeg da har solgt meg. Altså som sagt så, det spørs helt hvor blakk jeg er, hvor blakk jeg er, om jeg har, hvis jeg har fylt opp kjøleskapet med mat og hvis jeg har røyk og det jeg trenger så gjør jeg det ikke, men hvis jeg ikke har noen ting, kan ha gått i to dager uten noen ting, da gjør jeg det. [...]

Jeg: Hender det at du bruker noen legemidler som Viagra for eksempel for å få ereksjon når du møter de mennene?

Sander: Ja [...] Siden jeg var fjorten. Når jeg var fjorten så tente jeg hvert fall ikke på noen som var over tyve år gammel, så da klarte jeg å skaffe meg Viagra og brukte det.

Jeg: Hvordan funkete det da? Var det en lettelse å ta en sånn pille liksom?

Sander: Ja, altså, da var ting mye lettere å gjennomføre da, men det var mange ganger jeg opplevde å ikke klare å gjennomføre det. [...]

Hvordan kan vi så tolke fortellingene vi har sett i det foregående ut i fra forståelsen av kroppen som en situasjon? Noe av det jeg umiddelbart legger merke til, er at kroppen og kroppens reaksjoner konstant må kontrolleres og ”manipuleres”, noe som igjen kan ses i sammenheng med at kroppen blir et *redskap*. Som Jim sier:

Det er ikke min seksualitet. Og sånn at, da blir det at jeg bruker kroppen som redskap. Og jeg ser ikke på det som noe problem [...]

Ereksjon blir dermed ikke noe som spontant oppstår, eller noe som bare kan skje i kraft av seg selv. Kroppens egne umiddelbare reaksjoner kan ikke bare få være, men de må i stedet for håndteres på ulike måter for at kundene skal kunne få det de ønsker. For Jim og Stian blir det da slik at i ulik grad "stenger" ute kundene emosjonelt, på samme tid som de forsøker å lage et eget, personlig rom der de kan finne seksuell tenning og dermed klare å "produsere" en ereksjon. På denne måten blir kroppen tingliggjort og objektivert, og ikke noe som står i en autentisk og kongruent relasjon til subjektets egentlige opplevelse. Ubehag og ulyst må dekkes over og kan ikke "slippes ut" i verden, og ubehaget og ulystens uttrykk som en manglende ereksjon må i verste fall "medisineres" vekk. For selv om for eksempel Stian stort sett opplever det å selge sex som relativt ålreit, hender det likevel at det kan være ubehagelig:

Jeg: Men synes du ikke at det er ubehagelig da, eller sånn, er det noen ganger at du synes det er ubehagelig da, å ha sex med en person som du egentlig ikke tenner på? [...]

Stian: Mhm, ja, i noen grad så kan det jo være ubehagelig å ha sex med en person som man ikke tenner på. Ikke voldsomt ubehagelig, det har jeg ikke vært med på. Men det er jo noen ganger man, holdt på å si, hvis man bare kunne, holdt på å si, ønske at nå var det slutt, nå fikk jeg pengene mine. [...] Det er jo tungt mens det pågår. [...] Så, ja, det har skjedd. Det tror jeg skjer i mange yrker, da. Altså, jeg ser for meg at det kan jo være litt av det involvert i toalettvasking også, for de som måtte gjøre det. Så hmm, ja, en viss form for følelse av at "dette har jeg egentlig ikke lyst til å gjøre" er jo der, men klarer jeg å bite i meg, eller klarer å tenke at "ja, ja, men jeg tjener jo penger på det, det er en jobb, så gjør det ordentlig".

Som vi har sett, forteller også Jim at han i stor grad bruker fantasier for å finne tenning "utenom" kunden, og han sammenligner dette med en slags onani hvor han bruker "selvtenningsmekanismer" som ikke involverer en annen person. Til tross for at Jim får ereksjon og rent kroppslig har sex med en kunde, handler dette nemlig i svært liten grad om det mennesket som han har sex med. Kundene slippes ikke inn i emosjonell og psykisk

forstand, selv om de slippes inn fysisk og konkret. Stian "stenger" ikke av for kundene på samme måte, men ofte er det også for han et tydelig skille mellom hva han gjør med kroppen sin og hva han opplever inni seg.

Det kan være interessant å betrakte det informantene forteller i tilknytning til litteratur om kvinnelig sexsalg, og det finnes flere likhetstrekk mellom kvinnelige prostituerte og mine informanternes fortellinger. De prostituerte kvinnene i boka *Bakgater*, som jeg nevnte i innledningen, er for eksempel svært opptatte av å skille mellom seg selv som privatperson og seg selv prostituert. For selv om kundene har tilgang til (deler av) kroppen, har de ikke tilgang til kvinnens følelser, tanker eller seksualitet. Det blir altså et tydelig skille mellom kropp og sjel, der det som skjer og gjøres med kroppen, splittes av fra jeget. Kroppen blir upersonlig, og det *egentlige* skjules for kundene. Som en del av dette, blir kvinnene som selger sex veldig dyktige til spille skuespill. Lyder og bevegelser brukes for å tenne og tilfredsstille kundene, uten at dette egentlig har noe som helst å gjøre med deres indre, reelle opplever (Finstad og Høigård, 1986). Selv om kvinnene i *Bakgater* i stor grad befinner seg i helt andre livssituasjoner enn både Jim og Stian, sammenfaller imidlertid deres historier på mange måter med Sanders, og jeg synes derfor at det kan være interessant å trekke inn deres opplevelser her.

Flere av de samme mekanismene som jeg har vist overfor, beskriver også Skilbrei i boka *Når sex er arbeid*, som jeg i likhet med *Bakgater* kort beskrev i avhandlingens innledning. Kvinnene i Skilbreis bok selger sex på massasjeinstitutter og vektlegger som kvinnene i *Bakgater*, i stor grad distinksjonen mellom prostitusjon og privatliv. Kropper stelles, kles og sminkes, navn skiftes, alt for å markere et skille mellom det private og prostitusjonen. Hva som blir gjort med kroppen, har dermed ikke noe med personlige eller private følelser og ønsker å gjøre. Kundene kan kjøpe konkrete, seksuelle handlinger, men de kan ikke kjøpe reell kontakt eller reelle seksuelle reaksjoner (Skilbrei, 1998).

Det er altså slik at både mine informanter og de kvinnelige prostituerte i *Bakgater* og *Når sex er arbeid*, i ulik grad benytter seg av diverse mekanismer som separerer kroppslige handlinger fra det de føler og opplever inne i seg selv. Hvis vi da igjen tenker på kroppen som en situasjon, blir distinksjonen mellom det som skjer og gjøres *med* kroppen, og det som kan føles *inne i* den, viktig for både mannlige og kvinnelige sexselgere. Samtidig blir det likevel en grunnleggende og viktig forskjell mellom mennene i mitt materiale og de kvinnelige prostituerte, og det er at de mannlige sexselgerne må være i stand til å kunne få en ereksjon. Der kvinnene i *Bakgater* føler avsky overfor kundene, men likevel utfører seksuelle handlinger som de samtidig prøver å distansere seg fra, er det for eksempel ikke mulig for Sander å kunne gjøre dette på samme måte. For mens det å lage lyder, å bevege seg på spesielle måter, å suge eller å runke noen er *viljesstyrte* handlinger, kan ikke en ereksjon "frembringes" ved hjelp av viljen. For Sander blir dette derfor svært vanskelig, antakelig like vanskelig som hvis man skulle forestille seg at det var en forutsetning for kvinnene i *Bakgater* å vise reelle, fysiske tegn på seksuell lyst for å kunne gjennomføre vaginalt samleie med kundene.

På tross av separasjonen mellom det som skjer *med* kroppen og det som er *inne i* den, reserverer likevel både kvinnene i *Bakgater* og *Når sex er arbeid*, visse kroppsdelar mot kundens berøring. Separasjonen mellom kroppen og det som er inne i den, er derfor ikke fullstendig og kroppen er dermed ikke helt "fristilt". I særlig grad er munnen, når den brukes til å kysse med, i en særstilling her, men også berøring av kjønnsorganer og stryking av hår er handlinger som en del av kvinnene ikke tillater (Skilbrei, 1998). Slik blir visse berøringer og handlinger koblet til det "private" på innsiden av kroppen, og "forbudet" mot disse blir da bærer av en sterk symbolikk. Selv om munnen kan brukes til å utføre oralsex, kan den likevel ikke brukes til å kysse, og kvinnene beskytter seg blant annet slik mot nærheten til kundens ansikt og øyne. Mens mer eksplisitte seksuelle handlinger blir "tappet" for følelsesmessig og personlig betydning, blir altså det å kysse opplevd som en forbindelse til det autentiske selvet inne i kroppen, og dette må beskyttes. Kvinnene forsøker dermed å beholde et intakt selv gjennom å innføre og markere rent konkrete, fysiske grenser overfor kundene. Disse grensemarkeringene på kroppens ytre, blir da noe som hjelper til med å holde fast i jeget innenfor.

Men hvordan forholder mine informanter seg til slike fysiske grensemarkeringer? Er for eksempel det å kysse kundene på munnen like "forbudt" som det er for kvinnene i *Bakgater* og *Når sex er arbeid*?

Av de mennene jeg har snakket med er det hovedsakelig Sander som opplever et slikt uttalt behov for å unngå konkrete fysiske handlinger som kyssing, noe som jo heller ikke er veldig overraskende tatt i betraktning den sterke avskyen han føler ved å selge sex. Når det gjelder Jim derimot, har han få reserverasjoner for hva han konkret gjør med sin eller kundens kropp, og kyssing er helt selvfølgelig. Som vi har tidligere har sett, er det å "spille" kjæreste nemlig en stor del av hans måte å selge sex på, og dette innebærer da at kunden har tilgang til hele Jims kropp, på samme tid som Jim utfører de handlingene med kundens kropp som vedkommende selv ønsker. Når det gjelder den fysiske, seksuelle relasjonen til kunden, har Jim altså lite behov for å markere kroppslige grenser, og verken kyssing eller andre handlinger oppleves som (for) invaderende eller truende. Den "private" Jim kan på denne måten sies å være "trukket" inn og vekk fra kroppens utside og er derfor vanskelig å nå, uavhengig av i hvilken grad og på hvilke måter han er fysisk nær kundene. Dette fraværet av kroppslige grenser er imidlertid interessant i forhold til at Jim har svært strenge "regler" overfor kundene, slik som at han for eksempel aldri tar dem med hjem til seg selv, at de kun får kontakte han på særskilte tidspunkt etc. Jim beskytter nemlig sitt private liv svært grundig, samtidig som han likevel ikke har behov for å beskytte kroppen sin på samme måte. Slik skiller han seg fra kvinnene i *Når sex er arbeid*, som jo på omstendelige beskytter *både* sine private liv og deler av sine kropper.

Heller ikke Stian reserverer seg mot verken å kysse kundene eller mot andre seksuelle handlinger, men han har likevel et litt mer ambivalent forhold til dette enn Jim. Selv om han ikke avstår fra å kysse, så synes han nemlig at dette kan være litt ubehagelig, og han prøver derfor å unngå for "mye" av dette. Han forestiller seg også at hvis man er i et forhold, så kan det være lurt å "spare" dette til partneren sin:

Jeg kysser kundene mine. [...] Ikke alle, og det er absolutt ikke alltid, og det er kanskje i mindre grad enn hva som ellers ville være naturlig. Jeg kunne jo sett for meg at hvis man var i et forhold... Da jeg var i et forhold, og jeg solgte sex, og min partner også gjorde det, så kunne jeg jo sett det litt fornuftige i det at det er visse ting man ikke gjør med en kunde, ja. Men nå som jeg er singel er det ikke det.

Det kan dermed på bakgrunn av diskusjonen overfor se ut som om mennene i mitt materiale ikke har et like uttalt behov for å markere kroppslige grenser overfor kundene som en del prostituerte kvinner har. Noen studier av mannlig sexsalg bekrefter denne tendensen, mens andre igjen finner at også mannlig prostituerte har stor grad av kroppslige grenser og reservasjoner. Kippe skriver for eksempel at ingen av hennes fire informanter vil kysse (Kippe, 2000), mens man i en svensk undersøkelse finner at kun to av de fem informantene i studien delvis reserverer seg mot kyssing (Eriksson og Knutagård, 2005). Selv om litteraturen omkring mannlig sexsalg er begrenset, kan det likevel se ut som om det er en tendens at mannlige prostituerte i noe mindre grad reserverer seg mot for eksempel kyssing, enn det kvinnelige prostituerte gjør. Hvordan kan vi så forstå dette at mannlige prostituerte ser ut til å ha noe mindre behov for å sette kroppslige grenser enn det kvinnelige prostituerte har, på samme tid som vi fortsatt tar utgangspunkt i en situasjonsforståelse av kroppen?

En mulig innfallsvinkel til denne problemstillingen kan være antropolog Jorunn Solheims bok *Den åpne kroppen: om kjønnssymbolikk i moderne kultur* fra 1998. I denne boken fremsetter og drøfter Solheim en teori om at kvinners og menns kropp er bærere av ulike meningsstrukturer, og at kvinners kropp er kulturelt kodet som mer *åpne* enn menns. Kvinnekroppen blir altså *den åpne kroppen*, noe Solheim mener har å gjøre med at kvinner grunnleggende sett har en fysisk "mer-åpenhet" i forhold til menn, som har mer "lukkede" kropp. Denne "mer-åpenheten" knytter blant annet Solheim til den kvinnelige kroppens muligheter til å kunne bli gravid, føde og amme barn, noe som igjen betyr at kvinnekroppen i en viss forstand er grenseløs. Et viktig poeng for Solheim er at denne kroppssymbolikken på dyptgående måter er vevet inn i vår kultur, og at den på mange måter lever *i og gjennom* våre kropp:

”Mat som kan spises, åker som blir sådd, kropp som kan invaderes. I den grad mitt argument er gyldig, står vi her kanskje overfor noen av de viktigste symbolske dimensjoner ved kvinneligheten slik vi kjenner den – en vedvarende kulturell kjønnskode som preger hele den vestlige kulturtradisjon. Som et sett av generelle – og samtidig særdeles konkrete – metaforer bidrar de til å innskripe og innramme det kvinnelige i en særegen symbolikk hvis ultimate referanse er *den åpne kroppen*. Disse metaforer eksisterer, slik jeg ser det, delvis på et ubevisst meningsnivå, samtidig som de danner et betydningsrepertoar innen vår kulturkrets – både for kvinner og menn. Til sammen avbilder de kvinneligheten som noe iboende grenseløst, uten klare demarkasjonslinjer. [...] Jeg benekter ikke at denne forestilling om det kvinnelige som grensemangel er en symbolsk konstruksjon, men jeg påstår at den samtidig er så sterkt objektivisert som kroppslig erfaring – både for kvinner og menn – at den *framtrer som sann*” (Solheim, 1998, s. 47 og s. 20).

Hvis vi benytter oss av dette perspektivet, blir det mulig å forestille seg at de kvinnelige prostituerte markering av blant annet munnen (brukt til å kysse med) som ”forbudt” område, kan handle om et slags uutalt og metaforisk behov for å holde grensene intakte. I en situasjon der ulike seksuelle handlinger selges, og der den (kvinnelige) kroppens *åpenhet* derfor blir særlig eksplisitt og utfordret, blir slike ”forbudte” områder kanskje et ubevisst forsøk på å *lukke* kroppen. I følge Solheim er nemlig denne kjønnssymbolikken en del av den måten vi blir til i verden på, og følgelig ikke knyttet til bevisste, mentale prosesser, men noe som heller oppstår i dypet av vår felleskulturelle kroppsliggjøring: ”Mitt argument vil være at slike betydninger eksisterer på et ”dypsymbolsk” nivå, rammet inn av det vi kan kalle det kulturelt ubevisste, og grunnlagt i primærprosesser av menneskelig erfaring som vi bare i liten grad forstår” (Solheim, 1998, s. 31).

Mens vi derfor fra et mer diskursanalytisk ståsted kan snakke om at menn som selger sex har andre kulturelle diskurser tilgjengelig enn kvinner som selger sex, kan vi ut fra en forståelse av kroppen som en situasjon betrakte denne ”tilgjengeligheten” som noe som sitter i, eller er skrevet inn i, våre kropp. Fordi menns kropp i følge Solheim ikke er ladet med samme grenseløshet eller åpenhet som kvinners kropp, kan da dette (delvise) fraværet av behovet for å sette fysiske grenser overfor kundene, blant annet knyttes til at menn på et ubevisst, metaforisk nivå har en opplevelse av å være mer lukkede og av å ha tydeligere (kropp)grenser overfor omverdenen enn det kvinner har. Å gi kundene ”tilgang” til hele

kroppen blir derfor kanskje mindre truende for mannlige enn for kvinnelige prostituerte, fordi den mannlige kroppens grenser i større grad oppfattes som intakte, og jeget dermed som mer "beskyttet".

En fare med en slik forståelse er imidlertid at den kan reprodusere en statisk forestilling om kvinners "åpenhet" og menns "lukkethet", og på denne måten hindre oss i å betrakte dette fra andre og mer kritiske innfallsvinkler. Et spørsmål som dukker opp i denne sammenheng blir nemlig om menns kroppslige åpenhet blir oversett i Solheims teori til fordel for kvinnekroppens reproduktive åpenhet. Særlig tenker jeg da på sædutløsningen, som jeg mener kan knyttes til en stor grad av "åpenhet", men som vanligvis i liten grad blir tematisert eller problematisert.

Aslak, som jeg nevnte i første og andre hoveddel av avhandlingen, kom inn på nettopp dette temaet da han fortalte at han i begynnelsen da han "byttet" sex med voksne menn, syntes at det var vanskelig og flaut å få utløsning fordi sæd var så *personlig*. Dette ubehaget gav seg etter hvert, men jeg lurer likevel på om ikke Aslak er inne på noe vesentlig her som kan betraktes som en "blind flekk" i vår kulturs forståelse av mannlighet. Det mekaniserte bildet av mannlig seksualitet gir nemlig lite rom for å kunne se det emosjonelle, og kanskje også potensielt truende, aspektet ved sædutløsningen. Med utgangspunkt i Solheim kan man dermed si at det *åpne* aspektet ved mannskroppen på denne måten blir oversett. Lorentzen drøfter også dette temaet i sin bok om maskulinitet i film og litteratur, der han understreker det meget sårbare ved å få en sædutløsning. Lorentzen knytter blant annet denne sårbarheten til det å slippe deler av seg selv ut i verden, noe han igjen forbinder med temaer som oppløsning og grenseløshet (Lorentzen, 2004). På denne måten kan en ensidig bruk av Solheims teori om den åpne kroppen altså gjøre at vi ikke får øye på det potensielt åpne og grenseløse ved menns kropp, og slik hindre oss i å undersøke og anerkjenne også disse aspektene ved mannligheten.

I denne tredje hoveddelen av avhandlingen har jeg altså tatt utgangspunkt i Mois begrep om kroppen som en situasjon, og forsøkt å vise hvordan dette kan brukes for å forstå informantenes mer konkrete, kroppslige opplevelser knyttet til det å selge sex. I særskilt grad har jeg tatt for meg temaet ereksjon og blant annet argumentert for at den manglende problematiseringen av dette, igjen kan knyttes til underliggende kjønnsnormer i samfunnet.

8. AVSLUTTENDE REFLEKSJONER

Jeg begynte denne avhandlingen med å stille spørsmål om hvordan mannlighet kommer til uttrykk i mannlig sexsalg, og hvordan den enkelte mannlige prostituerte opplever det å selge sex. For å forsøke å besvare disse spørsmålene har jeg som vi har sett tatt utgangspunkt i tre temaer som jeg anser som sentrale og viktige i informantenes fortellinger, og deretter drøftet disse i hver sin hoveddel av avhandlingen.

Temaet for den første hoveddelen har vært menns sårbarhet, og ved å ta utgangspunkt i Aslaks og Sanders opplevelser av usynliggjøring, har jeg trukket tråder videre til kulturelle forestillinger og strukturelle forhold i samfunnet generelt. Blant annet har jeg sett nærmere på hvordan skolesystemet reproducerer forskjellige bilder av mannlighet og kvinnelighet, og hvordan disse igjen er med på å bidra til å tåkelegge mannlig sårbarhet.

I den andre hoveddelen av avhandlingen har jeg så sett nærmere på hvilke (kjønnete) diskurser informantene benytter seg av når de snakker om sexsalgene, og hvordan de opplever seg selv som prostituerte *menn*. Et sentralt tema for flere av dem er det jeg har kalt ”erobrerfortellingen”, der de benytter seg av de markørene for mannlighet som prostitusjonen faktisk gir tilgang til, slik som det å ha sex med mange kvinner og det å inneha seksuell kompetanse. I denne delen av avhandlingen har jeg også undersøkt relasjoner mellom mannlig selger og mannlig kunde, betydningen av kundens kjønn, og hvordan ulike symbolikk er knyttet til ulike seksuelle handlinger.

Den tredje hoveddelen av analysen innebærer som vi har sett et skifte fra en mer diskursorientert tilnærming til et mer kroppsnært og fenomenologisk perspektiv. I denne siste og tredje analysedelen har jeg også tatt tak i temaet ereksjon og drøftet hvordan informantenes opplevelser kan forstås med utgangspunkt i Mois begrep om kroppen som en situasjon.

I teorikapitlet argumenterte jeg for at det kan være fruktbart å benytte både poststrukturalistiske og fenomenologiske tilnærminger når man forsker på kjønn og at disse to tilnærmingene ikke nødvendigvis er motstridende, men begge kan gi verdifull kunnskap. Det har derfor gjennom denne avhandlingen vært viktig for meg å vise hvordan disse ulike tilnærmingene kan brukes på empirisk materiale, og at det å skifte teoretisk perspektiv kan være en berikelse heller enn et problem. En slik "både og" tilnærming gjør det også lettere å få øye på muligheter og begrensinger som ligger i de ulike teoretiske retningene. For selv om jeg har benyttet et diskursorientert perspektiv i de to første hoveddelene av avhandlingen, mener jeg at rendyrkede diskursorienterte tilnærminger likevel har sine ulemper og mangler. Likedan vil jeg påstå at hvis jeg kun hadde brukt fenomenologisk og kroppsnær teori, så ville heller ikke disse ha vært i stand til å fange opp kompleksiteten og nyansene i informantenes opplevelser og erfaringer knyttet til det å være menn som selger sex.

LITTERATUR

Alver, Bente Gullveig og Øyen, Ørjar (1997): *Forskningsetikk i forskerhverdag: Vurderinger og praksis*. Oslo: Tano Aschehoug.

Bjørne-Fagerli, Inger (2007): *Två manliga prostitutionskarriärer*. Masteroppgave i pedagogikk. Oslo: Universitetet i Oslo, Pedagogisk forskningsinstitutt.

Bjørndahl, Ulla (2010): *Et usynlig marked? En feltbeskrivelse om gutter, menn og transpersoner som selger sex*. Oslo: Prosentret.

Bondevik, Hilde og Rustad, Linda (2006): "Humanvitenskapelig kjønnsforskning". I: Lorentzen, Jørgen og Mühleisen, Wenche (red.), *Kjønnsforskning: En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget.

Butler, Judith (1990): *Gender trouble. Feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.

Carballo-Diequez, Alex, Dowsett, Gary W., Ventuneac, Ana & Williams, Heru, (2008:) "Taking it like a man: masculinity and barebacking online" I: *Sexualities 11(1): 121-141*.

Connell, R.W. (2003): *Masculinities*. Great Britain: Polity.

Connell, R.W og Messerschmidt (2005): "Hegemonic Masculinity: Rethinking the concept" I: *GENDER & SOCIETY*, Vol. 19 No. 6.

Eng, Heidi (2000): Maskulinitet = menn? *Kvinneforskning*, 24(3-4): s. 105-120.

Ericsson, Kjersti (1991): "Hvorfor ligger ikke de Broca's penis i sprit på museet?" I: *Materialisten*. Tidsskrift for forskning, fagkritikk og teoretisk debatt 1-2.

Eriksson, Niklas & Knutagård, Hans (2005): *Sexmänsäljer.se/x – nöje blir funktion*. Malmö: RFSL Rådgivningen Skåne.

Fausto – Sterling, Anne (2000): *Sexing the body. Gender politics and the construction of sexuality*. Basic Books.

Finstad, Liv og Høigård, Cecilie (1986): *Bakgater - en bok om prostitusjon, penger og kjærlighet*. Oslo: Pax.

- Fog, Jette (2005): *Med samtalen som utgangspunkt. Det kvalitative forskningsinterview*. København: Akademisk Forlag.
- Gulbrandsen, Jan Erik (2004): "Kjærlighet og seksualitet" I: *Forsøk og Fakta: 10.klasse: Natur- og miljøfag*. NKS- forlag.
- Hegna, Kristinn (2007): Homo? Betydningen av seksuell erfaring, tiltrekning og identitet for selvmordsforsøk og rusmiddelbruk blant ungdom. En sosiologisk studie. Oslo: Nova rapport 01.
- Helseth, Hanna (2010): *Generasjon sex*. Forlaget manifest.
- Hundeide, Karsten (2003): *Barns livsverden. Sosiokulturelle rammer for barns utvikling*. Oslo: Cappelen Forlag.
- Ingraham, Chrys (1996): "The heterosexual imaginary: Feminist sociology and theories of gender" I: Seidman, Steven (red.) *Queer theory/Sociology*. Cambridge: Blackwell Publishers.
- Järvinen, Margaretha (1993): *Of Vice and Women: Shades of Prostitution*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kimmel, Michael (1994): "Masculinity as homophobia: Fear, shame and silence in the construction of gender identity". I: H. Bod & M. Kaufman (red.), *Theorizing masculinities*. (s. 119 –141). California: Sage Publications.
- Kippe, Elin (2000): *Gategutt eller gigolo? En studie av fire menn som selger sex*. Hovedfagsoppgave i kriminologi. Oslo: Universitet i Oslo, Institutt for kriminologi og retts sosiologi.
- Kippe, Elin (2005): "Konstruksjon av kjønn i intervjusituasjonen". I: *Tidsskrift for kjønnsforskning* nr. 4/05.
- Kolnar, Knut (2005): *Mannedyret – Begjær i moderen film*. Spartacus forlag, Oslo.
- Peebles-Christensen, Hanne (2009): *Hvorfor ammer ikke franske mødre? En case-studie av fransk ammepraksis og ammediskurs*. Masteroppgave i sosiologi. Institutt for Sosiologi og Samfunnsgeografi.

Prieur, Annick (1994): *Iscenesettelser av kjønn: Transvestitter og "macho"-menn i Mexico by*. Pax Forlag.

Prieur, Annick & Moseng, Bera U. (2000): "Sorry, we don't speak Queer": En kritisk kommentar til queer teori. *Kvinneforskning*, 24(3-4): s. 140-155.

Larsen, Camilla Jordheim, Pedersen, Willy og Sanberg, Sveinung (2004): "Hvis hun er fornøyd, så blir jeg det også". Unge menn, maskulinitet og seksualitet". *Sosiologisk tidsskrift* 04.

Larsen, Camilla Jordheim og Pedersen, Willy (2005): *Bytte, kjærlighet, overgrep. Seksualitet blant ungdom i randsonen*. Oslo: NOVA Rapport 10.

Lorentzen, Jørgen (2004): *Maskulinitet. Blikk på mannen gjennom litteratur og film*. Spartacus Forlag.

Lorentzen, Jørgen (2006): "Biologi" I: Lorentzen, Jørgen og Mühleisen, Wenche (red.), *Kjønnforskning: En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget.

Lorentzen, Jørgen (2006): "Forskning på menn og maskuliniteter". I: Lorentzen, Jørgen og Mühleisen, Wenche (red.), *Kjønnforskning: En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget.

Lorentzen, Jørgen og Mühleisen, Wenche (2006): "Hva er kjønnforskning?" I: Lorentzen, Jørgen og Mühleisen, Wenche (red.), *Kjønnforskning: En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget.

Middelthon, Anne Lise (2002): "Being Anally Penetrated: Erotic Inhibitions, Improvizations and Transformations". *Sexualities*. ISSN 1363-4607. 5(2).

Moi, Toril (1998): *Hva er en kvinne?: Kjønn og kropp i feministisk teori*. Oslo: Gyldendal.

Mortensen, Ellen (2007): "Innledning til Judith Butlers Genustrubbel" i *Vagant* nr. 1.

Nielsen, Harriet Bjerrum (2000): "Rommet mellom sitering og dekonstruksjon" i *Kvinneforskning* 24 (1): s. 16-30.

Osborne, Peter og Segal, Lynne (1994): "Gender as Performance: An interview with Judith Butler": <http://www.theory.org.uk/but-int1.htm>

Prieur, Annick og Taksdal, Arnhild (1989): *Å sette pris på kvinner. Menn som kjøper sex*. Oslo: Pax Forlag.

Prieur, Annick (1994): *Iscenesettelser av kjønn - Transvetitter og machomenn i Mexico by*. Pax Forlag A/S, Oslo.

Røthing, Åse og Svendsen, Stine Helena Bang (2009): *Seksualitet i skolen: Perspektiver på undervisning*. Oslo: Cappelen Forlag.

Sampson, Kristin (2008): "EKSISTENSIALISTISK/FENOMENOLOGISK TILNÆRMING" I: Egeland, Cathrine, Gressgård, Randi, Holst, Cathrine, Jegerstedt, Kari, Rosland, Sissel, og Sampson, Kristin (red.) *Kjønnsteori*. Gyldendal Norsk Forlag.

Seidler, Victor (2006): *Young men and masculinities. Global cultures and intimate lives*. ZED BOOKS.

Smette, Ingrid (2003): *Den seksuelle slavestand? Ein rapport om kundar i prostitusjonen*. Oslo: Pro Sentret.

Smette, Ingrid (2004): *Ansvar i grenseland- 16åringers forståelse av seksuell utnytting*. Oslo: NOVA Rapport 13/04

Skilbrei, May-Len (1998): *Når sex er arbeid. En sosiologisk analyse av prostitusjon på massasjeinstituttene*. Oslo: Pax Forlag.

Solbrække, Kari Nyheim og Aarseth, Helene (2006): "Samfunnsvitenskapenes forståelser av kjønn" I: Lorentzen, Jørgen og Mühleisen, Wenche (red.), *Kjønnforskning: En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget.

Solheim, Jorunn (1998): *Den åpne kroppen: Om kjønnssymbolikk i moderne kultur*. Oslo: Pax.

Søndergaard, Dorte Marie (1996): *Tegnet på kroppen. Køn: Koder og konstruksjoner blant unge voksne i akademien*. København: Museum Tusulanums Forlag.

Søndergaard, Dorte Marie (2000): "Destabiliserende diskursanalyse: Veje ind i poststrukturalistisk inspireret empirisk forskning." I: Haavind, Hanne (red.), *Kjønn og fortolkende metode: Metodiske muligheter i kvalitativ forskning*. Gyldendal Norsk Forlag.

Young, Iris Marion (2005): *On Female Body Experience: 'Throwing Like a Girl' and Other Essays*. Oxford: Oxford University Press.

Antall ord: 46532

VEDLEGG

VEDLEGG 1, INFORMASJONSSKRIV/SAMTYKKEERKLÆRING

VIL DU HJELPE MEG MED FORSKNINGEN MIN?

Jeg holder på å skrive en masteroppgave i kriminologi om menn som selger sex. Hvis du på en eller annen måte har erfaring med dette temaet, har jeg veldig lyst til å snakke med deg. Det jeg er interessert i er dine opplevelser, tanker og meninger rundt salg av sex, uavhengig av hvor mye eller lite erfaring du har.

Hvis du har lyst til å ha en samtale med meg om dette, kan vi sammen avtale tid og sted. Jeg vil gjerne bruke en båndopptaker mens vi snakker sammen hvis dette er greit for deg, og jeg kommer også til å ta notater underveis.

Det er frivillig å være med, og du kan når som helst trekke deg hvis du ønsker det. Du trenger heller ikke å fortelle meg hvorfor. Hvis du trekker deg vil alle innsamlede opplysninger om deg anonymiseres.

Alle opplysninger jeg får av deg vil bli konfidensielt behandlet, og ingen kan gjenkjenne deg i den ferdige oppgaven. Alle opplysninger vil anonymiseres og alle opptak vil bli slettet i desember 2010 når oppgaven er ferdig. Studien er også meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A/S.

Min veileder ved Universitetet i Oslo heter Kjersti Ericsson og kan kontaktes på mail: kjersti.ericsson@jus.uio.no eller på telefon: 22 85 01 41.

Hvis du har lyst til å være med på dette, så kan du ringe meg på telefonnr: 99543214. Du kan også sende en mail til cagranum@student.uio.no eller du kan skrive under på den vedlagte samtykkeerklæringen og sende den til:

Charlotte Ruud Granum

Inst. for kriminologi og rettssosiologi

PB 6706 St. Olavs plass

0130 OSLO

Med vennlig hilsen Charlotte Ruud Granum

SAMTYKKEERKLÆRING:

Jeg har mottatt informasjon om studien om menn som selger sex og ønsker å stille på intervju.

Signatur

telefonnummer

VEDLEGG 2, INTERVJUGUIDE

1. Kan du fortelle litt om deg selv/bakgrunnen din?
 - Hvor gammel er du?
 - Hvor kommer du fra?
 - Hvordan vil du beskrive familien du vokste opp i?
 - Går du på skole eller studerer?
 - Jobber du?
 - Hva er din sivile status?

2. Hva vil du kalle det du selv gjør?
 - Hvorfor?

3. Selger du sex til menn eller kvinner eller begge deler?
 - Hvilket kjønn selger du mest til?

4. Hvor ofte selger du sex?

5. Hva slags seksuell orientering har du?

6. Hvordan skjedde det at du begynte å selge sex?
 - Hvorfor begynte du?
 - Hvorfor har du fortsatt?

7. Kan du fortelle litt om hvordan et typisk sexsalg foregår?
 - Hvordan avtales hvilke seksuelle handlinger som skal man skal gjøre?
 - Hvordan avtales pris?

8. Hvordan har du det etter at du har solgt sex?

9. Hvordan fungerer det å få ereksjon?

- Er det ukomplisert/vanskelig?
- Brukes f. eks legemidler som Viagra?
- Er nødvendigvis ereksjon knyttet til seksuell lyst eller kan det også oppleves som mekanisk/automatisk eller en ren fysisk respons?

10. Virker det at du selger sex inn på livet ditt for øvrig?

- I så fall hvordan?

11. Hvordan er det eventuelt å være i et forhold når du selger sex?

12. Opplever du at det å selge sex har forandret deg eller påvirket deg på noen som helst måte?

- I så fall hvordan?

13. Tror du at det er annerledes å være en mann som selger sex enn en kvinne som selger sex?

- Hva er i så fall annerledes?
- På hvilken måte er det annerledes?

14. Har du tenkt på å slutte å selge sex?

- I så fall hvorfor?
- Hvorfor ikke?
- Hva kan eventuelt få deg til å slutte?

TIL MENN SOM SELGER SEX TIL ANDRE MENN:

15. Hva slags type sex pleier du å ha?

16. Er det noen seksuelle handlinger som du unngår?

- I så fall hvilke handlinger unngås?

- Hvorfor unngås disse?

17. Er det forskjell på å penetrere/ å bli penetrert?

- Er i så fall dette skillet det samme som å være aktiv og å være passiv?

18. Er det sånn at du både penetrerer og blir penetrert?

19. Er det vanlig å ha bestemte roller seksuelt?

20. Har du seksuelt utbytte av å selge sex til menn?

- Spiller/later du som?

- Er ditt seksuelle utbytte viktig for mennene?

21. Betyr det noe for deg om mannen du selger sex til får orgasme eller ikke?

- Hvorfor/hvorfor ikke?

TIL MENN SOM KUN SELGER SEX TIL MENN:

22. Tror du det er annerledes å selge sex til menn enn til kvinner?

- I så fall på hvilken måte?

TIL MENN SOM OGSÅ SELGER SEX TIL KVINNER:

23. Er det forskjell på å selge sex til kvinner i forhold til menn?

- Hva består i så fall dette i?

24. Foretrekker du enten kvinner eller menn?

- I så fall hvorfor?

25. Hva slags sex pleier du å ha med kvinner?

26. Er det noen seksuelle handlinger som du unngår?

- I så fall hvorfor?

27. Har du seksuelt utbytte av å selge sex til kvinner?

- Spiller/later du som?

- Er ditt seksuelle utbytte viktig for kvinnene?

28. Betyr det noe for deg om kvinnen du selger sex til får orgasme eller ikke?

- Hvorfor/hvorfor ikke?

TIL MENN SOM KUN SELGER SEX TIL KVINNER:

29. Hva slags type sex pleier du å ha?

30. Er det noen seksuelle handlinger som du unngår?

- I så fall hvorfor?

31. Har du seksuelt utbytte av å selge sex til kvinner?

- Spiller/later du som?

- Er ditt seksuelle utbytte viktig for kvinnene?

32. Betyr det noe for deg om kvinnen du selger sex til får orgasme eller ikke?

- Hvorfor/hvorfor ikke?

33. Tror du det er annerledes å selge sex til kvinner enn til andre menn?

- I så fall på hvilken måte?

AVSLUTNINGSPØRSMÅL ALLE:

34. Har kundene makt over deg på noen måte?

- I så fall hvordan?

35. Har du makt over kundene på noen måte?

- I så fall hvordan?

36. Hvorfor tror du kundene kjøper sex?

37. Hva slags kunder foretrekker du?

- Foretrekker du faste kunder?

- I så fall hvorfor?

- Foretrekker du tilfeldige kunder?

- I så fall hvorfor?

38. Er det noen kunder du avviser?

- I så fall hvorfor?

39. Er det noen egenskaper/momenter som er viktige når man er en mann som selger sex?

40. Har du noen tanker om den offentlige debatten som dreier seg om hvorvidt prostituerte er ofre eller ikke?

41. Hvorfor tror du at det oftest er kvinner som selger sex det fokuseres på og ikke på menn som selger sex?

42. Har du merket noen forandringer etter at sexkjøp ble ulovlig?

- I så fall på hvilke måter?

43. Er det noe annet enn det jeg har spurt om som du synes er viktig å få

fram når det gjelder menn som selger sex?

Vil studere menn som selger sex

[Jim Høyen](#) (09.11.09)

Charlotte Ruud Granum studerer kriminologi ved UiO og vil gjennom sin masteroppgave studere prostituerte menn.

- Jeg er interessert i å undersøke deres selvoppfattelse og kjønnsidentitet og å se nærmere på hvordan de selv tolker og oppfatter sine personlige erfaringer med å selge sex, sier Charlotte til Gaysir.

Ruud Granum vil studere problemstillingen; *"Hvordan kommer kulturelle ideer og forestillinger om kjønn til uttrykk i mannlig prostitusjon, og hva slags uttrykk har mannlig prostitusjon i forhold til kvinnelig prostitusjon?"*

- Med denne problemstillingen ønsker jeg først og fremst å fokusere på de prostituertes subjektive opplevelser knyttet til salg av sex.

Ruud Granum mener kjønn er grunnleggende i vår måte å forstå og kategorisere verden på, og det å være henholdsvis mann eller kvinne er knyttet til mange ulike ideer, normer og egenskaper. Særlig i tilknytning til seksualitet kommer dette tydelig fram, og mens menn ofte blir oppfattet som prisgitt sine lyster og sin biologi, blir kvinners seksualitet i mye større grad knyttet til det emosjonelle aspektet.

- Derfor synes jeg at det er viktig og interessant å undersøke et tema som mannlig sexsalg, som snur mange av disse tradisjonelle kjønnsstereotypene på hodet. Blant annet fordi mannlige sexselgere hovedsakelig selger sex til andre menn og dermed avviker fra den heteroseksuelle normen, og fordi det å betrakte menn som "offer" bryter med typiske normer for mannlighet.

- Jeg har et ønske om å gi en stemme til disse mennene som ofte blir usynliggjorte og stigmatiserte og på denne måten kanskje bidra til å gi begrepet mannlighet et nytt og bredere innhold, avslutter Ruud Granum.

Ruud Granum ønsker å komme i kontakt med menn som på en eller annen måte har erfaring med salg av sex og som kan tenke seg å bli intervjuet om dette.

Hun er interessert i å høre om egne opplevelser, tanker og meninger rundt salg av sex, uavhengig av hvor mye eller lite erfaring man har.

Ruud Granum lover at informanter vil forbli anonyme og at ingen kan bli gjenkjent i den ferdige oppgaven.

Menn som kan tenke seg å hjelpe Charlotte kan ta kontakt på e-post cagranum@student.uio.no eller ringe/SMS på tlf 995 43 214.

Du må være innlogget for å kommentere artikler.

Kommentarer (13):

Schistad

9. november 2009 06:47

17

 [Bra!](#)

nu melde æ mæ ut av gaysir snart

Sørlandsbamsen

9. november 2009 07:14

2

 [Bra!](#)

Hei Charlotte-

Kjempefint at du setter fokus på dette. Her vanker det mange myter og andre forestillinger. Jeg skulle tro noen av oss som er innenfor gaysir kjenner noen som kan si noe om temaet! Håper du får mange pos tilbakemeldinger!

Nevrotica

9. november 2009 10:20

2

 [Bra!](#)

Synes dette hørt merkelig ut. Er det virkelig ikke gjort en studie på dette for 20 år siden. Helseutvalget må lete litt i arkivene sine.

Appleboy

9. november 2009 13:44

5

 [Bra!](#)

Godt at noen endelig tar tak i dette temaet på et akademisk nivå. Jeg tror og håper forskningsresultatet blir bedre enn Brennpunktdokumentaren.

Newjack

9. november 2009 17:48

0

 [Bra!](#)

etter og gjentatte ganger ha blitt tilbudt sex mot penger av kåte eldre menn på gs, kan jeg ikke helt se sexselgeren som et offer..
men en sak har såklart flere sider!

Charlie Brown

9. november 2009 22:25

3

 [Bra!](#)

Ble litt vel fristet til å kommentere kommentarene.

@ 5chistad: Good for you =D

@ Nevrotica: Verden er ikke den samme i dag som for 20 år siden, beklager om dette oppfattes som merkelig ;)

@ Newjack: Nei, nettop derfor spennende å se hva de klarer å komme fram til. Er det som i brennpunktdokumentaren, at alle som selger sex er offere uten selvrespekt som trenger penger til å dekke sin narkoavhengighet? Eller finnes det fler sider ved sex-salg? Oppgaven er din, fru Granum.

phoneman

9. november 2009 23:12

0

 [Bra!](#)

Jeg tror virkelig at det er en del mennesker som selger sex helt trygt og uten for mange problemer. Men de synes vel ikke i det hele tatt. Bortsett fra de dumme 14-åringene på en eller annen skole som solgte seg for nye mobiler og sånn drit, de kom på radio

ReVOLting_Cock

10. november 2009 04:17 - (redigert)

2

 [Bra!](#)

Jeg synes det er interessant å diskutere emnet prostitusjon, både i forhold til kvinner og menn og deres egne opplevelser, fordi opplevelsen med å selge kroppen sin er veldig forskjellig fra person til person... noen er blitt blaserte og tenker ikke videre over det, andre har blitt emosjonelle vrak, men de aller færreste klarer med hånda på hjertet å overbevise meg om at de virkelig trives med yrket sitt, uansett hvilken grunn de har. Synd egentlig, for jeg er i bunn og grunn ikke imot at man skal kunne gjøre hva man ønsker med kroppen sin.

Også er det interessant å se hvilken kan av prostitusjonsdebatten deltakerne står på; Enten er man så liberal, naiv og godtroende at det virker som om man tror hele verden svever på en rosa sky eller så er man en radikal rødstrømpe med nærmest seksuell fobi (no offence, Ottar).

Jeg befinner meg ett sted i midten;

Jeg sier utifra egen erfaring både med meg sjøl og andre at jeg tror prostitusjon er skadelig både for ens egen mentale og fysiske helse, samtidig som det sender ut negative signaler i det mannsdominerte samfunnet. Majoriteten av horekunder er menn, det er bare å innse det; menn som ser en kropp som ett produkt de kan kjøpe på lik linje med andre produkter til å stimulere sin egen lyst; menn som bevisst ignorerer verdighet og som helt klart mangler empati og respekt for andre mennesker; menn som unnskylder seg ved å si at prostituerte er deres eneste tilgang til sex, som for meg gir inntrykk av at de har en hellere skadet seksualitet, for ikke å snakke om ett skada syn på andre mennesker.

Jeg veit ikke hvem som er ofrene i saken men jeg tviler ikke ett sekund på hvem jeg føler minst sympati med.

Boris

10. november 2009 11:20

0

 [Bra!](#)

..."menn som ser en kropp som ett produkt de kan kjøpe på lik linje med andre produkter til å stimulere sin egen lyst"

Men hvor drar vi egentlig grensen mellom prostitusjon og porno? Pornoskuespiller selger jo også kroppen sin på en måte...

ReVOLting_Cock

10. november 2009 16:12 - (redigert)

0

 [Bra!](#)

Det er klart de gjør det... det er så moro å høre pornoskuespillere som febriskt nekter for at de er prostituerte når de blir konfrontert med spørsmålet, men spør du meg er det ikke

langt unna det samme.

Porno er naturligvis veldig forskjellig alt etter hvilke aktører som står i bakteppet. Det finnes nok av de som faktisk tar ansvar og promoterer sikker, sunn sex uten å presse desperate folk som kun opptrer for pengenes skyld til å trå over egne prinsipper.

Men så er det ikke til å unngå at porno faktisk bidrar til å forme samfunnet og mellommenneskelige holdninger. Den nærmest blaserte misbruken av begreper som "whore", "slut" og "cumcatcher" (for å nevne noen nedsettende uttrykk) kommer i grunn fra porno. De mest synlige ofrene for sånne uttrykk er kvinner, siden vi fremdeles lever i en verden der mange menn har primære problemer med kvinner som har en promiskuøs seksualitet. Dersom en kvinne er singel med konstant løpetid er hun med en gang fritt vilt for deres antastelser, uansett om hun sier ja eller nei. Overgrepsmenn bruker til og med unnskyldningen "Hun ba om det! Åffer går a ellers i miniskjørt a?", fordi at for dem har porno allerede legitimert at en lettkledd kvinne "ber om det". Helt sprøtt.

Jeg sier ikke nå at kvinner er de eneste som blir utsatt for seksuelle rovdyr som ikke eier respekt for andre menneskers integritet, og som tar enhver flørt som en invitasjon til noe mer, uten at det er det. Det er nok av skyggetallsvoldtekter der menn er minst like utsatt. Men som sagt; i vår "macho"dominerte kultur er det fortsatt ett nærmest tabu for menn å vise sårbarhet fordi det er en trussel mot deres manndom.

Stefano

10. november 2009 18:31 - (redigert)

0

[Bra!](#)

she looks scary.

Tellus

11. november 2009 18:34

0

[Bra!](#)

Så bra at Granum kan tilnærme seg dette på en saklig måte. Norske myndigheter med Arbeiderpartiet i spissen har virkelig rotet det til med kriminalisering. Jeg vil si at man ikke trenger å like prostitusjon for å innse at forbud ikke løser noen problemer. Dersom Granum ikke allerede kjenner til damene fra Hampshire Women's Institute i Storbritania, vil jeg gjerne tipse om en dokumentar hvor de flotte damene undersøker livsbetingelsene for kvinnelige prostituerte. Originaltittelen er "A W1 Lady's Guide to Brothels". Nrks kalte den "Frøer anbefaler bordell". Dette burde være nyttig informasjon om man virkelig ønsker å ivareta den prostituerte liv og helse, kvinne eller mann.

(Dessverre er ikke dokumentaren tilgjengelig lenger i Nrks nett-tv)

Lykke til med undersøkelsen !

EyesOfSeb

11. november 2009 19:04

0

 [Bra!](#)

Ok nå legger jeg meg for HUGG her... men iløpet av mine 20 år ute av skapet - jepp neste år blir det feiring hahaha - har jeg vært intervjuobjekt for ymse saker...

dessverre må det innrømmes at tankene og intensjonene ofte er gode - som her - og retorikken er bra - som her....

Men OPPGAVEN blir ofte kokt bort i kålen pga ymse grunner....

...noen ganger for at - a) initiativtakeren mister lysten for prosjektet underveis...

b) ikke er moden nok for oppgaven og det ansvaret det er å begi seg ut i gråsjungelen av lysskye og tabuorienterte historier og skjebner...

c) at prosjektet blir "avsluttet", men at verden aldri får greie på resultatet.... Hva er grunnen til DET?

Og hva med de som da har fortalt sin historie og åpnet hjertet sitt..... var det til ingen nytte????

OK kan hende jeg er litt slem nå, men dette er dessverre både egen erfaring, samt feedback en har fått av folk som faktisk har latt seg intervju.....